

**URHEILUAKATEMIAT OSANA SUOMALAISTA HUIPPU-
URHEILUJÄRJESTELMÄÄ – URHEILUN JA OPISKELUN YHDISTÄMINEN
KORKEA-ASTEELLA**

Tomi Gröhn ja Tomi-Pekka Riihivuori

Liikuntapedagogiikan

pro gradu –tutkielma

Kevät 2008

Liikuntatieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Tomi Gröhn ja Tomi-Pekka Riihivuori 2008. Urheiluakatemit osana suomalaista huippu-urheilujärjestelmää – urheilun ja opiskelun yhdistäminen korkea-asteella. Liikuntapedagogiikan pro gradu – tutkielma. Jyväskylän yliopisto. 123 s.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tutkia suomalaisen urheiluakatemiajärjestelmän toimintaa urheilevien korkeakouluopiskelijoiden näkökulmasta. Tutkimuksessa selvitetään, kuinka paljon urheilijat käyttävät urheiluakatemia palveluita, ja kuinka tärkeänä he kyseisiä palveluita pitävät. Tutkimuksen osatavoitteena on myös selvittää, miten urheilijat ovat onnistuneet yhdistämään urheilu-uran ja opiskelun korkea-asteella.

Tutkimus toteutettiin verkkokyselynä yhteistyössä Suomen Olympiakomitean kanssa. Tutkimuksen kohderyhmä koostuu viiden eri urheiluakatemia urheilijoista. Mukaan tutkimukseen otettiin vastaajia pääkaupunkiseudun, Keski-Suomen, Vaasan, Oulun ja Lapin alueen urheiluakatemiaista. Tutkimukseen vastasi yhteensä 202 urheiluakatemiaista, joista 104 naisia ja 98 miehiä. Tilastollisia analyysejä aineistosta tehtiin käyttäen apuna faktorianalyysejä, cronbachin alfa-kerrointa, ristiintaulukointia, t-testiä ja yksisuuntaista varianssianalyysejä.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että käytetyimpiä urheiluakatemiapalveluita ovat valmennus-, hieronta-, testaus- opintojen ohjaus- ja opintojen erityisjärjestelypalvelut. Faktoriansalyyseillä avulla selvitettiin urheiluakatemiapalveluiden jakautumista kokonaisuuksiin palveluiden koetun tärkeyden perusteella. Eksploratiivisen faktoriansalyyseillä perusteella palvelut näyttäsivät jakautuvan terveystalvaeluihin, urheilu-uraa tukeviin palveluihin, opiskelua tukeviin palveluihin sekä valmentautumista tukeviin palveluihin. Faktorit selittivät 57 % palveluiden koetusta tärkeydestä. Tärkeimmiksi palveluiksi urheilijat kokivat fysioterapia-, hieronta-, lääkäri- ja opintojen erityisjärjestelypalvelut. Kokonaisuutena terveystalvaelut koettiin siis tärkeimmiksi. Urheiluakatemioiden välisiä eroja tutkittaessa löydettiin eroja pääkaupunkiseudun ja muiden akatemioiden välillä. Pääkaupunkiseudulla koettiin urheilu-uraa tukevat palvelut tärkeämmiksi kuin muissa akatemiaoissa. Sitä vastoin valmennuspalvelut koettiin pääkaupunkiseudulla muita akatemiaoita vähemmän tärkeämmiksi. Tutkittaessa urheiluakatemia vaikutusta urheilun ja opiskelun yhdistämiseen havaittiin, että vastaajista noin kolmasosa (30%) koki, että urheiluakatemia ei helpottanut urheilun ja opintojen yhdistämistä lainkaan. Toisaalta vastaajista lähes puolet (40%) koki urheiluakatemia helpottaneen jonkin verran urheilun ja opintojen yhdistämistä. Urheilijoista noin viidesosa (17%) koki urheiluakatemia vaikutuksen merkittäväksi. Vaasan seudun ja Lapin urheiluakatemia urheilijat kokivat kuitenkin urheiluakatemia vaikutuksen positiivisemmaksi kuin pääkaupunkiseudun ja Keski-Suomen urheiluakatemioiden urheilijat.

Urheiluakatemioiden urheilijoista noin 80% on tyytyväisiä (65,3 %) tai erittäin tyytyväisiä (11,4 %) opintomenestykseensä korkea-asteella. Toisaalta yli puolet (61%) näkee urheilun vaikuttaneen hidastavasti opintoihinsa. Kaikista vastaajista noin kaksi kolmasosaa on tyytyväisiä (54 %) tai erittäin tyytyväisiä (10 %) urheilumenestykseensä korkea-asteen opintojen aikana. Hieman yli puolet urheilijoista (59%) kertoo onnistuneensa yhdistämään opiskelun ja urheilun hyvin tai kiitettävästi. Ainostaan 11 % vastaajista sanoo yhdistämisen onnistuneen huonosti tai välttävästi.

Avainsanat: huippu-urheilu, korkea-aste, koulutusura, opintotyytyväisyys, opiskelu, koulutuspalvelut, urheiluakatemia, urheilutyytyväisyys, urheilu-ura, valmennus.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 HUIPPU-URHEILIJAN URA	10
2.1 Huippu-urheilu ja yhteiskunta	10
2.1.1 Huippu-urheilun käsite ja huippu-urheilu Suomessa	12
2.1.2 Huippu-urheilijat	14
2.1.3 Huippu-urheilun organisaatiot	15
2.2 Urheilu-ura osana elämänuraa	16
2.2.1 Urheilu-uran määritelmä	20
2.2.2 Urheilu-uran dominanssi ja dissonanssi	21
2.2.3 Urheilu-ura hallitsevana elämäntoimintona	22
2.2.4 Urheilu-ura vs. muut elämäntoiminnot	25
2.3 Urheilu-ura ja koulutusura	26
2.3.1 Urheilijoiden koulutustaso	27
2.3.2 Urheilijoiden koulutustyytyväisyys ja urheilun vaikutukset koulutusuraan	28
2.4 Urheilu-ura ja ammattiura	30
2.4.1 Urheilijoiden ammatinvalinta	30
2.4.2 Urheilijoiden tyytyväisyys ammattiin ja urheilun vaikutukset ammattiuraan	31
2.5 Urheilu-uran loppuminen ja elämänmuutokseen liittyvät tekijät	32
2.5.1 Urheilu-uran päättymiseen johtaneet syyt ja elämänmuutoksen kokeminen	33
2.5.2 Urheilu-uran merkitys urheilijalle – kokemuksia urheilu-urasta	35
3 URHEILIJAN OPISKELUMAHDOLLISUUDET	37
3.1 Peruskoulut	37
3.2 Urheilulukioiden	37
3.2.1 Urheilulukioiden historiaa	37
3.2.2 Urheilulukioiden nykypäivää	39
3.3 Ammattioppilaitokset	40
3.4 Urheiluopistot	41
3.5 Urheiluakatemit	42
3.5.1 Urheiluakatemioiden taustaa	42
3.5.2 Urheiluakatemioiden toiminta ja palvelut	44
3.6 Urheilijoiden opiskelumahdollisuudet ulkomailla	48
3.6.1 Valtiojohtoinen malli	48
3.6.2 Pohjoismainen malli: Ruotsi	50
3.6.3 Yhdysvallat	51
3.6.4 Murrosmallit	53
4 URHEILIJAT JA KOULUTUS	56
4.1 Urheilijat ja koulutuksen tarve	56
4.2 Urheilu- ja koulutusuran yhteensovittamisen ongelmia	57
4.2.1 Ajan puute	57
4.2.2 Poissaolot	58
4.2.3 Urheilulajien erityisvaatimukset	59
4.2.4 Kokonaisuormitus	59
4.2.5 Tiedon, ohjauksen ja rahoituksen puute	60
4.3 Urheilijalle suunnatut tukimahdollisuudet ja -toimenpiteet	61
4.3.1 Opintotuki	61
4.3.2 Urheilijoiden Ammatinedistämissäätiö	61
4.3.3 Valtion urheilija-apuraha	62
4.3.4 Olympiakomitean valmennustuki	62
4.3.5 Muita rahoitusmahdollisuuksia	62
4.3.6 Muita urheilijoille suunnattuja tukitoimenpiteitä	63
5 TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS	66
6 TUTKIMUSONGELMAT	67
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	68
7.1 Tutkimuksen kohdejoukon valinta, kyselyn laadinta ja aineiston keruu	68
7.2 Aineiston kuvaus	70
7.3 Tutkimusmenetelmän valinta	72

8 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS	73
8.1 Validiteetti	73
8.2 Reliabiliteetti	75
8.2.1 Palveluiden koetun tärkeyden mittari	77
8.2.2 Opiskelupaikan valintamittari.....	77
8.2.3 Opintojen ja urheilun yhdistämisen mittari	78
9 TULOKSET	79
9.1 Urheiluakatemia	79
9.1.1 Urheiluakatemiapalvelut.....	79
9.1.2 Urheiluakatemiapalveluiden käyttö	80
9.1.3 Urheiluakatemiapalveluiden koettu tärkeys.....	83
9.1.4 Urheiluakatemian vaikutus urheilun ja opiskelun yhdistämiseen	86
9.2 Urheilun ja opiskelun yhdistäminen	89
9.2.1 Opiskelupaikan valinta	89
9.2.2 Urheilijoiden tyytyväisyys opintomenestykseen korkea-asteen opintojen aikana sekä urheilun vaikutukset opintoihin	91
9.2.3 Tyytyväisyys urheilumenestykseen korkea-asteen opintojen aikana.....	92
9.2.4 Opintojen vaikutukset urheiluun korkea-asteen opintojen aikana	93
9.2.5 Opiskelun ja urheilun yhdistäminen korkea-asteen opintojen aikana.....	93
10 POHDINTA	96
10.1 Urheiluakatemiapalvelut.....	96
10.1.1 Faktorit	96
10.1.2 Palveluiden käyttö	97
10.1.3 Koettu tärkeys.....	98
10.1.4 Urheiluakatemian vaikutukset urheilun ja opiskelun yhdistämiseen	99
10.2 Opiskelun ja urheilun yhdistäminen korkea-asteella	100
10.2.1 Opiskelupaikan valinta	100
10.2.2 Urheilijoiden tyytyväisyys opintomenestykseen korkea-asteen opintojen aikana sekä urheilun vaikutukset opintoihin	101
10.2.3 Tyytyväisyys urheilumenestykseen korkea-asteen opintojen aikana sekä opintojen vaikutukset urheilumenestykseen	101
10.2.4 Opiskelun ja urheilun yhdistäminen korkea-asteen opintojen aikana.....	102
10.3 Jatkotutkimusehdotukset	103
LÄHTEET	105
MUITA LÄHTEITÄ	109

1 JOHDANTO

Kilpailu kansainvälisessä huippu-urheilussa kiristyy. Menestyäkseen huippu-urheilijan on nykypäivänä harjoitettava täysipäiväisesti lähes koko urheilu-uransa ajan. Huippu-urheilu on totalisoitunut ja ammattimaistunut, jonka seurauksena urheilu-ura alkaa aikaisemmin ja harjoitteluun käytetään enemmän aikaa, sillä huippu-urheilussa menestyminen vaatii määrätietoista harjoittelua jo nuoruusiästä lähtien. (Heinilä 1982, 1; Patriksson 1987, 2). Nykyään huippu-urheilu on verrattavissa normaaliin työelämään (Vesterinen 1997). Huippu-urheilussa tavoitteellisuus ja tuloksiin pyrkiminen on korostunut, jotta yhteiskunnan asettamat odotukset saavutettaisiin (Rigauer 1981, 17).

Samalla, kun urheilun vaatimukset ovat kasvaneet, on myös koulutuksen merkitys korostunut yhteiskunnassamme. Pätevä koulutus on tie suotuisille työmarkkinoille. Painostus sekä urheilun että koulutuksen ja työelämän vaatimusten osalta on johtanut tilanteeseen, jossa näiden toimintojen yhdistäminen on hyvin vaikeaa. Kokemukset ovat osoittaneet, että tuottaakseen menestyviä huippu-urheilijoita maan on luotava toimiva koulutusjärjestelmä huippu-urheilun ja opiskelun yhdistämiseksi. (Patriksson 1987, 3; 1989; Metsä-Tokila 2001a, 18)

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tutkia suomalaisen urheiluakatemiajärjestelmän toimintaa urheilevien korkeakouluopiskelijoiden näkökulmasta. Tutkimuksessa selvitetään kuinka paljon urheilijat käyttävät urheiluakatemian palveluita ja kuinka tärkeänä he kyseisiä palveluita pitävät. Tutkimuksen osatavoitteena on myös selvittää, miten urheilijat ovat onnistuneet yhdistämään urheilu-uran ja opiskelun korkea-asteella.

Suomessa huippu-urheilu koetaan edelleen vahvana kansakunnan identiteettiä kohottavana ilmiönä. Suuri osa suomalaisista kokee urheilun ja siitä tulevan menestyksen tärkeäksi. (Huippu-urheilutyöryhmän muistio 2004, 11). Menestyksen tavoittelu ja ammattimaisuus ovat saaneet aikaan sen, että yhä useammat tahot hyötyvät rahallisesti huippu-urheilusta (Lämsä & Vuolle 2000). Kaikille urheilu ei kuitenkaan tarjoa taloudellista turvaa tulevaisuuden varalle. Urheilun totaalisuuden vaatimukset ovat vaikuttaneet siihen, että ammattiurheilijoille ei jää kovin paljon aikaa muihin aktiviteetteihin kuten koulutukseen, työssäkäyntiin tai harrastuksiin. Tällöin urheilija saattaa kohdata vaikeuksia urheilu-uran

jälkeen, jos esimerkiksi koulutus tai kokemukset ammattielämästä ovat jääneet vähäisiksi tai ovat kärsineet urheilulle kokonaisvaltaisesta omistautumisesta. Olympiavoittaja- ja maailmanmestarihiihtäjämme Mika Myllylä kertoi oman mielipiteensä suomalaisesta urheilujärjestelmästä Sorainen (Harkimo)-keskusteluohjelmassa. Hänen mielestään urheilujohtajat käyttävät urheilijoita hyväkseen; ”ryöstöviljelevät” heitä. Myllylän mielestä urheilija hylätään heti, kun ura loppuu, jolloin moni urheilija jää tyhjän päälle. Hänen mukaansa urheiluliittojen ja opetusministeriön puolelta ei tarjota neuvoja tai ohjausta siitä, mitä elämään voisi urheilun jälkeen kuulua ja miten sitä voisi kehittää, ja että siirtymä huippu-urheilijan elämästä tavalliseen elämään jää usein urheilijan omalle kontolle. (MTV3 24.3.2006). Urheilun ja muiden elämänalueiden yhdistäminen vaatii joustavuutta, mitä esimerkiksi kovenevassa ammattielämässä ei ole mahdollista toteuttaa. (Metsä-Tokila 2001b)

Urheilu-uransa aikana urheilija joutuu valintatilanteisiin, joissa hänen on tehtävä valintoja urheilun ja muiden elämäntoimintojen välillä. Mitä tärkeämmästä elämäntilanteesta on kysymys, sitä ongelmallisemmaksi valinta voi muodostua. Tutkimusten mukaan urheilija joutuu tekemään uhrauksia urheilun vuoksi näillä elämänalueilla. Näkyvimpiä ovat vaikutukset koulutukseen ja ammattiin. Nämä toiminnot ajoittuvat useimmiten juuri urheilu-uran intensiivisimpään ajankohtaan, jolloin harjoittelu vaatii paljon aikaa. (Vuolle 2001, 11)

Kuten edellä todettiin, urheilu-uran lähestyessä loppuaan koulutus ja ammatti tulevat ajankohtaisiksi kysymyksiksi. Tällöin olennaista on se, miten urheilu-ura on päättynyt. Vuolteen tutkimusten perusteella siirtyminen urheilusta arkielämään on helpompaa, mikäli uran loppumiseen on valmistauduttu ja päätös siitä ollut tietoinen. Esimerkiksi loukkaantumisen seurauksena äkillisesti loppunut urheilu-ura ei anna urheilijalle mahdollisuutta siirtyä suoraan ammattielämään, mikäli urheilija ei uransa aikana ole ehtinyt hankkia riittävästi koulutusta. (Vuolle 2001, 8-13). Myös espanjalaiset tutkijat ovat päätyneet samoihin tuloksiin. Mitä suunnitelmallisempi uran lopettaminen on, sitä vähemmän ongelmia se aiheuttaa. Huomioitavaa on myös se, että osa urheilijoista tarvitsee apua urheilu-uransa jälkeen työelämään siirtymisessä. (Cruz, Boixadós, Torregrosa & Valiente 2004). Myös Metsä-Tokila (2001a, 21-22) tuo esiin useita tutkimuksia, joissa opintojen ja työkokemuksen merkitystä urheilun jälkeisen elämän

helpottamiseen korostetaan. Hänen mukaansa Van Oosten (1985) sekä Pawlek (1984) painottavat koulutuksen merkitystä työllistymisessä uran jälkeen. Metsä-Tokila nostaa esiin myös Halldénin (1963) tutkimuksen, jonka mukaan koulutuksen hankkineen urheilijan on helpompi siirtyä työelämään varhaisemmassa vaiheessa, kuin kouluttautumattoman urheilijan. (Metsä-Tokila 2001a, 21-22)

Suomalaisessa yhteiskunnassa ja varsinkin sen urheilu- ja koulutuspiireissä on viime vuosina noussut puheeksi se, miten voisimme entistä enemmän tukea nuoria urheilijoitamme heidän urheilu- ja koulutusurillaan. Asian johdosta on ryhdytty monenlaisiin toimenpiteisiin. Esimerkiksi opetusministeriö, Suomen Olympiakomitea ja Suomen Liikunta ja Urheilu ovat ottaneet tavoitteekseen kehittää urheilijoiden elämänuraa (URA-työryhmän muistio 1999). Opetusministeriö mm. asetti työryhmän (12.6.1998), jonka tehtäväksi annettiin selvittää, miten voitaisiin kehittää urheilijoiden urheilu- ja koulutusuran joustavia yhdistämismahdollisuuksia sekä, mitkä ovat tarpeelliset toimenpiteet urheilijoiden kouluttautumisen tukemiseksi (URA-työryhmän muistio 1999).

Urheilijoiden urheilu-uran tukeminen on tärkeää, mutta vielä tärkeämpi kysymys on se, miten heille tarjotaan samalla mahdollisuus kouluttautua ja hankkia ammatti niin, ettei häiritä liikaa urheilu-uraan keskittymistä. Huonoin mahdollinen vaihtoehto on, että nuori urheilija keskittyy pelkästään urheiluun ja jättää koulun vähemmälle huomiolle, mutta lopettaa myös urheilun jonkin ajan kuluttua. Urheilu-uran lopettamista analysoineet tutkijat ovat todenneet koulutuksen olevan yksi tärkeimmistä seikoista tasapainoisen elämän rakentamisessa. Kun muistetaan, että vain pieni osa urheilijoista, jopa lahjakkaimmista, saavuttaa kansainvälisen huipun, korostuu koulutuksen ja ammatin hankkimisen tärkeys. Siksi onkin tärkeää, ettei nuori urheilija laske tulevaisuuttaan pelkästään urheilun varaan. (Metsä-Tokila 2001a, 9-12)

On erittäin tärkeää, että valtio tukisi urheilijaa koulutuksen ja/tai työpaikan hankkimisessa jo urheilu-uran aikana. Näin ollen urheilijalla olisi turvattu tulevaisuus lopettamisen jälkeen. Suomen Olympiakomitea ja Adecco Finland Oy ovat käynnistäneet yhdessä projektin, jonka tarkoituksena on tukea huippu-urheilijoiden ja valmentajien urasuunnittelua sekä auttaa heitä sijoittumaan työelämään. Mukana ohjelmassa on jo lähes sata urheilijaa eri lajeista. Osalta urheilijoista puuttuu koulutus tai se on vanhentunut,

mutta useimmiten ongelmana on urheilun ulkopuolisen työkokemuksen puute. Urheilijoilla ei ole myöskään kokemusta työnhausta, ja työmarkkinoiden näkökulmasta he ovat ensimmäisen vakituisen työpaikan hakijoiksi usein varsin ”iäkkäitä”. Huippu-urheilusta työelämään -projektin kohderyhmänä ovat Olympiakomitean ohjelmien piirissä olevat yksilö- ja joukkuelajien urheilijat ja valmentajat. Jatkossa projektiin olisi tarkoitus ottaa mukaan myös niitä urheilijoita, jotka eivät kuulu olympiatuen piiriin. Projektista hyötyvät erityisesti urheilu-uransa päättämistä pohtivat urheilijat, mutta se tarjoaa palveluja myös opiskeleville ja opintojaan vasta suunnitteleville urheilijoille. Keskeisellä sijalla ovat suunnitelmien laatiminen, omien kykyjen ja kiinnostuksen kohteiden analysointi sekä opastus työnhakuprosessissa. Projektipäällikön tehtävänä on luoda kontakteja työnantajiin ja oppilaitoksiin, mutta myös kannustaa ja ohjata urheilijoita ja valmentajia omatoimiseen tiedonhakuun ja verkostojen luomiseen. (Suomen Olympiakomitea 2006)

Suomessa on tällä hetkellä mahdollisuus urheilla opiskelun lomassa niin peruskouluissa, toisen asteen kouluissa kuin korkeakouluissakin. Näistä kuitenkin vain toisen asteen kouluissa yhdistäminen toimii jo täysipainoisesti, kun esimerkiksi Iso-Britanniassa ja varsinkin Yhdysvalloissa osa yliopistojen identiteettiä on rakennettu kilpaurheilun varaan. (Metsä-Tokila 2001a, 24). Viime vuosina Suomessa on suuriin opiskelukaupunkeihin kehitetty niin kutsuttuja harjoittelukeskuksia ja urheiluakatemiaita, joiden piirissä olevissa korkea-asteen oppilaitoksissa opiskelee tällä hetkellä noin 400 huipulle tähtäävää tai jo kansainvälistä menestystä saavuttanutta urheilijaa. (OUTI-työryhmän muistio 2004)

Opiskelun ja urheilun yhdistäminen ei ole täysin ongelmatonta. Urheilijan eteen tulee monia tilanteita, joissa on valittava urheilun ja opiskelun väliltä. Urheilu- ja koulutusuran yhdistämisen suurimpana ongelmana on ajan puute. Muita ongelmia ovat poissaolojen suuri määrä, urheilulajien erityisvaatimukset, kokonaisuormitus, tiedon ja ohjauksen puute sekä opintojen rahoitus. (URA-työryhmän muistio 1999)

Urheilun ja opiskelun yhteensovittamiseksi on urheilijalle tarjolla monia yksilöllisiä tai koulukohtaisia vaihtoehtoja, sekä erilaisia taloudellisia tukitoimenpiteitä. Suomessa toimivan toisen asteen urheiluoppilaitosjärjestelmän lisäksi monet korkeakoulut tarjoavat urheilijoille räätälöityjä opiskelumahdollisuuksia. Taloudellista tukea urheilijat voivat

saada muun muassa valtiolta (muun muassa yleinen opintotukijärjestelmä, valtion urheilija-apuraha), Urheilijoiden Ammatinedistämissätiöltä, valmennus- ja urheilijarahastosta, lajiliitoilta ja Olympiakomitealta (valmennustuki) sekä muilta tahoilta, kuten vanhemmilta, seuroilta ja sponsoreilta. (URA-työryhmän muistio 1999)

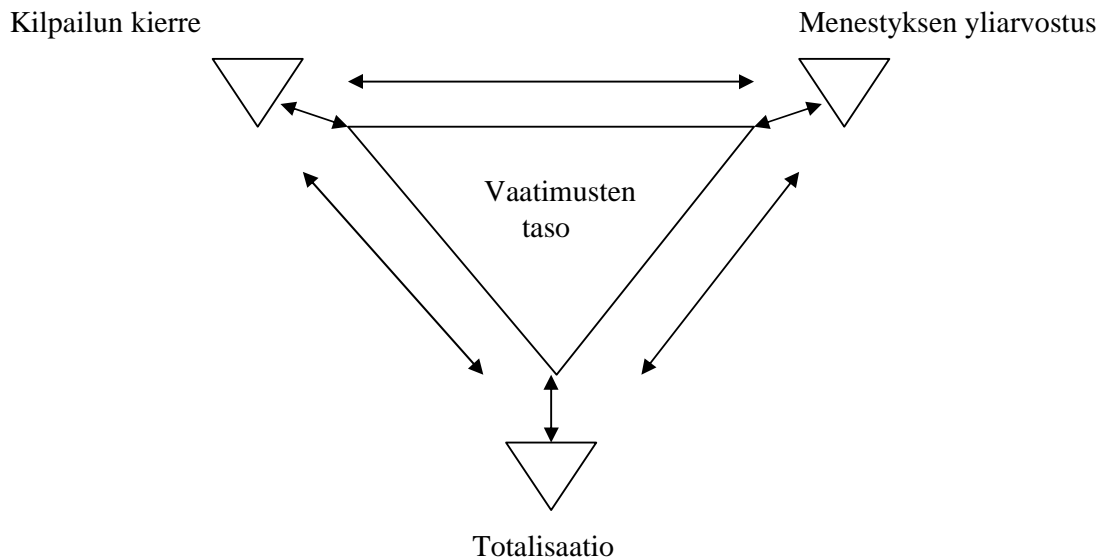
Työssämme esittelemme myös muutamia ulkomaisia urheilijoille suunnattuja opiskelumalleja vaihtoehtona kotimaiselle mallillemme. Metsä-Tokila (2001a, 275-276) on tehnyt vertailevan tutkimuksen kahdeksan eri valtion urheilun ja opiskelun yhdistämismahdollisuuksista. Hän ryhmittelee niiden käyttämät mallit neljään eri vaihtoehtoon käyttäen hallinnollista näkökulmaa. Hänen mukaansa entinen Neuvostoliitto ja Kiina edustavat valtiojohtoista mallia, Suomi ja Ruotsi Pohjoismaista mallia, Yhdysvallat markkinatalousvetoista mallia ja Englanti, Belgia ja Kenia muodostavat oman murrosmallien ryhmänsä.

2 HUIPPU-URHEILIJAN URA

2.1 Huippu-urheilu ja yhteiskunta

Huippu-urheilun rooli on yhteiskunnallisesti katsoen pienestä harrastajamäärästä huolimatta erittäin keskeinen sen suuresta julkisuus- ja markkinointiarvosta sekä nuorisovalmennukselle ja kilpaurheilulle antamista korkean tason tavoitteista ja esikuvista johtuen. Tällöin korostuu sen eettisten lähtökohtien ja perusarvojen säilyvyys. Huippu-urheilun suuri arvostus on myös perusedellytys sen kehittymiselle. Siksi sen tulee säilyttää toimintansa terveenä ja tukea urheilun muiden osa-alueiden kehittämistä. (Kantola 1988b)

Kalevi Heinilä kuvaa huippu-urheilun kehitystä totalisaatioprosessina, jonka tärkeimmäksi määrääväksi tekijäksi hän määrittelee huippu-urheilun vaatimusten kasvamisen. Tähän vaikuttavat kolme keskeisintä tekijää: kilpailun kierre, menestyksen yliarvostus ja huippu-urheilun totalisaatio. (KUVIO 1.). Hänen mukaansa tulosten kasvaessa myös menestyksen vaatimukset nousevat. Kilpailun luonteen mukaisesti voitto on päätavoite. Siksi voittajan rooli on koko ajan uhattuna ja kanssakilpailijoiden ensisijainen tavoite on voittaa hänet. Näin ollen myös voittajan täytyy vastata haasteeseen nostamalla suoritustasoaan. Jatkuva voiton tavoittelu ja pyrkimys tulosten parantamiseen saavat aikaan 1) kilpailukierteen. Kilpailunkierteen ja vaatimusten tason määrää hyvin vahvasti osallistujamäärät eli kuinka kovaa kilpailu lajin sisällä on ja kuinka suosittu se on. (Heinilä 1982, 1-4)

KUVIO 1. Totalisaatioprosessi (Heinilä 1982, 3)

Toinen huippu-urheilun vaatimusten kohottaja on 2) menestyksen yliarvotus. Menestyksen eteen ollaan valmiita tekemään mitä tahansa ja hinnalla millä hyvänsä. Arkiset elämäntoiminnot suunnitellaan urheilun ehdoilla. Median rooli korostuu linkkinä urheilijan ja yleisön välillä sillä juuri media asettaa voittajat etusijalle, esittelee ne suurelle yleisölle ja luo näin sankareita. Yleisö vaatii menestystä ja asettaa siten paineita urheilijoille. Median myötä myös mainonta on saanut uuden roolin huippu-urheilun maailmassa. Suuret palkkiot houkuttavat urheilijoita ja nostavat ennestään halua voittaa ja siten myös menestyksen vaatimuksia. Kun voitto ja kunnia ovat tärkeintä urheilussa, häviävät myös inhimilliset arvot. Tällöin urheilun eettiset kysymykset, kuten doping, ovat olennaisimmassa osassa. Ratkaisu puhtaan ja oikeuden mukaisen urheilun puolesta on urheilun sääntöjen tarkka standardisointi. Kilpaurheilussa ei ole enää kysymys harrastuksesta, vaan elinkeinosta, josta sekä urheilijat että muidenkin alojen ammattilaiset saavat elantonsa. Suurten rahojen ollessa kyseessä urheilun oikeuskäytäntöjen määrittäminen on lähes välttämätöntä. (Heinilä 1982, 5-9)

Olellaisena suomalaisen huippu-urheilun menestyksen selittäjänä voidaan pitää suomalaisten urheilijoiden vakavaa asennoitumista urheilua kohtaan verrattuna muiden maiden urheilijoiden asenteisiin. Vaikeat olosuhteet itsenäistymisen aikoihin ajoivat urheilijat hankkimaan menestystä ja sitä kautta elantonsa urheilun parista muiden maiden

asenoituessa urheiluun vielä ”leikinomaisesti”. Myöhemmin myös muiden valtioiden urheilijat alkoivat ottaa urheilun tosissaan ja siten menestyksen vaatimustaso nousi. Huippu-urheilu 3) totalisoitui. Totalisoitumisen vaikutuksesta kansainvälisestä huippu-urheilusta on tullut kilpailua maiden järjestelmien välillä. Vaikka urheilijat näennäisesti taistelevat voitosta aivan kuten ennenkin, käynnissä on myös taustavoimien kilpailu, jossa järjestelmien vahvuus ratkaisee olennaisesti kansainvälisen menestyksen. Tällöin suuret valtiot, jotka omaavat vahvemmat resurssit panostaa voimavaroja huippu-urheiluun, peittävät helposti pienet valtiot varjoonsa. (Heinilä 1982, 9-12).

Kantola (1988a) on myös samoilla linjoilla pohtiessaan huippu-urheilun kehitysnäkymiä. Kovenevan kilpailun ja ammattimaistumisen vaatimusten kovetessa nousee olennaisena osana esille urheilija-aines ja sen löytäminen ja optimaalinen kehittäminen erityisesti pienissä valtioissa, joihin myös Suomi osaltaan kuuluu. Tällöin perusvalmennuksen rooli päävastuun kantajana kykyjen etsinnässä korostuu. Välineenä tässä prosessissa tulisi toimia pääasiassa urheiluseurojen. Tämän seurauksena huipulle tähtäävä valmennus tulee aikaistua nuorten urheilijoiden keskuudessa. Huippu-urheilijoiden määrän kasvattamiseksi urheilujärjestelmien voimavarat tulisi keskittää erityisesti niihin lajeihin, joissa sen hetkiset menestymismahdollisuudet kansainvälisesti arvioidaan parhaiksi.

Lämsän ja Vuolteen (2000) mukaan totalisaatiota seuraava vaihe on globalisaatio. Globalisaatiossa valtiojohtoinen totalisaatio tulee väistymään osittain markkinajohtoisesta globalisaation tieltä. Urheilijat eivät enää kilpaile olympiamitaleista vaan palkoista. Tällöin siirrytään ammattilaisurheiluun, jossa urheilijat harjoittelevat, kilpailevat ja asuvat globaalisti. (Lämsä & Vuolle 2000)

2.1.1 Huippu-urheilun käsite ja huippu-urheilu Suomessa

Huippu-urheilu ilmiönä on niin monimuotoinen, ettei sille voida antaa absoluuttista määritelmää. Huippu-urheilu muotoutuu ihmisten ja yhteisöjen muutoksen mukana. (Huippu-urheilu pohjoismaissa 2004, 12)

Suomen liikuntalaissa määritellään liikunnan käsite harrastuksenomaisena fyysistä rasitusta aiheuttavana toimintana. Myös huippu-urheilu liittyy liikunnan käsitteeseen,

vaikka se pääasiallisesti onkin ammattimaisesti harjoitettua. Valtioneuvoston liikuntakomiteakaan ei täsmällisesti määrittele huippu-urheilun käsitettä. Sen mukaan huippu-urheilun osa-alueena on *”tukea ja kehittää kansainväliseen menestykseen tähtäävää huippu-urheilua, joka toteutetaan eettisin periaattein”*. (Huippu-urheilu Pohjoismaissa 2004, 13)

Suomen Olympiakomitea määrittelee huippu-urheilun käsitteen seuraavasti:

”Huippu-urheilulla tarkoitetaan aikuisten ja 16-18-vuotiaista alkaen myös nuorten maajoukkuetasoista toimintaa, jonka päämääränä on urheilijoiden menestyminen kansainvälisissä urheilutapahtumissa ja arvokilpailuissa, sekä kansainväliseen menestymiseen tähtäävää vammaisurheilua.” (Huippu-urheilutyöryhmän muistio 2004, 20)

Tähän määritelmään tukeutuen Suomessa on arviolta 2000 huippu-urheilijaa, joista vammaishuippu-urheilijoita on noin 200. Näistä noin 1000 urheilijaa hankkii pääasialliset tulonsa kilpa- ja huippu-urheilusta. Heistä Suomen kansalaisia on noin 700. Nuoria 14-18-vuotiaita vuosittain SM-tasolla kilpailevia urheilijoita on Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n mukaan 15000. Heistä arviolta noin 3000 osallistuu ikäkausimaajoukkueiden toimintaan. (Huippu-urheilutyöryhmän muistio 2004, 20)

Kilpa- ja huippu-urheilulla on ollut merkittävä rooli koko Suomen itsenäisyyden ajan suomalaisen identiteetin rakentajana ja eheyttäjänä sotien jälkeen. Suomessa huippu-urheilu on hyvinkin pitkälti rakentunut olympiaurheilun ja arvokilpailumenestyksen varaan. Kansainvälinen urheilumenestys koettiin hyvin merkittävänä ja ennen sotia Suomen asema yhtenä urheilun suurmaana oli asukasluukumme nähden poikkeuksellinen. Suomalainen huippu-urheilu liitettiin vuosisadan alussa vahvasti kestävyysjuoksuun. Tuolloin huippu-urheilu korosti kurinalaista, isänmaallista ja kasvatuksellista ihmiskuvaa. Olympialiikkeen eheytyksen myötä ja uusien maiden mukaantulon seurauksena Suomenkin osuus kansainvälisestä urheilumenestyksestä on asettunut vastaamaan pienen valtion resursseja. Lisäksi nykypäivän huippu-urheilussa kaupallisuus ja viihteen osuus korostuvat. (Huippu-urheilu pohjoismaissa 2004, 9, 12; Huippu-urheilutyöryhmän muistio 2004, 12)

2.1.2 Huippu-urheilijat

Suomalaisen huippu-urheilijan elämänuraa laajasti tutkineen professori Pauli Vuolteen (1977, 60) määritelmää soveltaen voidaan huippu-urheilijaksi nimittää henkilöä, joka osallistuu kansainväliseen kilpailutoimintaan tai on lajinsa ehdotonta kansallista huippua. Mielestämme huippu-urheilijan määritelmää voisi hieman nykyaikaistaa. Näemme, että huippu-urheilijan statuksen ansaitsee sellainen urheilija, joka harjoittelee määrällisesti paljon (päivittäin tai useita kertoja päivässä), suunnitellusti ja tavoitteellisesti saavuttaakseen kansallista ja/tai kansainvälistä menestystä.

Opetusministeriön asettama Suomalaisen huippu-urheilun tämänhetkistä tilannetta tutkinut työryhmä määritteli Suomalaiset huippu-urheilijat viiteen eri ryhmään taloudellisen aseman ja julkisen tuen tarpeen näkökulmasta (Huippu-urheilutyöryhmän muistio 2004, 21-22):

Nuoret lahjakkuudet:

Nuoriin lahjakkuuksiin voidaan lukea lajiliittojen valmennusryhmiin kuuluvat nuoret urheilijat palloilu ja yksilölajeissa sekä Suomen Olympiakomitean nuorten tukiohjelmaan kuuluvat nuoret urheilijat.

Taloudellista tukea tarvitsevat huippu-urheilijat:

Tähän ryhmään kuuluvat urheilijat ovat lajiliittojensa maajoukkueiden jäseniä ja ovat mahdollisia arvokisamenestyjiä.

Joukkuelajien urheilijat kansallisilla sarjatasoilla:

Ryhmään kuuluvat joukkuepalloilulajien ammattilais- tai puoliammattilaispelaajat, jotka pelaavat kotimaisissa seurajoukkueissa. He saavat usein säännöllistä palkkaa tai muuta taloudellista korvausta seuroilta.

Urheilusta saatavilla tuloilla toimeentulevat huippu-urheilijat:

Maajoukkueurheilijat, jotka ovat jo menestyneet arvokisoissa.

Huomattavia ansioita saavat kansainväliset ammattilaisurheilijat:

Tämän ryhmän urheilijat ovat työsuhteessa seuraansa tai talliin tai toimivat itsenäisinä yrittäjinä. Heille maksetaan säännöllistä palkkaa ja heidän tulonsa ovat huomattavia. Yrityssopimukset kattavat merkittävän osan heidän ansioistaan.

Suomalaisen huippu-urheilijan persoonallisuutta on tutkittu tiiviisti jo vuosikymmenien ajan. Totuus on kuitenkin se, että ihanneurheilijan persoonallisuutta ei ole pystytty määrittämään. Suomalaisille urheilijoille tyypillisiä piirteitä ja tärkeitä ominaisuuksia kaikissa urheilumuodoissa voidaan pitää itseluottamusta, keskittymiskykyä, pitkäjänteisyyttä, vastuullisuutta, periksi antamattomuutta, stressin ja pettymysten sietokykyä, rentoutumis- ja rauhoittumiskykyä ja rohkeutta ylittää itsensä kilpailutilanteissa. Mitään johdonmukaista tieteellistä näyttöä ei ole olemassa eri lajien välisistä persoonallisuuseroista. Menestystä aikuisiässä selittävät parhaiten monipuolisuus lapsuusajan liikunnassa, syntymäajan ajoittuminen ensimmäiselle vuosineljännekselle, pienellä paikkakunnalla asuminen ja läheinen suhde valmentajaan. Virheelliseksi voidaan todeta oletamus, että poikkeavan persoonallisuuden omaavasta urheilijasta ei voisi tulla menestyjää. Suomalaisessa urheilukulttuurissa puhutaan usein ”voimakkaasta persoonasta” menestyneen urheilijan kohdalla. (Liukkonen 2004)

2.1.3 Huippu-urheilun organisaatiot

Suomalaisen huippu-urheilun kokonaiskehittämisen vastuu ja sekä siihen osallistuvien tahojen roolit ovat jäsentymättömiä, sillä suomalaisen organisoituneen urheilun historia on rikkonainen yhteiskunnallisten luokkien ja kielikysymysten välisten erilaisten välirikkojen vuoksi. 1990-luvun alussa tapahtunut liikuntaorganisaatioiden yhdistyminen toisaalta yhtenäisti suomalaista huippu-urheilua, toisaalta rikkoi osan kansanliikkeiden synnyttämästä hegemoniasta. Suomessa keskeisiä huippu-urheiluinstituutioita ovat Olympiakomitea, Paralympiakomitea, lajiliitot sekä SLU eli Suomen Liikunta ja Urheilu, joiden yhteistyöllä huippu-urheilun edunvalvontaa toteutetaan. (Huippu-urheilu pohjoismaissa 2004, 39)

SLU:n vastuualueita ovat urheilijan sosiaali- ja oikeusturvaan liittyvät kysymykset, sekä tulojen jaksoitus. Lisäksi myös valmentajien peruskoulutuksen koordinointi, lainsäädännön

erityis- ja urheilun tasa-arvokysymykset, sekä urheilun rahoituksen ja urheilurakentamiseen liittyvien asioiden valmistelu ovat SLU:n vastuulla.

Suomen Olympiakomitea vastaa Kansainvälisen Olympiakomitean jäsenyyden velvoitteiden lisäksi huippu-urheilun edunvalvonnasta sekä sen kehittamisestä ja julkisuuskuvasta. Paralympiakomitean vastuu kohdistuu vastaavasti vammaisurheilun kyseisille alueille.

Lajiliitot vastaavat oman lajinsa menestyksestä ja toteutuksesta sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla.

2.2 Urheilu-ura osana elämänuraa

Huippu-urheilijan elämänuran muotoutuminen on nykypäivänä paljon monimutkaisempi tapahtuma kuin aikaisemmin. Urheilun merkitys urheilijan taloudellisen perustan rakentamisessa on muuttunut. Huippu-urheilu on ammattimaistunut ja siten totalisoitunut. Tämä merkitsee sitä, että harjoittelu, valmentautuminen ja kilpaileminen alkavat kokonaisvaltaisesti, totaalisesti, ohjata urheilijan elämän eri osa-alueita, kuten esimerkiksi koulutusta, ammatinvalintaa, perhettä ja ystävyys-suhteita ja niitä koskevia merkittäviä valintoja ja ratkaisuja. Urheilija elää useimmiten intensiivisintä urheilu-uravaihettaan juuri tuona aikana, jolloin nämä yhteisöelämän tärkeät vaatimukset ovat ajankohtaisia. (Heinilä 1982, 3; Vuento & Vuolle 1987; Vuolle 2001, 8-11)

Urheilun viedessä yhä enemmän aikaa, syntyy näiden osa-alueiden ja urheilun välille konflikteja (Metsä-Tokila 2001a, 15). On ilmeistä, että syntyy ristiriita, jos urheilun mukanaan tuoman ajanpuutteen takia joudutaan tekemään uhrauksia muiden alueiden osalta (Vuolle 2001, 8). Tällöin urheilija saattaa joutua tahtomattaankin valintatilanteen eteen, jossa valinnan vaihtoehtoista vain yksi on mahdollinen: joko urheilu-, koulutus- tai esimerkiksi ammattiura (Metsä-Tokila 2001a, 15).

Ristiriitaiset valintatilanteet saavat entistä suuremman painoarvon, kun katse kääntyy nuoriin urheilijoihin, jotka tasapainoilevat urheilun ja koulun vaatimusten välissä. Nykypäivänä yhä useammissa lajeissa huippusuoritukset tehdään jo nuoruusiässä. Nuori

urheilija, joka vasta opettelee ottamaan vastuuta omaa elämäänsä koskevista asioista, joutuu juuri näiden ennalta mainittujen valintoihin kohdistuvien kovien paineiden alaiseksi. Vain harva nuorista urheilijoista pääsee urheilussa huipulle ja siksi koulutuksen loppuun käyminen on ehdoton edellytys jatkokoulutuksen tai tulevaisuuden ammattielämän kannalta. Vastuu kallistuu koulutusjärjestelmien puoleen – niiden tehtävänä on tulevaisuudessa luoda nämä mahdollisuudet. (Brettschneider 1999, Patriksson 1989)

Nuoren luonnolliseen kasvuun ja kehitykseen kuuluu monia vaiheita, kuten esimerkiksi persoonallisen identiteetin kehittyminen. Näiden vaiheiden mukanaan tuomien paineiden lisäksi nuoret urheilijat joutuvat kohtaamaan myös urheilumaailman ja siihen kuuluvat ylä- ja alamäet. Nuoret joutuvat kohtaamaan tappioita ja menestystä, fyysistä ja henkistä painetta ja väsymystä ja loukkaantumisia. Niiden aiheuttaman paineen ja stressin kestämiseen tarvitaan sekä henkisiä että sosiaalisia voimavaroja. (Brettschneider 1999)

Sosiaalisiin voimavaroihin kuuluvat 1) koulun ja urheiluorganisaatioiden luomat olosuhteet sekä 2) sosiaalinen verkosto, kuten esimerkiksi vanhemmat, sisarukset, valmentajat, opettajat ja kaverit. Pääosan henkisistä voimavaroista muodostaa minäkäsitys, johon suurelta osin vaikuttavat tavoitteet ja saavutukset sekä urheilussa että koulunkäynnissä. Näissä molemmissa menestymiseen vaadittava paineensietokyky on yhteydessä minäkäsitykseen. (Brettschneider 1999)

Suomessa nuorten urheilijoiden kilpaurheilun ja opiskelun yhdistämistä urheilulukioissa on tutkittu opetusministeriön urheilutoimiston ja ammattikasvatustahallitusten aloitteesta käynnistetyssä Urheilijan koulutustutkimuksessa vuodesta 1986 alkaen (Karvonen & Suomela 1996; Suomalainen & Telama 1989). Alkuvaiheen myönteisten tulosten perusteella urheilulukiot vakinaistettiin opetusministeriön päätöksellä 11.4.1994 ja nykyään ne ovat erittäin olennainen osa suomalaista nuorten urheilijoiden koulutusjärjestelmää (Metsä-Tokila 2001a, 246)

Suomalaisen urheilulukion toimivuudesta kertovat Karvosen ja Suomelan (1996, 25) tulokset, joiden mukaan yli puolet urheilulukion käyneistä urheilijoista saavutti parhaan urheilutuloksensa lukioaikana. Toinen todella merkittävä havainto oli se, että yli puolet

urheilijoista lopetti systemaattisen valmentautumisen ja urheilu-uransa urheilulukion jälkeen. Opintoja ja urheilua jatkoi noin kolmannes ja täysipäiväisesti urheilijoina noin 5 % tutkimukseen osallistuneista. (Karvonen & Suomela 1996, 25). Nämä havainnot osoittavat, että opiskeluaika urheilulukiossa antaa urheilijoille hyvät mahdollisuudet harrastaa lajiaan erityisesti olosuhteiden näkökulmasta. Urheilulukion päätyttyä urheilija joutuu jo ennalta mainittuun valintatilanteeseen ja siksi moni saattaa valita urheilun sijasta opinnot tai ammatin, sillä Suomessa ei ole toisen asteen jälkeistä urheilun ja koulutuksen yhdistävää järjestelmää. Toisaalta menestyksen vaatimukset kasvavat juniorisarjojen jälkeen siirryttäessä aikuisten sarjoihin jolloin urheiluun on panostettava entistä enemmän aikaa. (Metsä-Tokila 2001a, 247, 273)

Pauli Vuolle on tutkinut 60-luvulta asti suomalaisen urheilijan elämänuran muotoutumista, siihen kuuluvia elintoimintoja ja niiden suhdetta huippu-urheiluun. Hänen tutkimustensa kohderyhminä ovat olleet vuosina 1956-1972 urheilleet suomalaiset mieshuippu-urheilijat (n=451), vuonna 1984 huipulla olleet suomalaiset sekä nais- että miesurheilijat (n=312), laaja haastattelututkimus noin sadasta edellä mainittuihin kohderyhmiin kuuluvasta urheilijasta ja viimeisimmässä, vuonna 2001 ilmestyneessä tutkimuksessaan suomalaiset vuosina 1999, 1996 ja 1993 pelanneet, aktiiviuransa jo lopettaneet liigajääkiekkoilijat (n=137) sekä vertailuaineistona vuoden 1984 kohderyhmä sekä vuoden 1998 kesä- ja talviolympialaisten edustajat. (Heikkala & Vuolle 1990; Vuento & Vuolle 1987; Vuolle 1977a; 1977b; 1987; 2001)

Vuolteen tutkimusten perusteella suomalaisen urheilijan ajallisesti hallitsevimmat elämäntoiminnot ovat koulunkäynti, opiskelu, työ ja vasta niiden jälkeen urheilu: *”Ratkaisut, joita näillä elämänaalueilla tehdään, ovat usein lopullisia ja vaikutuksiltaan hyvin pitkäaikaisia. Tasapainoinen elämä niin aktiivivuosina kuin niiden jälkeen riippuu paljon siitä, miten urheilija kykenee sovittamaan näiden elämänaalueiden vaatimukset keskenään.”* (Vuolle 1987)

Vuonna 1984 tehdyn tutkimuksen tuloksista käy ilmi, että miesurheilijat kävivät pääsääntöisesti enemmän töissä, kun taas naisurheilijat ovat paremmin onnistuneet yhdistämään urheilemisen ja opiskelun. Heille sekä koulutus että urheilu ovat tärkeitä

asioita. Miesurheilijoille on yleisempää, että koulutusta koskevat ratkaisut laiminlyödään tai keskeytetään urheilullisten tavoitteiden vuoksi. (Vuento & Vuolle 1987, Vuolle 1987)

Suomessa Jyväskylän yliopiston liikuntasosiologin Jun Jie Fengin kiinalaisten urheilijoiden elämänurasta tekemän tutkimuksen mukaan potentiaalisia urheilijoiden urheilu-uransa aikana kohtaamia vaikeuksia ovat koulutukseen, ammattiin, taloudelliseen tilanteeseen ja urheiluvammoihin liittyvät ongelmat. Suurimmat puutteet urheilijat kokivat omaavansa koulutuksessa ja ammattiin liittyvissä asioissa. Esimerkkinä lähes 40 prosenttia tutkimukseen osallistuneista naisurheilijoista oli käynyt vain peruskoulun. Ammattia koskevat puutteet liittyivät koulutusohjelmien vähäisyyteen tai puutteisiin, joiden avulla urheilijoita voitaisiin valmistaa urheilun jälkeistä elämää varten. (Feng 2005, 136)

Urheilun vaikutuksista elämään ja erityisesti urheilijoiden koulutukseen ja ammattiuraan on saatu lähinnä positiivisia tuloksia. Vaikeudet koulunkäynnissä, työharjoittelun puute ja rajoittuneet opintomahdollisuudet ovat osoittautuneet varsinkin totaalisen harjoittelun ja kilpailemisen seurauksen haittapuoliksi, mutta pääosin tulokset ovat olleet positiivisia, erityisesti ammattiuran puolella. Urheilun mukanaan tuoma julkisuus sekä hyvä kilpailumenestys ja niistä koostuva maine ovat myötävaikuttaneet ammattiuran kehittymistä. Lisäksi urheilun parissa syntyneet kontaktit esimerkiksi yhteistyökumppaneihin luovat uusia mahdollisuuksia urheilijalle siirtyä sujuvammin työelämään urheilu-uran päätyttyä. (Conzelmann & Nagel 2003)

Urheilun ammattimaistuminen merkitsee myös urheilun ammattikenttien laajentumista, mikä tarjoaa urheilijoille uusia työmahdollisuuksia. Nämä uudet kentät ovat erityisen hyödyllisiä nimenomaan niille urheilijoille, jotka eivät ole ehtineet itseään kouluttaa mihinkään ammattiin, sillä näillä kentillä urheilu-uralta hankittu kokemus saattaa merkitä koulutusta enemmän (valmentaja, manageri, urheiluseuran hallinto). Näiden lisäksi kilpaurheiluun vahvasti liitoksissa olevat kentät, kuten media, ovat myös yksi ovi ammattiuralle. (Conzelmann & Nagel 2003)

Vuolteen mukaan (2001, 8-11) urheilu-uran päättyessä urheilun dominanssi loppuu ja muut sosiaalisen elämän alueet tulevat ajankohtaisiksi. Tuolloin tulevaisuuden kannalta

olennaisinta on, miten urheilija on urheilu-uransa päättänyt. Suotuisasti siirtymäprosessi sujuu silloin, kun urheilija on oman harkinnan perusteella valmistautunut uran päättämiseen ja suunnitellut tulevaisuuttaan jo etukäteen, kuten esimerkiksi koulutukseen tai ammattiin liittyviä asioita. Positiivisena tekijänä voidaan myös pitää hyvää urheilumenestystä, jonka mukanaan tuoma pr-arvo saattaa oikein käytettynä auttaa urheilijaa monella ammattielämän alueella. Ongelmia taas syntyy tilanteessa, jolloin urheilulliset tavoitteet ovat jääneet tavoittamatta ja ura on päättynyt odottamattomasti esimerkiksi vakavan loukkaantumisen seurauksena. Jos urheilijalla ei vielä tuolloin ole ollut suunnitelmia tulevaisuuden suhteen, saattaa huomattavia ongelmia syntyä. Koska urheilu on hallinnut lähes täysin lopettamispäätökseen asti urheilijan elämää, saattaa edessä olla fyysinen ja psyykkinen elämäntyhjiö. Tällöin urheilija saattaa olla vaarassa syrjäytyä tai eristäytyä yhteiskunnasta. Jotta näitä tulevaisuuden kannalta merkittäviä ongelmia voitaisiin ennaltaehkäistä, tulisi urheilijoiden tietoisuutta omasta tulevaisuudestaan ja siihen liittyvästä sosiaalisesta urakehityksestään lisätä (Feng, 2005, 121).

2.2.1 Urheilu-uran määritelmä

Vuolle (1977a, 43-48) tarkastelee urheilu-uraa kehitysprofiilina, joka määräytyy urheilijan iän mukaan urheilu-uran eri vaiheissa. Näitä vaiheita ovat urheiluharrastuksen alkamisajankohta, määrätietoisien valmentautumisen ja kilpailutoiminnan alkaminen, kilpailu-uran huippuvuosi ja aktiivisen kilpailu-uran päättyminen.

Kantolan (1988c) mukaan urheilijan uralla tarkoitetaan ihmisen urheiluajan kattavaa suunnitelmaa, jossa määritellään eri ikäkausien tavoitteet ja harjoittelun painopisteet erityisesti huipulle tähtäävän harjoittelun ja valmennuksen näkökulmasta. Lasten ja nuorten urheilu-uravaiheen harjoittelun tulee olla monipuolisesti fyysisiä ominaisuuksia sekä persoonallisuuksia kehittävää. Tavoitteellisen uravaiheen alkaessa harjoittelun lajikohtainen tavoitteellisuus korostuu ja täydellisen omistautumisen jälkeen valmentautumiseen tulevat mukaan huippuvalmennukselle ominaiset piirteet. Kantola jakaa urheilu-uran seuraaviin vaiheisiin:

Lapsuus 6-12v

Painopisteet suunnataan yleisiin perustaitoihin, lajitaidon perusteisiin ja myönteisiin urheilusta saatuihin kokemuksiin.

Murrosikä 12-15v

Monipuoliset perusvalmiudet, sosiaalisuus, lihaskunto ja tavoitteellisuus harjoittelussa.

Huipulle valmistava kausi 15-18v

Elämänuran suuntautuminen, harjoittelun määrän ja tehon lisäys, tehostuva lajiharjoittelu sekä harjoittelun suuntautuminen kohti huippua.

Huippukausi 18-35v

Ammattimainen harjoittelu, ääri rajojen sietokyvyn koettelu, systemaattisuus sekä muiden elämänalueiden turvaaminen.

Huipun jälkeinen kausi 35v-

Suorituskyvyn asteittainen heikkeneminen, vamma-alttiuden lisääntymien sekä oman elämänuran kehittäminen

2.2.2 Urheilu-uran dominanssi ja dissonanssi

Dominanssilla tarkoitetaan kilpaurheilun hallitsevaa asemaa suhteessa muihin elämäntoimintoihin urheilijan elämässä. Mitä suurempi urheilun dominanssi, sitä todennäköisemmin urheilija tekee päätöksensä ja suunnittelee elämäänsä urheilun ehdoilla ja siten urheilusta tulee myös ajallisesti hallitseva elämänalue. Totaalisessa dominanssissa urheilu on ainoa merkittävä elämänsisältö. (Vuolle 1978, 6)

Dissonanssi eli ristiriita syntyy muiden elämänalueiden ja urheilun välille silloin, kun urheilija joutuu uhraamaan muita itselleen tärkeitä asioita harjoittelun ja kilpailemisen vuoksi. Tällöin myös urheilulliset tavoitteet ajavat muiden tavoitteiden ja suunnitelmien edelle. Urheilija kokee dissonanssin esimerkiksi tyytymättömyytenä ja uhrauksina urheilun valta-aseman vuoksi. Dissonanssin voidaan odottaa syntyvän siis silloin, kun urheilun *dominanssi* kasvaa riittävän suureksi ja urheilija kokee laiminlyödyt

elämänalueet tavoittelemisen arvoisiksi. Urheilun dominanssi on siten välttämätön edellytys dissonanssin syntymiselle. (Vuolle 1978, 5-6)

Dissonanssin voimakkuus riippuu neljästä tekijästä (Vuolle 1978, 6-7):

1. Tehdyn päätöksen tärkeys: mitä merkittävämpi päätös, sitä suurempi dissonanssi. Esimerkiksi päätös urheilu-uran aloittamisesta ja sille omistautumisesta on itsessään tärkeä päätös urheilijan elämässä. Urheilija joutuu laittamaan itselleen tärkeät asiat tärkeysjärjestykseen ja päätös saattaa vaikuttaa jopa lopullisesti hänen tulevaan elämäänsä.
2. Valinnan ulkopuolelle jääneet asiat: mitä tärkeämmiksi urheilija kokee muut asiat, sitä suuremmaksi dissonanssi kehittyy.
3. Elämäntoimintojen päällekkäisyys: mitä paremmin urheilija onnistuu yhdistämään urheilun ja muut elämäntoimintonsa, sitä pienempi dissonanssi.
4. Vapaus päätöksen teossa: mitä vapaammin urheilija saa tehdä elämänuraansa koskevat päätöksensä, sitä pienempi dissonanssi.

2.2.3 Urheilu-ura hallitsevana elämäntoimintona

Suomalaiset huippu-urheilijat ovat aloittaneet urheiluharrastuksensa keskimäärin 11-vuotiaina ja määrätietoisien valmentautumisen hieman alle 20-vuotiaina. Joukkuelajien urheilijat ovat aloittaneet määrätietoisien valmentautumisen keskimäärin noin kahta vuotta yksilölajien edustajia aikaisemmin. Kilpailu-uran huippuvuosi ajoittui 24-26 ikävuoden väliin joukkueurheilijoiden saavuttaessa menestyksen yksilöurheilijoita keskimäärin aikaisemmin. Kilpailu-uransa urheilijat ovat päättäneet keskimäärin 31-vuotiaina. Lajikohtaiset erot muodostuivat erittäin suuriksi, joten ikätasot voidaan kuvailla vain yleistetysti keskiarvolla. (Vuolle 1977a, 51-52)

Samansuuntaisia tuloksia saatiin myös ruotsalaisten maajoukkue-tason urheilijoiden uraprofiilista. Vaikka ruotsalaiset naisurheilijat aloittavat uransa keskimäärin 13-vuotiaina ja miehet 12 vuoden iässä, erot lajien välillä muodostuvat erittäin suureksi. Esimerkiksi taitoluistelijoiden kilpaurheilu-uran alkamisikä oli 7 vuotta ja tenniksessä ja jalkapallossa

vastaava ikä 9 vuotta. Näissä lajeissa esiintyi myös aikaisimmassa vaiheessa, jo 4 vuoden iässä kilpailemisen aloittaneita urheilijoita. Näille lajeille vastakohtia ovat esimerkiksi kekkailu, ammunta, jousiammunta ja kävely, joissa kilpailu-ura oli alkanut vasta keskimäärin 20-vuotiaana. (Patriksson 1995, 9)

Myös uran päättymisikään vaikuttaa merkittävästi lajien ja ikäluokkien väliset erot. Ruotsalaisista huippu-urheilijoista miehet lopettivat uransa myöhemmin kuin naiset (miehet 32- ja naiset 26,5-vuotiaina). Naisten urheilu-ura kestää keskimäärin miehiä lyhyemmän ajan. Vaikka erot lajien välillä ovat suuria, urheilu-uran alkamisiällä ei ole todettu olevan yhteyttä urheilu-uran kokonaispituuteen. (Patriksson 1995, 10)

Tarkasteltaessa urheilun dominoivaa roolia kilpaurheilijan elämässä herää kysymys, kuinka suuren osan urheilija kuluttaa ajankäytöstään urheiluun ja muihin siihen liittyviin tekijöihin, kuten esimerkiksi harjoitus- ja kilpailumatkoihin.

Vuolteen tutkimuksessa (1978, 19-21) urheilijoiden intensiivinen harjoittelu- ja kilpailukausi kesti keskimäärin 8,5 kuukautta vuodessa. Erot uran alkuvuoden (7,8 kk) ja huippuvuoden (9,2 kk) välillä olivat suurimmat. Päivittäin urheilijat harjoittelivat keskimäärin 2,7 tuntia. Yksilölajien urheilijat harjoittelivat hieman joukkuelajien edustajia useammin ja enemmän. Tutkimuksen ajankohtaa kuvaa hyvin se, että suurin osa urheilijoista (88 %) harjoitteli vain kerran päivässä ja iltapäivällä vasta töiden jälkeen. Heistä enemmistö oli joukkueurheilijoita. Huomioitava on myös se seikka, että tuohon aikaan työviikko kesti 6 päivää ja sunnuntai oli viikonloppu. Urheilutoiminnasta täysin vapaita viikonloppuja urheilijat viettivät keskimäärin noin kymmenen. Tämän havainnon pohjalta voidaan todeta, että viikonloppujen vapaa-aika on käytetty tiivistä harjoitteluun tai kilpailemiseen. Tutkimuksessa korostetaan urheilijoiden amatööriyttä erityisesti sen havainnon pohjalta, että työhön päivässä keskimäärin käytetty aika (noin 7,5h) oli selvästi suurempi kuin urheiluun kuluva aika. Eroja uran huippuvuoden ja aloittamisvuoden välillä ilmeni vaihtelevasti. Koulua käyvillä urheilijoilla koulunkäyntiin käytetty aika oli hieman pienempi kuin työaika. (Vuolle 1978, 19-21)

Vuoden 1984 suomalaisista huippu-urheilijoista päätoimisia urheilijoita oli 9 % miehistä ja 11 % naisista, kun vuonna 1972 vain 2 % ei ollut lainkaan työssä tai kouluelämässä

urheilu-uransa aikana. Jokainen heistä oli yksilölajin edustaja. Palkkatyössä kävi suurin osa miehistä (77 %) kun taas naisista 63 % opiskeli. Yli puolet kummastakin ryhmästä keskittyi vuodessa 1-3 kuukauden ajan totaalisesti urheiluun. Vaikka tässä tutkimuksessa oli mukana vuoden 1984 menestyneimmät urheilijat, eivät tulokset vuoden 1972 kohderyhmään nähden olleet muuttuneet olennaisesti. Suomalainen huippu-urheilija käytti keskimäärin 2,8 tuntia päivässä aikaa urheiluun. (Vuolle & Feng 1997)

Urheilijoiden koulutustutkimuksessa Suomalainen ja Telama (1989) tuovat esiin urheilun hallitsevuuden nuorten urheilijoiden ajankäytön näkökulmasta. Vertailuryhminä tutkimuksessa oli kolme ryhmää: urheilulukiossa opiskelevat urheilijat, muut urheilulukion ulkopuolella opiskelevat urheilijat sekä tavalliset ei-urheilevat nuoret. Koska tutkimus kohdistuu nuoriin opiskeleviin urheilijoihin, joiden elämässä koulunkäynti on keskeisessä asemassa, ei tuloksia voida verrata totaalisten huippu-urheilijoiden ajankäyttöön. Osa urheilulukiolaisista saattaa silti urheilla jo hyvinkin ammattimaisesti tai ainakin ovat aloittamassa määrätietoista valmentautumista, kuten Vuolle (1977a, 51-52) on todennut urheilijan urheilu-uran kehitysprofiilissaan.

Urheilulukiolaiset käyttävät varsinaiseen urheiluharjoitteluun enemmän aikaa kuin tavallisessa lukiossa opiskelevat urheilijat. Erot poikaurheilijoiden välillä ovat suuremmat kuin tyttöillä. Erityisesti koulu- eli arkipäiviin sijoittuva urheiluun käytetty kokonaisaika on kaksinkertainen urheilulukiolaispojilla verrattuna muihin urheilijapoiikiin. Erot esiintyvät varsinkin matkoihin ja kilpailu- ja leiritoimintaan käytetyssä ajassa. Viikonloppuisin urheilulukiolaistytöt käyttävät lähes puolitoista tuntia enemmän aikaa urheiluun kuin muut urheilijatytöt. Pojilla eroja ei juuri esiintynyt. Urheilulukiossa opiskelevat yksilölajien urheilijat käyttävät sekä urheilemiseen että koulunkäyntiin joukkuelajin urheilijoita enemmän aikaa. Viikonloppuisin erot harjoittelun suhteen ovat vielä selvemmät. Vastaavasti joukkuelajin edustajat käyttävät harjoitusmatkoihin ja kilpailutoimintaan enemmän aikaa. (Suomalainen & Telama 1989)

Urheilulukion tarjoama mahdollisuus harrastaa täysipainoisemmin urheilua näyttää vaikuttavan koulunkäyntiin käytettyyn aikaan. Urheilulukiolaiset käyttävät opiskeluun vähiten ja ei-urheilevat eniten aikaa. Kouluun ja kotiläksyihin käytetyn ajan erot näiden ryhmien välillä liikkuvat puolesta tunnista jopa puoleentoista tuntiin. Suurimpana tekijänä

tähän ilmiöön voidaan pitää valmennustuntien kelpuuttamista opintokursseiksi ja siten urheilulukiolaisten mahdollisuutta harjoitella kouluaihana. (Suomalainen & Telama 1989)

2.2.4 Urheilu-ura vs. muut elämäntoiminnot

1970-luvulla tehdyn tutkimuksen mukaan kuusi urheilijaa kymmenestä tiedostaa tehneensä uhrauksia koulutus- ja ammattiurallaan urheilun takia (Vuolle 1977, 116-117).

Urheilijoiden kokemat ristiriidat kohdentuvat työn tai koulunkäynnin ja urheilun välille. Mahdollisuudet järjestellä ja muuttaa tilanteita ovat hyvin rajoitetut näillä elämänalueilla. Urheilijat saattavat kokea laiminlyövänsä työ- tai koulutehtäviään harjoittelun ja kilpailumatkojen aiheuttamien poissaolojen takia ja erityisesti työelämässä jättävänsä suuremman työtaakan muille. Toisaalta myös kilpaurheilun suurempi yhteiskunnallinen arvostus ja urheilijan kykenemättömyys panostaa urheilu-uraansa arvostuksen edellyttämällä tavalla saattaa saada aikaan dissonanssin kokemisen myös urheilu-uran suhteen. Myös vapaa-aikaan kohdistuvilla vaatimuksilla, erityisesti perhe-elämän alueella, ja niiden laiminlyömisellä on voimakas vaikutus dissonanssin syntyyn. Koetut uhraukset ovat sitä suuremmat, mitä enemmän urheiluvuosia urheilijalla on takanaan. Eroja löytyy myös aktiivien ja jo urheilu-uransa lopettaneiden välillä. Lopettamista seuraavan elämänmuutoksen jälkeen urheilijoiden asenteet entiseen uraansa saattavat olla muuttua, kun asioita katsotaan uudessa valossa. Erityisesti, jos ura ei ole loppunut toivotulla tavalla tai urheilija muuten kokee uran tuomat hyödyt tyydyttämättömiksi, saattaa tämä ilmetä tyytymättömyytenä. Lisätekijöinä tyytymättömyyteen saattavat vielä olla huono koulutustaso tai puutteellinen ammattikoulutus, jotka vaikuttavat olennaisesti uran jälkeiseen elämään. (Vuolle 1977, 103-104)

Vuolteen mukaan kilpaurheilun hallitessa urheilijan elämää, voidaan elämäntilanteen pitkäaikaisvaikutuksen seurauksena todeta urheilijalle muodostuneen urheilusta urheilukeskeinen elämäntapa. Tämä toimii havaintojen mukaan myös tärkeimpänä dissonanssin synnyn ehkäisijänä. Mahdollisuudet yhdistää urheilullisia ja muiden elämäntoimintojen intressejä ovat monipuoliset. Esimerkiksi koulutuksen ja ammattielämän alueilla intressien samaistaminen onnistuu parhaiten ammattiin liittyvillä alueilla, kuten esimerkiksi liikunta-aloilla. Tämä voidaan päätellä tutkimuksista, joiden

mukaan dissonanssin kokeminen ammattielämässä on urheilijoilla vähäisempää kuin koulutuksen saralla. Sama pätee myös urheiluelämän puolella. Työtuntien vähentäminen ja koulutuksen siirtäminen tai viivyttäminen ovat toimenpiteitä ehkäistä ristiriitoja urheiluran ja -menestyksen suhteen. Urheilun ja ammatin intressien lähentäminen siten, että ne palvelevat urheilullisia päämääriä, saa myös tukea havainnoista, joiden mukaan urheilijat hakeutuvat lähempänä huippuvuottaan sellaisiin ammatteihin, joissa edellytykset valmentautumiseen olisivat mahdollisimman hyvät. (Vuolle 1977, 139-140)

2.3 Urheilu-ura ja koulutusura

Urheilu- ja koulutusuran yhdistäminen on todettu haasteelliseksi kaikkialla maailmassa, kuten myös Suomen koulutusjärjestelmässä. Tiedyt urheilulajit ja opiskelumuodot antavat eritasoiset mahdollisuudet näiden kahden yhdistämiseen. Toisen asteen opintomahdollisuudet ovat Suomessa kuitenkin vakaalla pohjalla. Oppilaitoksilla on laajat vapaudet toimia parhaaksi katsomallaan tavalla urheilijoiden suhteen. Suomalaisen järjestelmän vahvuuksia ovat joustavuus ja luokattomuus. Opiskeluun liittyvät ongelmat näyttävät lisääntyvän, mitä korkeammalle urheilija koulutusurallaan etenee. Tämä koskee erityisesti opintoja korkea-asteella. Huipulle tähtäävää valmennusta ja yliopisto-opiskelua ei ole järjestelmällisesti yhdistetty Suomessa ja muuallakin korkea-asteella erityisjärjestelyt ovat harvassa. Usein nuoren urheilu-ura katkeaa toisen asteen opinahjosta valmistumisen jälkeen jatko-opintoja koskevien valintojen tullessa eteen. Vastakkaisena ilmiönä urheilun lopettamiselle lukion jälkeen on sen jatkaminen ja monessa tapauksessa jatko-opintojen keskeyttäminen. Yleisen koulutustason noustessa vaatimukset myös muualla kasvavat. Jatko-opintojen puuttuminen saattaa muodostua tulevaisuudessa ongelmaksi, sillä toisen asteen koulutus ei tulevaisuudessa itsessään riitä takamaan esimerkiksi ammattia. (Metsä-Tokila 2001b)

Yleisimmin opiskelijoiden keskuudessa mainittu ongelma on aikapula, erityisesti korkea-asteella. Ajan puute ilmenee monella eri tavalla urheilijoiden keskuudessa. Jos opiskelutahti on liian nopea, urheilijan opinnot pitkittyvät kurssien jäädessä suorittamatta. Opinnot saattavat äärimmäisessä tapauksessa keskeytyä kokonaan. Myös kilpailukauden ajoittuminen lukukaudelle on hyvin ratkaisevassa asemassa aikataulun kannalta. Kesälajien urheilijat ovat onnistuneet yhdistämään paremmin opintonsa, sillä heidän

kilpailukautensa ajoittuu suurimmaksi osaksi loman ajaksi, kun taas talvilajien edustajien kilpailullisesti tärkein ajanjakso saattaa ajoittua juuri keskelle kiireisintä opiskeluajankohtaa, kuten esimerkiksi tenttiviikkoa. Oma lukunsa ovat suosituimpien joukkuelajien urheilijat, joilla kausi saattaa kestää jopa koko lukukauden ajan. Ajan puutteen vuoksi pitkittyneiden tai viivästyneiden opintojen seurauksena taloudellinen tukijärjestelmä pettää urheilijoiden kohdalla. Kaikki urheilijat eivät selviydy tai valmistu opinnoistaan määrätysässä ajassa ja silloin vaarassa on taloudellisen tuen katkeaminen. (Metsä-Tokila 2001b)

2.3.1 Urheilijoiden koulutustaso

Vuolteen laajasta tutkimusaineistosta voidaan tehdä vertailuja pitkältä aikaväliltä ja selvittää urheilijoiden koulutusuran kehittymisen suuntaa. Suomalaisen huippu-urheilijan koulutusurakatsauksessamme pyrimme keskittymään kahden uusimman tutkimuksen vertailuun (Vuolle 1987; 2001). Vanhemmat aineistot (Vuolle 1977a; 1977b) ovat kuitenkin hyödyllinen vertailukohde tarkasteltaessa urheilijan koulutusurakehitystä ja siksi merkittävimmät erot tähän päivään nähden on tärkeää ottaa esiin, kun halutaan tietää urheilu-uran ja koulutuksen yhteyksien muutoksista.

Vuoden 1984 (Vuolle 1987) tutkimuksen huippu-urheilijoista pelkästään peruskoulun suorittaneita oli eniten erityisesti yksilölajien naisurheilijoiden keskuudessa. Ammatillinen peruskoulutus oli yleisin korkeimpana koulutustasona miesurheilijoilla. Noin yksi kolmasosa oli suorittanut ylioppilastutkinnon ja korkea-asteen tutkinto oli noin 6 %:lla vastaajista. Aikaisemman tutkimuksen aktiiveihin miesurheilijoihin verrattuna pelkästään ylioppilastutkinnon suorittaneiden osuus oli kasvanut, mutta korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus pienentynyt (Vuolle 1977a, 61-63). Joukkuelajien edustajat olivat yksilölajien urheilijoita keskimäärin korkeammin koulutettuja. Jääkiekkoilijoiden keskuudessa ylioppilastutkinto oli suosituin koulutustaso (45 %) ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden määrä oli kasvanut 18 %:in, mikä oli hieman pienempi, kuin muiden lajien urheilijoiden vastaavan tutkinnon suorittaneiden määrä. Korkeakoulututkintojen määrän keskiarvo näyttää kasvaneen yli kymmenellä prosentilla aikaisempiin tutkimuksiin nähden. (Vuolle 2001, 19-20)

Vertailtaessa kiinalaisten ja suomalaisten huippu-urheilijoiden koulutukseen liittyviä ongelmia kävi ilmi, että suomalaiset urheilijat kokivat tilanteensa parempana kuin kiinalaiset. Kiinalaisista urheilijoista sekä miehistä että naisista 60 prosenttia oli hyvin huolissaan koulutuksestaan. Suomalaisista 40 prosenttia koki hieman ongelmia koulutuksessaan. Useimmilla molempien maiden urheilijoista oli ylioppilas- tai keskiasteen tutkinto. Suurin osa molempien maiden urheilijoista opiskelivat. Vuonna 1984 suomalaisista 60 % ja kiinalaisista yli 70 % ilmoitti opiskelevansa jossain oppilaitoksessa. (Feng 2005, 124)

Vuosina 1962-1992 olympialaisissa kuuden parhaan joukkoon sijoittuneista Saksan liittotasavaltaa tai Saksan demokraattista tasavaltaa edustaneista huippu-urheilijoista (n=616) suurin osa oli valmistunut jostain koulutuslaitoksesta ja jopa hieman yli 50 % heistä opiskeli yliopistossa. Heidän koulutustasonsa oli selvästi korkeampi kuin tavallisesta saksalaisesta väestöstä koostunut vertailuryhmä. (Conzelmann & Nagel 2003)

2.3.2 Urheilijoiden koulutustyytyväisyys ja urheilun vaikutukset koulutusuraan

Nykypäivän suomalaiset huippu-urheilijat ovat pääosin tyytyväisiä koulutustasoonsa. Yli kaksi kolmasosaa urheilijoista on vähintään tyytyväinen nykyiseen koulutukseensa. Kehitys on ollut nousujohteinen, sillä vuoden 1977 tutkimuksessa tyytyväisiä oli vain noin 40 % (Vuolle 1977a, 63). Merkitsevin ero ilmenee nykypäivän ja vuoden 1972 urheilijoiden välillä, sillä viimeksi mainitulla ryhmällä tyytymättömyys saavuttamaansa koulutustasoon (46 %) oli selvästi yleisempää kuin nykyisillä (<20 %) urheilijoilla (Vuolle 1987; 2001, 20).

Miehet kokivat urheilun vaikutukset koulutukseensa haitallisempina kuin naisurheilijat (miehet 36 %, naiset 22 %). Naiset kokivat vastaavasti miehiä enemmän urheilun koulutusuraa edistäviä vaikutuksia (naiset 38 %, miehet 29 %). Miesurheilijoiden välisessä vertailussa joukkueurheilijat uskoivat yksilölajien edustajia enemmän urheilulla olleen haittavaikutuksia koulunkäyntiin. Yksilölajien urheilijat puolestaan kokivat enemmän urheilun edistäviä vaikutuksia. Hieman yllättävää on, että vuoden 1972 miesurheilijat kokivat urheilu-uran vaikuttaneen vähemmän haitallisesti koulutusuraansa kuin nykypäivän urheilijat. (Vuolle 1987). Miesjääkiekkoilijoiden mielipiteet viestivät

myös haitallisten vaikutusten kasvamisesta sillä heistä 45 % koki urheilun vaikuttaneen haitallisesti koulunkäyntiin. Kun vielä 30 % ei ollut huomannut mitään vaikutusta, jäljelle jääneen osuuden urheilijoista vain hieman yli 20 % oli kokenut urheilun vaikuttaneen edistävästi tai erittäin edistävästi. (Vuolle 2001, 21)

Suomalaiset urheilijat ovat tyytyväisempiä koulutukseensa (60 %) kuin kiinalaiset, joista jopa 45 % oli tyytymättömiä ja vain 20 % tyytyväisiä koulutukseensa. Tyytymättömyyttä voidaan selittää sillä, että suurin ero maiden välillä on korkeakoulutusmahdollisuuksissa. Kiinaan verrattuna Suomella on tarjota monipuolisempia koulutusvaihtoehtoja. Kiinassa urheilijat suuntautuvat pääosin liikuntaa ja urheilua koskeviin opintoihin. (Vuolle & Feng 1997)

Vuolteen tutkimusten tulosten perusteella koulutustyytyväisyys on vahvasti yhteydessä koulutusuraa ajatellen koettuihin urheilun vaikutuksiin sekä urheilun vuoksi koettuihin uhrauksiin. Koulutukseensa tyytymättömistä naisista kolmasosa ja miehistä jopa puolet on tiedostanut urheilulla olleen haitallisia vaikutuksia. Eniten urheilun edistävän vaikutuksen kokemuksia löytyy koulutukseensa tyytyväisten naisurheilijoiden puolelta, sillä heistä 43 % koki urheilun edistäneen koulutusuraansa. (Vuolle 1977a, 65; 1987)

Koulutukseensa tyytymättömien joukossa urheilun vuoksi koulutusuralla tehtyjen uhrausten positiiviset ja negatiiviset kokemukset jakautuivat lähes kahtia. Sekä miehistä että naisista noin 40 % koki tehneensä paljon tai erittäin paljon uhrauksia koulutuksen kustannuksella, kun taas 54 % naisista ja 38 % miehistä oli joutunut tekemään vähän uhrauksia tai ei ollut joutunut tekemään niitä lainkaan. Joukkuelajien edustajat kokivat tehneensä enemmän uhrauksia. Ero saattaa johtua heidän suhteellisesti korkeammasta koulutustasostaan, jolloin tyytymättömyys on tullut paremmin tiedostetuksi. Koulutustasoonsa tyytyväisistä naisurheilijoista 80 % ja miesurheilijoista 70 % oli kokenut tehneensä vain vähän tai ei lainkaan uhrauksia. Merkittävimmät erot löytyivät kuitenkin vuoden 1972 ja 1984 miesurheilijoiden välillä. Heistä niin koulutukseensa tyytymättömien kuin tyytyväisten joukossa urheilun vuoksi uhrauksia kokeneiden määrä oli kasvanut tutkimusten välisenä ajankohtana. (Vuolle 1987)

Jotta tyytyväisyys ja tyytymättömyys ja niihin yhteydessä olevat tekijät eivät erottuisi pelkkinä lukuina, on olennaista selvittää, mitkä asiat ovat erityisesti vaikuttaneet kokemusten muodostumiseen. Kolmasosa Vuolteen (1977a, 65) tutkimuksen urheilijoista, jotka olivat kokeneet urheilulla olleen eniten positiivisia vaikutuksia koulutukseen, kokivat urheilun edesauttaneen oppilaitokseen pääsyssä sekä opettaneen määrätietoisuuteen koulutyöskentelyssä. Urheilun koettiin myös antaneen taloudellista tukea opintoihin. Urheilun negatiivisista vaikutuksista yleisimpinä koettiin urheilullisten tavoitteiden asettamisen koulumenestyksen edelle (60 %) ja koulutuksen siirtymisen urheilu-uran vuoksi (40 %). (Vuolle 1977a, 65)

2.4 Urheilu-ura ja ammattiura

2.4.1 Urheilijoiden ammatinvalinta

Vuoden 1984 aktiivien huippu-urheilijoiden ammattiasemaa tarkasteltaessa erottuvat selvästi miesurheilijoiden keskuudessa sotilaan, rajamiehen, palomiehen sekä myyntialan ammatit. Naisurheilijoista enemmistö työskenteli terveydenhoitoalan tai toimistovirkailijan ammateissa. Saman ammatit esiintyivät myös edellisen tutkimuksen (1977a) kärkiammateissa. Valintaongelmia ammatin suhteen ei urheilijoiden keskuudessa ole juurikaan havaittu sillä noin 40 % urheilijoista ei niitä ollut kohdannut lainkaan. Aikaisemmassa tutkimuksessa (Vuolle 1977a) ongelmia oli kokenut jopa 60 % urheilijoista, joten kehitys näyttää olleen positiivisempaan suuntaan. (Vuolle 1987)

Suomalaisista liigajääkiekkoilijoista suurin osa sijoittui pelaajauransa jälkeen niin sanottujen ammattitaitoisten työntekijöiden ryhmään. Johtavassa asemassa oli 15 %, toimihenkilöitä 18 % ja itsenäisiä yrittäjiä 12 %. Vertailuryhmään, joka koostui olympialaisissa Suomea edustaneista urheilijoista, verrattuna kiekkoilijoiden ammattiasema oli hieman matalampi. Joka kymmenes pelaajista oli jäänyt työskentelemään urheilualalle valmentajana, valmennuspäällikkönä tai pelaaja-agenttina. Liigapelaajat olivat hyvin kiinnittyneitä työelämään sillä jopa 77 % oli vakinaisessa työsuhteessa. Ammatinvalintaongelmia jääkiekkoilijoilla oli ollut hyvin vähän sillä lähes puolet tutkimukseen osallistuneista ei ollut kokenut niitä lainkaan ja vain joka kymmenes oli kokenut ongelmia paljon tai erittäin paljon. (Vuolle 2001, 22-26)

Monipuolisemman ammatillisen koulutuksen seurauksena suomalaiset urheilijat sijoittuvat laajemmalle alalle ammattielämässä kuin kiinalaiset huippu-urheilijat. Suomalaisista urheilijoista vain 1 % ilmoitti urheilevan ammatikseen, kun kiinalaisista urheilijoista vastaava määrä oli 19 %. Suomalaiset urheilijat osallistuvat siis enemmän työelämään kuin kiinalaiset urheilijat. (Vuolle & Feng 1997)

Saksalaisista olympiaurheilijoista tehdyssä tutkimuksessa urheilijoiden ammatillinen taso osoittautui yllättävän korkeaksi verrattaessa muuhun saksalaiseen populaatioon. Urheilijat sijoittuivat akateemisiin, kaupallisiin ja hallintoalan tehtäviin sekä palvelualueille. Myös valmentajan ammatti oli kymmenen yleisimmän ammatin listalla. Noin 30 % urheilijoista työskenteli jollakin tavalla urheilua koskevilla aloilla. (Conzelmann & Nagel 2003)

2.4.2 Urheilijoiden tyytyväisyys ammattiin ja urheilun vaikutukset ammattiuraan

Suomalaisten huippu-urheilijoiden tyytyväisyys ammattiinsa on useissa tutkimuksissa ollut erittäin korkeaa tasoa, erityisesti miesurheilijoiden keskuudessa. Ajan mittaan kehitys on ollut positiivista ja tyytyväisyys on vain kasvanut. Näyttää siltä, että urheilijat ovat tiedostaneet paremmin urheilun edistävät vaikutukset ammattiuralla, kun taas koulutusuralla tilanne oli enemmän päinvastainen. Yhtenä tekijänä voidaan pitää urheilijoiden statuksen vaikutusta ammatinvalintatilanteissa, joissa urheilu-uran kenties mukanaan tuoma julkisuus on toiminut edistävänä tekijänä. Miesurheilijat ovat osanneet hyödyntää urheilua ammattielämässään naisia paremmin. (Vuolle 1987)

Vuonna 1984 jopa yli 70 % urheilijoista oli tyytyväinen ammattiinsa. Edistäviä vaikutuksia oli kokenut jopa 45 % naisista ja 42 % miehistä. Lajien välisissä eroissa merkittäviä olivat erot joukkue- ja yksilöurheilijoiden välillä, sillä joukkuelajin urheilijat olivat kokeneet enemmän edistäviä vaikutuksia. (Vuolle 1987)

Sama ilmiö voidaan havaita Vuolteen uudemmassa tutkimuksessa (2001, 24-25). Siinä jääkiekkoilijoiden ammattityytyväisyys osoittautui erittäin hyväksi. Jopa 86 % oli tyytyväinen tai erittäin tyytyväinen ammattiinsa. Kuten edellisissä Vuolteen urheilu-uran tutkimuksissa, ammattityytyväisyys ja urheilun koetut vaikutukset ovat vahvasti

yhteydessä toisiinsa. Liigapelaajista nimittäin 69 % koki urheilun edistäneen ammattiuraansa, 22 % jopa erittäin edistävasti. Tulokset tässäkin tutkimuksessa tukevat havaintoja siitä, että erityisesti menestyneet miesurheilijat ovat onnistuneet yhdistämään urheilua ja ammattia koskevat intressinsä. (Vuolle 2001, 24-25)

Kiinalaisista mies- ja naisurheilijoista ainoastaan 7 % oli tyytyväinen ammattiinsa. Tästä loogisena seurauksena kiinalaisista urheilijoista huomattavasti suurempi osa (naisista 67 % ja miehistä 64 %) oli huolestunut tulevaisuudesta ammattiin liittyvissä kysymyksissä, kun vastaava luku suomalaisiin urheilijoihin verrattuna oli vain 30 %. Eniten huolenaiheita kiinalaisten keskuudessa aiheuttivat työkokemuksen ja valmiuksien puute. Erot kärjistyvät tyytyväisyydessä ammattia kohtaan sillä kiinalaisista vain 7 % oli tyytyväinen ammattiinsa, kun taas suomalaisista tyytyväisiä oli 74 %. (Feng 2005, 125-126; Vuolle & Feng 1997)

2.5 Urheilu-uran loppuminen ja elämänmuutokseen liittyvät tekijät

Urheilu-uran päättyessä urheilijan edessä on aina jonkinasteinen elämänmuutos. Urheilijan suhdetta urheiluun voidaan kuvaila eräänlaiseksi rakkaussuhteeksi, josta luopuminen saattaa olla vaikeaa. Tuo suhde kehittyy pitkäaikaisen huippu-urheilulle omistautumisen ja sen vuoksi tehtyjen lukuisten uhrausten seurauksena. Luopuessaan urheilu-urastaan urheilijan voidaan odottaa kokevan menettäneensä jotakin tärkeää, ja siksi urheilu-uran jälkeinen elämä saattaa tuntua tyhjältä. Osa urheilijan persoonallisuudesta katoaa. Kuten edellä on jo tullut ilmi, tavalla, jolla urheilusta luovutaan, on erityinen merkitys sopeutumiseen urheilun jälkeiseen elämään sekä siihen, miten urheilu-ura myöhemmin nähdään elämänsisältönä. Mitä tietoisempi ja valmistuneempi urheilija on päättäessään lopettaa urheilu-uransa, sitä myönteisempänä urheilu koetaan uran jälkeen. Naisilla perheen perustaminen täyttää useimmiten urheilun jättämän aukon mutta miehille urheilun lopettamisen jälkeinen aika ei ole yhtä selvä. Miehillä esiintyy enemmän niin kutsuttuja sivutoimintoja, kuten runsaampaa alkoholin käyttöä ja eristäytymistä. (Patriksson 1995, 17; Vuolle & Heikkala 1990, 92-109; Vuolle 2001, 29)

2.5.1 Urheilu-uran päättymiseen johtaneet syyt ja elämänmuutoksen kokeminen

Monet tutkimukset, joissa on tutkittu urheilu-uran lopettamiseen johtaneita syitä, ovat todenneet urheilun päättyneen joko urheilijan omasta tahdosta riippumattomista tai riippuvista tekijöistä. (Lavallee 2000)

Urheilijasta riippumattomat syyt: Odottamaton tai pitkäaikainen loukkaantuminen, ikääntyminen tai esimerkiksi joukkueesta poisjättäminen tai sopimuksen purkautuminen ja sen uusimatta jättäminen ovat väistämättömiä syitä, joihin urheilija ei itse voi vaikuttaa. Näistä loukkaantumisen ja sen jälkeisen uran lopettamispäätöksen on todettu aiheuttavan eniten sopeutumisongelmia urheilijoille. Kaikissa urheilulajeissa tulee vastaan fyysisen suorituskyvyn raja, johon liittyy olennaisesti urheilijan ikä. (Lavallee 2000). Optimaalinen suorituskyky alkaa heiketä 30-ikävuoden jälkeen (Kantola 1988c). Suomalaiset urheilijat lopettavat keskimäärin 31-vuotiaina. Myös ruotsalaiset urheilijat lopettavat uransa suunnilleen kolmenkymmenen ikävuoden molemmin puolin. Tosin erot urheilulajien välillä ovat suuret tässä suhteessa. (Patriksson 1995, 10; Vuolle 1977a, 52). Ikääntymiseen saattaa liittyä myös kysymys urheilijoiden valinnasta. Urheilijan valitsematta jättämisellä esimerkiksi maajoukkueeseen saattaa olla suuri vaikutus urheilu-uran lopettamispäätökseen, erityisesti vanhemmilla urheilijoilla. (Lavallee 2000). Riippumattomista syistä lopettaneiden urheilijoiden on todettu kokeneen urheilu-uransa negatiivisemmin sekä tarvitsevan enemmän sosiaalista tukea kuin tietoisesti urheilu-uransa päättäneiden urheilijoiden (Alfermann 2000).

Urheilijasta riippuvat syyt: Lopettaessaan urheilun vapaaehtoisesti ja suunnitelmallisesti, voidaan puhua urheilun tietoisesta lopettamisesta. Saavutetut tavoitteet, mielenkiinnon häviäminen, taloudelliset syyt sekä elämän muiden arvojen tärkeämmiksi kokeminen ovat joitain esimerkkejä moninaisista lopettamiseen johtavista syistä, jotka ovat urheilijasta itsestään riippuvia. Urheilijoiden, jotka ovat päättäneet uransa vapaaehtoisesti tai tehneet tietoisesti päätöksen lopettamisesta, on todettu kokevan urheilu-uransa sekä sitä seuraavan elämänsä positiivisemmin, kuin urheilijat, jotka ovat olleet pakotettuja lopettamaan. (Alfermann 2000)

Suomalaisista jääkiekkoilijoista 30 % oli joutunut jättämään urheilun loukkaantumisen vuoksi. Muita väistämättömiä uran päättymiseen johtaneita syitä olivat ikääntyminen ja

sopimuksen päättyminen. Mielenkiinnon häviäminen (41 %) ja elämän muiden arvojen tärkeämmäksi kokeminen (50 %) olivat yleisimmät syyt lopettamiseen, myös muiden lajien urheilijoiden keskuudessa, kuten myös ikääntymiseen liittyvät syyt uran päättymisessä. Joukkueurheilijat mainitsevat lopettamissyiksi selvästi yksilölajien edustajia useammin urheilullisten tavoitteiden saavuttamisen. (Vuolle 1977a, 58-59; Vuolle 2001, 28-29)

Kysyttäessä urheilijoilta, miten he kokivat lopettamisen, helpoksi tai erittäin helpoksi sen koki noin puolet joukkueurheilijoista ja 37 % yksilöurheilijoista. Yksilölajien edustajilla oli urheilijoista eniten vaikeuksia, sillä 35 % oli kokenut lopettamisen vaikeaksi. Vastauksista ja haastatteluista kävi selvästi ilmi se, että lopettaminen oli ollut sitä helpompaa, mitä paremmin urheilija oli siihen valmistautunut. (Vuolle 2001, 29-30)

Patrikssonin (1995, 20-23) mukaan ruotsalaiset urheilijat olivat pääosin kokeneet uransa loppumisen vaikeuksista. Urheilijoiden kuvaukset mielialastaan lopettamishetkellä, kuten ”helpottunut”, ”iloinen ja tasapainoinen”, ”vapautunut” olivat yleisiä tässä joukossa. Noin 30 % oli kokenut jonkinasteisia ongelmia uran jälkeen. Heidän mielialojaan kuvastivat enemmän ”surullinen”, ”sekava”, ”huolestunut” ja ”levoton”. Naiset kokivat uran päättyminen negatiivisemmin kuin miehet ja he olivat myös kokeneet enemmän ongelmia urheilu-uran loppumisen jälkeen. Hermostuneisuus ja levottomuus ovat yleisimpiä mainittuja tunteita. Urheilijat saattavat tuntea itsensä hylätyiksi ja kaipaavat takaisin urheilun pariin. Julkisuuden ja huomion puute saattaa myös vaivata urheilijoita. Vuosien varrella tullut julkisuus ja huomion keskipisteenä oleminen on monien huippu-urheilijoiden arkipäivää. Tämän asetelman mureneminen saattaa aiheuttaa myös hylätyksi tulemisen tunteita. Noin 2 % urheilijoista mainitsi myös alkoholin käytön ja siihen liittyvät ongelmat yhdeksi ongelmakseen. (Patriksson 1995, 20-23)

Ruotsalaisissa tutkimuksissa on myös todettu, että mitä tietoisempi lopettamispäätös on, sitä vähemmän koettuja ongelmia urheilijalla esiintyy. Jopa 63 % niistä urheilijoista, jotka olivat pakotettuja lopettamaan uransa, kokivat ongelmia uransa jälkeen. Toinen yhteys ongelmien esiintymiseen on alhaisella lopettamisiällä. Mitä nuorempana urheilija lopettaa, sitä todennäköisemmin ongelmia esiintyy. Myös asetettujen tavoitteiden saavuttamatta jääminen on yksi syy ongelmien ilmenemiselle. Edellä mainitut tekijät ovat myös

yhteydessä ja ilmenevät tyytymättömyytenä elämään. Yleisenä tärkeänä havaintona voidaan todeta urheilijoiden koetun elämäntyytyväisyyden kasvavan, mitä pidemmälle urheilu-uran loppumisen jälkeen ajassa mennään. Fraasi ”aika parantaa haavat” kuvailee hyvin tätä prosessia. (Patriksson 1995, 22-24)

2.5.2 Urheilu-uran merkitys urheilijalle – kokemuksia urheilu-urasta

Vuolteen mukaan huippu-urheilijat voidaan jakaa urheilu-urasta saatujen kokemusten mukaan kolmeen päätyyppiin: vain positiivisia, vain negatiivisia ja sekä positiivisia että negatiivisia kokemuksia omaaviin. Merkittävästi eniten kokemuksia löytyy ensimmäisestä ja kolmannelta päätyypistä. Kuten edellä on jo todettu, urheilijat kokevat urheilun mukanaan tuomat positiiviset seikat parhaiten ammattielämän alueella, kun taas negatiiviset seikat korostuvat enemmän vapaa-ajan ja koulutuksen saroilla. (Vuolle 1977a, 120-123; 1987).

Huippu-urheilijat kokivat, että urheilu on antanut heille muun muassa ”maailmankatsomusta avartavia ulkomaisia edustusmatkoja, kaivattua julkisuutta, kunniaa ja mainetta, liikunnan iloa, mutta myös purkautumistien pätemisen tarpeelle, sitkeyttä, tavoitteellisuutta, itseuria, kykyä kestää vastoinkäymisiä, laajan ystäväpiirin, eräille myös taloudellista hyötyä, ---”. Urheilu on sitä vastoin vaatinut ”askeettista elämää, ankaraa fyysistä räsitystä, uhrauksia tai laiminlyöntejä koulunkäynnissä tai opiskelussa, työ- ja perhe-elämässä sekä muussa sosiaalisessa kanssakäymisessä, taloudellisia menetyksiä, terveydellisiä riskejä, itsekkyyttä ja itsekeskeisyyttä, ---”. (Vuolle 1977a, 123)

Muun muassa näistä kokemuksista on Mayocchi (2000) todennut löytyvän hyödyllisiä kokemuksia urheilijoiden tulevaisuutta ja erityisesti työelämää silmällä pitäen. Hän toteaa sekä vastoinkäymisten, että positiivisten kokemusten antaneen urheilijoille pitkän uran aikana käytännöllisiä kokemuksia, jotka oikealla tavalla soveltaen saattavat muuntautua urheilijan vahvuudeksi erityisesti työelämän alueilla. Urheilijoilla saattaa urheilu-uransa jäljiltä ilmetä asenteita, jotka painottavat ainoastaan urheilijan kykyä urheilla ja kykenemättömyyttä tehdä mitään muuta. Urheilijan vahvuudeksi hän nimeää haastattelututkimuksiansa perusteella erityisesti kyvyn suoriutua paineen alaisena, kyvyn ratkaista ongelmia, kyvyn organisoida, taidon asettaa tavoitteita ja toteuttaa niitä, kyvyn

omistautua tehtävälle, kärsivällisyyden ja joustavuuden, sopeutumiskyvyn ja omien rajojensa tuntemisen. Ratkaisuna auttaa urheilijoita löytämään vahvuutensa ja käyttämään niitä esimerkiksi työhaastatteluissa ja -tehtävissä hän pitää urheilijan rohkaisua ja opastusta hankkiutumaan mielekkäisiin työtehtäviin.

3 URHEILIJAN OPISKELUMAHDOLLISUUDET

3.1 Peruskoulut

Suomessa on mahdollista hakeutua urheilupainotteiseen peruskouluun, jossa voi valita ylimääräisiä liikuntatunteja ja jopa harjoitella kouluajalla saman lajin harrastajien kanssa. Esimerkiksi Pohjois-Haagan peruskoulu Helsingissä on tällainen koulu. Monissa peruskouluissa on myös ns. liikuntaluokkia, joihin on kerätty liikuntaa harrastavia lapsia. Monissa kouluissa on jopa ruvettu järjestämään taso- tai pääsykokeita. URA-työryhmän opetusministeriölle (1999) tekemän muistion mukaan Suomessa toimi vuonna 1997 noin 120 peruskoulun yläastetta, joilla oli opetussuunnitelmassaan liikunnallinen painotus.

Liikunnan painotuksen määrä vaihtelee oppilaitoksittain suuresti. Lisätyn liikunnan määrä on 2-6 tuntia viikossa. Myös liikuntapainotuksen sisällöt vaihtelevat suuresti. Osa kouluista tarjoaa yhden lajin valmennustunteja, kun osalla kouluista lisätunnit tarkoittavat eri lajien perustaitojen läpikäyntiä ja/tai lajikokeiluja oppilaiden esitysten mukaisesti. (URA-työryhmän muistio 1999)

Mielestämme on hyvä, että liikunnasta kiinnostuneet lapset voivat hakeutua tällaisiin kouluihin, mutta peruskouluikäisistä lapsista kuitenkin hyvin harva vielä panostaa urheiluun niin paljon, että liikuntapainotteiseen kouluun siirtyminen olisi välttämätöntä. Varsinainen ammattiin tähtäävä kouluttautuminen ja urheilu-uraan panostaminen alkavat useimmiten vasta tämän jälkeen. On myös syytä muistaa, että tämän ikäisillä lapsilla liikunnan harrastamisen tulisi olla hauskaa ja täysin vapaaehtoista, ja että liikunnanopetuksen tulisi painottua monipuoliseen liikuntakasvatukseen. On kuitenkin luonnollista, että urheilupainotteiset peruskoulut palvelevat urheilulukioihin siirtymistä (Kujala 1991).

3.2 Urheilulukiot

3.2.1 Urheilulukioiden historiaa

Maassamme toimiva urheilulukiojärjestelmä on varsin tuore, vaikka ajatuksia urheilun ja koulun yhdistämisestä onkin ollut jo pitkään. Ensimmäisen kerran urheilulukioiden ja

vastaavien perustamista ehdotettiin jo 1930-luvulla. Ehdotuksen esitti kouluneuvos Arvo Vartia. Jos ajatus olisi toteutunut, olisi se ollut ensimmäisiä maailmassa. (Metsä-Tokila 2001a, 228-229) Asia ei kuitenkaan edennyt toteuttamisasteelle.

Urheilulukioiden perustaminen nousi uudelleen esille 1960-luvun alkupuolella. Urheilulukioille koulumaailmassa oli jo tietä avannut lukion kehittäminen kurssimuotoiseksi (ja myöhemmin luokattomaksi). Ensimmäinen kurssimuotoisen koulun kokeilu toteutettiin jo lukuvuonna 1950–1951. Kokeilut jatkuivat 1950- ja 1960-luvuilla kahdessa helsinkiläisessä koulussa. Kokeilusta saatujen kokemusten perusteella aloitettiin luokattoman lukion kokeilu Alppilan yhteislyseossa ja Mäkelänrinteen yhteiskoulussa. Mäkelänrinteen yhteiskoulun motiivina luokattomuuteen siirtymisessä oli juuri tarjota urheilijoille mahdollisuus harjoitella enemmän lukion suorittamisen yhteydessä. (Metsä-Tokila 2001a, 229-230)

Mäkelänrinteen ja Kuortaneen yhteiskouluissa pohdittiin urheilun ja lukio-opintojen yhdistämistä jo 1960-luvun lopulla. Urheilulukioideaa ehdotettiin jopa kouluhallitukselle jo keväällä 1968. Ehdotus sai kuitenkin kielteisen vastaanoton. Koulut eivät kuitenkaan antaneet periksi, vaan rupesivat lisäämään liikuntaa opetussuunnitelmaan asteittain. Kahden edellä mainitun koulun jälkeen urheilupainotteisen lukion ideasta kiinnostui Sotkamo. Näiden koulujen myönteisten kokemusten seurauksena liikuntapainotteisten lukioiden suosio rupesi kasvamaan nopeasti. Vuonna 1982 niitä oli maassamme jo 23, joista seitsemän oli voimakkaasti liikuntapainotteisia. (Metsä-Tokila 2001a, 230-233)

Vuonna 1985 opetusministeriö myönsi urheilulukion kokeiluluvan kuudelle koululle, jotka aloittivat toiminnan urheilulukioina syksyllä 1986. Kyseiset kuusi koulua olivat Mäkelänrinteen lukio Helsingissä, Kuortaneen lukio, Kastellin lukio Oulussa, Sammon lukio Tampereella, Sotkamon lukio ja Vörå samgymnasium. Kokeiluun valituille lukioille asetettiin vaatimuksia. Niiden tuli sijaita paikkakunnilla, joissa koulun käytettävissä oli koulun ulkopuolista valmennusta. Toiseksi lukion välittömässä läheisyydessä tuli olla riittävästi harjoittelupaikkoja. Lisäksi kouluilla tuli olla aikaisempaa näyttöä laajennetusta urheilutoiminnasta. Keväällä 1990 urheilulukiokeilua laajennettiin ja kuusi uutta koulua (Aurajoen lukio Turussa, Kuninkaanhaan lukio Porissa, Kuopion klassinen lukio, Ounasvaaran lukio, Salpausselän lukio Lahdessa ja Voionmaan lukio Jyväskylässä) sai

luvan kokeiluun. Vuoden 1994 huhtikuussa opetusministeriö vakinaisti kokeilussa olleet 12 urheilulukiota ja antoi niille erityisen tehtävän statuksen. (Metsä-Tokila 2001a, 234-246)

Urheilulukioiden tavoitteena oli mahdollistaa kilpaurheiluun suuntautuneille lahjakkaille urheilijoille myös lukion suorittaminen. Monilta urheilijoilta olivat opinnot jääneet peruskouluopintoihin mm. urheilun ja opintojen yhteensovittamisongelmien takia. (URA-työryhmän muistio 1999)

3.2.2 Urheilulukioiden nykypäivää

Nykypäivän urheilulukioissa nuorella urheilijalla on hyvät mahdollisuudet yhdistää urheilu ja koulunkäynti. Urheilulukioissa urheilijoilla on oikeus poiketa eräistä tuntijaon pakollisista opinnoista (URA-työryhmän muistio 1999). Urheilija saa harjoitella kouluaikana ja hän saa ammattitaitoista valmennusta. Lisäksi hän saa urheilusta opintosuorituksia, jotka otetaan huomioon lukion suorittamiseen vaadittavassa kurssimäärässä. Myös urheilusta johtuvia poissaoloja katsotaan suopeasti. Lisäksi urheilulukioiden liikuntakurssien tarjonta on huomattava, ja näin nuori voi myös tutustua uusiin lajeihin. Urheilulukioissa opiskelevien nuorten koulumotivaatio on korkea, sillä heidän keskeyttämisprosenttinsa on pienempi kuin tavallisissa lukioissa opiskelevien (Metsä-Tokila 2001a, 241). Lisäksi 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa tehdyssä tutkimuksessa havaittiin, että urheilulukiolaiosten menestys ylioppilaskirjoituksissa on lähes samaa tasoa kuin koko maan keskiarvo (Viitanen 1992). Huomattavaa on myös, että Kastellin urheilulukion liikunnanopettaja Erkki Auvisen mukaan liikuntainnostus tarttuu myös koulun urheilua harrastamattomiin oppilaisiin (Luoma 1991).

Urheilulukiot saavat urheilijoistaan päätöksen mukaisesti korotettua valtionosuutta. Lisäksi koulut saavat poiketa opiskelijavalinnoissa opiskelijavalintaa koskevista säännöksistä. (URA-työryhmän muistio 1999). Urheilulukioihin haetaan yhteisvalintaa soveltavalla tavalla. Oppilasvalinta tapahtuu yhteisvalinnassa, mutta pisteitä annetaan koulumenestyksen lisäksi myös urheilumenestyksestä. Nykyisin useimmissa kouluissa ja lajeissa järjestetään kouluun pyrkiville lisäksi erillinen valintakoe. Varsinaisten urheilulukioiden lisäksi Suomessa toimii nykyisin myös useita liikuntapainotteisia

lukioita, joista osa toimii lähes urheilulukion tavoin, ja joista osa on hakenut opetusministeriöltä erityistä urheilulukion tehtävää. (Metsä-Tokila 2001a, 239, 252-254)

Urheilulukiot ovat alueellisesti jakaantuneet eri osiin maata. Opiskelijat hakeutuvat urheilulukioihin ympäri Suomea, vaikkakin usein suurin osa opiskelijoista tulee lähialueelta. Tämä on luonnollista, sillä monet urheilulukioista ovat suurissa kaupungeissa, joiden lähialueella on runsaasti lahjakkaita urheilijoita. Maaseutulukioita urheilulukioista on vain kolme: Kuortane, Sotkamo ja Vöyri. (URA-työryhmän muistio 1999)

Kaikki Suomen urheilulukiot ovat niin sanottuja monilajilukioita, joissa on useita päälajeja ja sen lisäksi monissa vielä joukko sivulajeja. Päälajeissa koulu järjestää systemaattista valmennusta, mutta sivulajeissa valmennus ei ole mahdollista samassa laajuudessa. Urheilulukioiden valtakunnallinen lajikirjo on varsin laaja ulottuen monista yksilölajeista erilaisiin joukkuelajeihin. Osa lajeista, kuten lentopallo, on kuitenkin valtakunnallisesti keskittynyt vain tiettyihin lukioihin, joihin on koottu harjoittelemaan kaikki ikäluokkansa huiput. Urheilulukioissa oli lukukaudella 1998–1999 yhteensä 1595 oppilasta. Suurin osa oppilaista on poikia, mikä korreloi pitkälti kilpaurheilun harrastajamääriin. Tyttöjen osuus on kuitenkin ollut kasvussa sekä lajien harrastajamäärissä että urheilulukioissa. (URA-työryhmän muistio 1999)

Urheilulukiot ovat kokeilutoiminnan kautta kehittyneet alueellisiksi valmennuspisteiksi, joissa on monipuolista urheilun asiantuntemusta. Valmentajat ovat ammatillisesti tasokkaita ja takaavat korkeatasoisen valmentautumisen. Urheilulukiot ovat lähes poikkeuksetta verkostoituneet ympäristön muuhun koulutukseen ja urheiluvalmennukseen. Toiminnassa ovat kiinteästi mukana myös paikalliset lajiliitot ja urheiluseurat. (URA-työryhmän muistio 1999)

3.3 Ammattioppilaitokset

Urheilulukioiden vanavedessä ovat monet ammatilliset oppilaitokset ottaneet opinto-ohjelmaansa ylimääräistä liikuntaa ja tarjonneet urheilijoille mahdollisuuden täysipainoiseen harjoitteluun opiskelun ohessa. Opetusministeriö on vuodesta 1990 lähtien

myöntänyt kunnallisille ja yksityisille ammatillisille oppilaitoksille avustusrahaa urheilupainotteisen ammatillisen koulutuksen tukemista varten. Avustusta on myönnetty, mikäli oppilaitos järjestää opiskelijoille valmennukseen liittyviä erityispalveluja. Edellytyksenä urheilupainotteiseen ammatilliseen koulutukseen pääsemiselle on ollut, että opiskelija kuuluu oman ikäluokkansa parhaimmiston ja on saanut urheilullisten saavutustensa perusteella urheilujärjestön tai lajiliiton myönteisen lausunnon. Urheilijan on lisäksi tullut täyttää koulutusalan normaali pääsyvaatimukset. (URA-työryhmän muistio 1999)

1990-luvun lopulle tultaessa oli urheilijoiden ammatillinen koulutus vakiinnuttanut paikkansa osana suomalaista koulujärjestelmää. Kyseisissä oppilaitoksissa on muodostunut yleisimmäksi toimintamalliksi yhteistoimintamalli urheilulukioiden ja -opistojen kanssa. Yhteistyömallia puoltavat mm. kustannussyyt sekä varsinkin joukkuelajeissa saatavat suuremmat harjoitusryhmät. Marraskuussa 2000 myönnettiin kymmenelle oppilaitokselle erityistehtävä urheilijoiden ammatillisen koulutuksen järjestämisessä. Tämän johdosta ammattioppilaitokset ovat jakautuneet lukioiden tavoin erityistehtävän saaneisiin ja urheilupainotteisiin oppilaitoksiin. (Metsä-Tokila 2001a, 255-261.) Myös ammattioppilaitosten puolella ovat urheilulliset tulokset olleet huomattavia, esimerkiksi Pirkanmaan ammattioppilaitoksen poikien lentopallojoukkue on edustanut Suomea koululaisten MM-kisoissa (Hämäläinen 1988).

3.4 Urheiluopistot

Ajatus Suomen vielä nykyäänkin maailmanlaajuisesti ainutkertaisista liikunnan kurssikeskuksista, eli urheiluopistoista oli alkujaan naisten. Esimerkiksi Varalan urheiluopisto Tampereella (perustettu 1909) ja Tanhuvaaran urheiluopisto Karjalan Kannaksella (perustettu 1919) olivat aktiivisten naisvoimistelijoiden aikaansaamia. Ne olivat alun perin tarkoitettuja naisten liikuntakoulutuksen ja -harjoitteluun sekä virkistytymiseen. Myös myöhemmin perustetut Pajulahden Urheiluopisto Nastolassa (1929) sekä Kisakallion urheiluopisto Lohjalla (perustettiin alun perin Sipoon Karhusaareen vuonna 1949) olivat naisten alkuun panemia. (Vainio 2001, 12-17)

Suomessa on 11 valtakunnallista ja kolme alueellista liikunnan koulutuskeskusta, eli urheiluopistoa, jotka saavat toimintaansa valtionapua. Urheiluopistojen tehtävänä on toimia alueellisena ja valtakunnallisena valmennus- ja koulutuskeskuksena kilpa- ja huippu-urheilussa. Ne ylläpitävät ja kehittävät harjoitusolosuhteita, valmennuksen tuki-, seuranta- ja kehityspalveluita sekä valmentajakoulutusta. Niissä työskenteleekin monia lajiliittojen valmennuksesta vastaavia henkilöitä. (URA-työryhmän muistio 1999)

Urheiluopistot tarjoavat koulunkäynti- ja opiskelumahdollisuuksia huipulle valmentautuville urheilijoille (UROS 2000 –urheiluopistostrategia 1993). Vaikka kouluilla ei ole ollut erityisiä urheilijakiintiöitä, ovat urheilijat hakeutuneet suhteellisen runsaasti urheiluopistojen järjestämään koulutukseen. Urheiluopistossa opiskelu tarjoaa valmentautumiseen joustavat mahdollisuudet, hyvät puitteet ja asiantuntevaa ohjausta. (URA-työryhmän muistio 1999). Urheiluopistoissa voi suorittaa liikunnanohjauksen perustutkinnon (LPT) ja alan ammattikorkeakoulututkinnon. Liikunnanohjaajan AMK-tutkinto suoritetaan kuitenkin yhteistyössä alueellisten ammattikorkeakoulujen kanssa eikä opistoilla ole itsenäistä tutkinto-oikeutta eikä tutkintoa voi suorittaa kaikissa urheiluopistoissa. (Vainio 2001, 157). Osa urheiluopistoista toimii myös yhteistyössä läheisten urheilulukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa. Usein kyseisten oppilaitosten urheilijat asuvat ja valmentautuvat urheiluopistossa, jossa myös lajiliittojen valmennushenkilöstö työskentelee. (URA-työryhmän muistio 1999)

3.5 Urheiluakatemit

3.5.1 Urheiluakatemioiden taustaa

Vaikka urheiluoppilaitosjärjestelmämme (ts. urheilulukiot) toimii varsin hyvin, ei huipulle tähtäävää valmentautumista ja korkeakouluopiskelua ole järjestelmällisesti yhdistetty Suomessa. Tähän ongelmakohtaan onkin viime vuosina kiinnitetty erityistä huomiota, kuten URA-työryhmän opetusministeriölle suuntaamasta muistiosta (1999) käy ilmi.

Lahjakkaista nuorista urheilijoista enemmän kuin kolme neljästä haluaa jatkaa korkeasteen opintoihin, missä erityistä urheilijakoulutusjärjestelmää ei ole. Tätä siirtymävaihetta helpottamaan on viime vuosina suuriin opiskelu- ja urheilukaupunkeihin luotu lajikohtaisia tai monilajisia yhteistyöverkostoja, niin kutsuttuja urheiluakatemiaita.

Urheiluakatemioiden toiminnan yhtenä keskeisenä tavoitteena on auttaa tavoitteellisesti valmentautuvia urheilijoita opiskelun ja urheilun yhdistämisessä erityisesti korkea-asteella. Lisäksi urheiluakatemioiden tavoitteena on tehostaa urheilijoiden päivittäisharjoittelua, parantaa harjoitteluolosuhteita, luoda edellytyksiä ammattivalmennukselle sekä tarjota valmentautumiseen ja elämänhallintaan liittyviä tukipalveluja. (Merikoski-Silius 2005)

Urheiluakatemit ovat syntyneet pääosin paikallisesti, alueiden omista lähtökohdista ilman merkittävää valtakunnallista ohjausta. Akatemioiden kehittyminen urheiluoppilaitosten toiminnan jatkumoksi on perustunut ennen kaikkea paikallisten toimijoiden aktiivisuuteen ja haluun kehittää lahjakkaiden urheilijoiden mahdollisuuksia tähdätä huipulle opiskelun ohella. (Urheiluakatemit osana suomalaista huippu-urheilujärjestelmää 2007). Urheiluakatemioiden toiminta perustuu yhteistyöhön alueen kuntien eri toimialojen ja eri oppilaitosten, paikallisten seurojen ja valtakunnallisten lajiliittojen sekä valmennukseen ja koulutukseen liittyvien tukipalvelujen tarjoajien kanssa. Urheiluakatemia on koordinaatioelin, joka kokoaa eri alojen asiantuntijat saman ”sateenvarjon” alle. Periaatteena on, että oppilaitokset vastaavat urheilijoiden opintojen ohjauksesta ja opiskeluista, lajiliitot ja seurat valmennuksesta ja eri alojen asiantuntijat tukipalvelujen tuottamisesta. Tosin on myös akatemiaita, joilla on omia valmentajia. Urheiluakatemian tehtävänä on tuoda nämä kaikki palvelut urheilijan lähelle. (Merikoski-Silius 2005)

Urheiluakatemioiden kehityksen taustalla on ollut tarve luoda urheilijoille jatkumo toisen asteen koulutuksesta korkea-asteelle ja tukea urheilijoiden kouluttautumista myös toisen asteen jälkeen sekä tarjota keskitetysti huippu-urheilijoiden tarvitsemia tukipalveluita. Toisena merkittävänä kehitysvaikuttimena on ollut valmennuksen keskittäminen ja lajikohtaisten harjoittelukeskusten perustaminen urheiluoppilaitospaikkakunnille. Valmennuksen resurssien hajanaisuus ja niukkuus on synnyttänyt tarpeen tiivistää yhteistyötä ja verkostoitua. Osa urheiluakatemiaista on perustettu jo toiminnassa olevien lajikohtaisten valtakunnallisten harjoittelukeskusten yhteyteen, kun taas joillain paikkakunnilla urheiluakatemian toiminta on käynnistynyt ennen lajikohtaisten valmennuskeskittymien syntymistä. Urheiluakatemioiden kehitys on ollut viime vuosina nopeaa ja ne ovat tehneet yhteistyötä, paikallisten toimijoiden lisäksi, myös keskenään

valtakunnallisena verkostona järjestäen muun muassa vuosittaisia tapaamisia. (Urheiluakatemioiden osana suomalaista huippu-urheilujärjestelmää)
 Merikoski-Siliuksen mukaan (2005) urheiluakatemioiden toiminta kohdistuu urheilijan uralla erittäin kriittiseen vaiheeseen, jossa valmennukselliset haasteet lisääntyvät jyrkästi siirryttäessä aikuisten sarjoihin ja samaan aikaan urheilija joutuu tekemään siviiliuran kannalta tärkeitä ratkaisuja, kuten esimerkiksi opiskelupaikan hankinta, muutto pois kotoa, itsenäistyminen ja taloudellisten paineiden lisääntyminen.

3.5.2 Urheiluakatemioiden toiminta ja palvelut

Suomessa toimii tällä hetkellä 13 urheiluakatemiaa. Kaikilla akatemioilla on yhteinen tavoite: Urheilun ja opiskelun yhteensovittaminen parhaalla mahdollisella tavalla. Lisäksi akatemioiden toiminnan tavoitteena on päivittäisvalmennuksen tehostaminen sekä ammattivalmentajien toimintaedellytysten parantaminen. Kuitenkin kukin akatemia on organisoitunut omalla tavallaan ja käytännön toimintakin eroaa kussakin akatemiassa. Kahdessa akatemiassa on päätoiminen toiminnanjohtaja (Keski-Suomi ja Vaasan seutu) ja kahdessa akatemiassa on kokopäiväinen koordinaattori (Päijät-Häme ja Satakunta). (Urheiluakatemioiden osana suomalaista huippu-urheilujärjestelmää 2007).
 Urheiluakatemioiden rahoitusmallit ja organisoitumistavat vaihtelevat paikkakunnittain. Osa akatemioista on käynnistetty EU-rahoituksella, osa saa kunnallista rahoitusta ja osa toimii verkoston toimijoiden omien resurssien puitteissa. (Merikoski-Silius 2005 & Urheiluakatemioiden osana suomalaista huippu-urheilujärjestelmää 2007))

Urheiluakatemioiden 2007 (Urheiluakatemioiden osana suomalaista huippu-urheilujärjestelmää 2007):

Etelä-Kymenlaakson urheiluakatemia: Kotka ja Hamina (2004)

Etelä-Pohjanmaan urheiluakatemia: Kuortane, Ilmajoki, Lapua, Nurmo ja Seinäjoki (tavoitteena urheiluakatemioiden toiminnan käynnistäminen 1.8.2007)

Joensuun urheiluakatemia (2003)

Keski-Suomen urheiluakatemia: Jyväskylä, Jämsänkoski ja Äänekoski (2002)

Lapin urheiluakatemia: Rovaniemi (2005)

Oulun seudun urheiluakatemia: Oulu (2001)

Pohjois-Savon urheiluakatemia: Kuopio, Iisalmi, Karttula, Lapinlahti, Leppävirta, Nilsia, Pielavesi ja Siilinjärvi (2006)

Päijät-Hämeen urheiluakatemia: Lahti (2006)

Pääkaupunkiseudun urheiluakatemia: Helsinki, Espoo ja Vantaa (2003)

Satakunta Sports Academy: Pori ja Ulvila (2002)

Tampereen seudun urheiluakatemia: Tampere (2005). Hakee tällä hetkellä uutta toimintamallia.

Turun seudun urheiluakatemia: Turku (2004)

Vaasan seudun urheiluakatemia: Vaasa, Korsholm ja Vörå (2005)

Tyypillisesti kussakin akatemiassa on mukana toisen asteen ja korkea-asteen oppilaitoksia, mutta kolmessa akatemiassa toiminta ulottuu kuitenkin myös perusasteelle. Useat akatemit tekevät myös yhteistyötä valtakunnallisten tai alueellisten urheiluopistojen ja niiden valmennuskeskusten kanssa. (Urheiluakatemit osana suomalaista huippu-urheilujärjestelmää 2007)

Oppilaitosten sitoutumisasteessa on eroja, mutta yleisesti voidaan todeta, että oppilaitosten aktiivisen roolin kautta yksi merkittävä urheiluakatiatoiminnan tavoite on saavutettu: Oppilaitokset suhtautuvat huippu-urheiluun myönteisesti ja urheilijoiden opiskeluja tarkastellaan aikaisempaa enemmän huippu-urheilun näkökulmasta. Urheiluakatemia on antanut oppilaitoksille hyväksytyt tavan suhtautua urheilijoihin ja ”akatemiastatuksen” kautta urheilijoiden joukko on selkeästi määritelty, mikä osittain on edesauttanut toimintakäytäntöjen ja työnjaon selkeytymistä. Oppilaitosten motiivi olla mukana urheiluakatiatoiminnassa on halua auttaa lahjakkaita urheilijoita tulevaisuuden ammatin hankkimisessa urheilun ohella. Huippu-urheilijoiden koetaan olevan yksi erityinen kohderyhmä, jossa on lahjakkaita nuoria, joille on tärkeää saada mahdollisuus yhdistää pitkän tähtäimen valmistautuminen elämään koulutuksen avulla, mutta samalla myös panostaa urheiluun. (Urheiluakatemit osana suomalaista huippu-urheilujärjestelmää 2007)

Monet urheiluoppilaitokset ovat nähneet akatemit tärkeänä osana omaa kehitystoimintaansa. Urheiluakatemit tunnustetaan myös osaksi suomalaista valmennusjärjestelmää. Tavoitteena on, että akatemioiden ympärille syntyy lisää eri lajien

valmennuskeskuksia, joissa yhteistyössä seurojen, lajiliittojen ja oppilaitosten kanssa pyritään mahdollisimman tehokkaasti yhdistämään huipulle tähtäävä harjoittelu ja opiskelu. Urheiluakatemioiden kehitys on ollut viime vuosina nopeaa, mutta vähän ohjattua. Akatemioiden ovat tehneet keskenään tiivistä yhteistyötä, mutta virallista koordinoijaa ei toistaiseksi ole ollut. (Merikoski-Silius 2005)

Hiljattain Suomen Olympiakomitea on kuitenkin ottanut hoitaakseen urheiluakatemiatoiminnan valtakunnallisen koordinoinnin. Olympiakomitea vastaa urheiluakatemiatoiminnan kehittämistyön yhteisistä linjauksista niin, että ne vastaavat huippu-urheilun vaatimuksia nyt ja tulevaisuudessa. Olympiakomitea järjestää urheiluakatemiatoimijoille yhteisiä foorumeita toiminnan kehittämiseksi. Olympiakomitea vastaa myös suomalaisen akatemiatoiminnan linkittämisestä kansainvälisiin vastaaviin järjestelmiin. Lisäksi Olympiakomitea on se taho, joka myöntää valtakunnallisen urheiluakatemia –statuksen tekemänsä auditoinnin perusteella ja resursoi akatemiaita sekä välillisesti että suoraan. Olympiakomitea toimii myös toiminnan arviointitahona. Muita valtakunnallisesti merkittäviä tahoja urheiluakatemiatoiminnassa ovat opetusministeriö, opiskelijoiden liikuntaliitto, puolustusvoimien urheilukoulu, Suomen Paralympiakomitea, Urheilijoiden Ammatinedistämissäätiö sekä urheiluopistojen yhteydessä toimivat valtakunnalliset valmennuskeskukset ja muut urheiluopistot. (Urheiluakatemioiden osana suomalaista huippu-urheilujärjestelmää 2007)

Kaikkien akatemioiden toiminnassa on lajiliittoja ja seuroja, jotka osallistuvat muun muassa valmennuksen järjestämiseen. Lajiliittojen näkemysten mukaan urheiluakatemioiden kautta voidaan tehostaa lahjakkaiden urheilijoiden päivittäisharjoittelua ja luoda edellytyksiä ammattivalmennukselle. Lisäksi liitot pitävät urheiluakatemiaa yhteistyöfoorumina, joka parhailaan tuo lajeja ja valmentajia yhteen ja lisää vuoropuhelua yli lajirajojen. (Urheiluakatemioiden osana suomalaista huippu-urheilujärjestelmää 2007)

Myös kaupunkien ja kuntien panos on merkittävä kaikille akatemioiden. Ne ohjaavat tukeaan, välillisesti tai suoraan, opetustoimen ja/tai liikuntatoimen kautta. Kaupunkien ja kuntien panostuksen ja myönteisen suhtautumisen vaikutuksesta monilla urheiluakatemiapaikkakunnilla harjoittelu- ja valmentautumismahdollisuudet ovat

parantuneet merkittävästi. Kaupunkien ja kuntien motiivit urheiluakatemiatoiminnassa mukana olemiseen liittyvät erityisesti paikkakunnan vahvuuksien esilletuomiseen ja edelleen kehittämiseen. Urheiluakatemia nähdään keinona vahvistaa asemaa urheilu- ja opiskelupaikkakuntana sekä edesauttaa urheilua harrastavien nuorten jäämistä omalle kotipaikkakunnalla opiskelemaan ja asumaan. Lisäksi kaupungit ja kunnat haluavat olla mukana valtakunnallisessa kehityksessä ja tukea uudenlaisten toimintamuotojen syntymistä. Urheiluakatemiatoiminnan nähdään mahdollistavan resurssien tehokkaamman käytön sekä yhteistyön lisäämisen toimialojen sisällä, poikkihallinnollisesti sekä yli kuntarajojen. Urheiluakatemia kautta tulevaa ulkopuolista asiantuntemusta ja tukea paikalliseen toimintaan pidetään myös tärkeänä. Myös paikallinen elinkeinoelämä on yhteistyösopimusten kautta mukana kahdeksassa urheiluakatemiassa. Yhteistyökumppanit ovat tuoneet mukanaan oman alansa osaamista ja lisänneet akatemian näkyvyyttä paikallisesti. (Urheiluakatemit osana suomalaista huippu-urheilujärjestelmää 2007)

Urheiluakatemia palvelut muodostuvat erilaisista opiskelu- ja urheilu-uraa tukevista palveluista. Palveluiden valikoima vaihtelee urheiluakatemiottain. Niiden resurssit ja toiminnan taso määrittelevät palveluiden tason ja määrän. Urheiluakatemiatoiminnan nuoruudesta johtuen yhtenäistä palvelustandardia ei ole vielä olemassa.

Valmennuksesta vastaavat urheilujärjestöt, -lajiliitot tai -seurat. Akatemioiden toiminnan piirissä on mukana yhteensä noin 160 valmentajaa. Valmentajat ovat pääosin osa-aikaisia. Lajiliitot ovat lähitulevaisuudessa keskittämässä yhä enemmän valmennustoimintaansa urheilupaikkakunnille. (Urheiluakatemit osana suomalaista huippu-urheilujärjestelmää 2007)

Opintoja tukevat palvelut on pääosin järjestetty mukana olevien oppilaitosten toimesta. Oppilaitoksilla on yhdyshenkilö, joka toimii linkkinä oppilaitoksen, urheilijan ja urheiluakatemia välillä. Oppilaitosten tarjoamat tukimuodot ja mahdollisuudet erityisjärjestelyihin vaihtelevat oppilaitoksittain ja koulutusohjelmien mukaan. Tyypillisempiä opintojen tukimuotoja ovat tehostettu ohjaus, tukiopetus, joustavat tenttiaikataulut, mahdollisuudet leireillä tenttimiseen, verkko- ja etäopetuksen tehostaminen, valmennuksen lukeminen osaksi vapaasti valittavia opintoja ja lisääjän

myöntäminen opinnoille. Käytännössä joustavien järjestelyjen saaminen edellyttää myös urheilijalta aktiivisuutta ja oma-aloitteisuutta. (Urheiluakatemioiden osana suomalaista huippu-urheilujärjestelmää 2007)

Urheiluakatemioiden järjestävät myös erilaisia tukipalveluja verkostojensa puitteissa. Tyypillisiä tukipalveluja ovat lihashuoltoon, fysioterapiaan ja terveydenhuoltoon, sekä urheilijan kasvuun liittyvät palvelut, joita akatemiaurheilijat ovat voineet käyttää kohtuullista korvausta vastaan tai jopa maksutta. Tukipalvelujen tarjonnan osalta urheiluakatemioiden on kuitenkin paljon keskinäisiä eroja. Tukipalveluverkoston kokoaminen on ollut akatemioiden haasteellista rajallista henkilöresursseista johtuen. (Urheiluakatemioiden osana suomalaista huippu-urheilujärjestelmää 2007)

3.6 Urheilijoiden opiskelumahdollisuudet ulkomailla

Useissa maissa omien opinahjojen luominen urheilijoille on koettu yhdeksi keinoksi pitää maan huippu-urheilu kansainvälisesti korkealla tasolla. Näin lahjakkaat urheilijat voivat harjoitella ja opiskella yhtäaikaisesti. Edelläkävijöinä ovat olleet Yhdysvallat sekä entiset Itä-Saksa ja Neuvostoliitto. (Metsä-Tokila 2001a, 18) Metsä-Tokila tuo Koulussa ja Kentällä -kirjassaan esille neljä erilaista mallia, joilla urheilun ja opiskelun yhdistämistä on pyritty helpottamaan eri maissa. Seuraavassa nämä mallit tiivistetysti.

3.6.1 Valtiojohtoinen malli

Entisen Neuvostoliiton ja nykyisen Venäjän urheilukoulujärjestelmällä on vuosikymmenien historia. Järjestelmä rakennettiin aikoinaan takaamaan maan menestyminen kansainvälisissä urheilukilpailuissa. Siitä puhuttaessa on syytä muistaa, että nuorimmat lapset ohjattiin järjestelmään jo ennen oppivelvollisuuskäyttäytymistä. Järjestelmä ei siis aina ollut vapaaehtoinen, eivätkä lapset aina olleet urheilijoita, vaan heistä tehtiin sellaisia. Urheilujärjestelmälle on kuitenkin annettava arvoa, sillä se on tuottanut lukemattoman määrän arvokisavoittajia. Lisäksi entiset sosialistiset maat ja Kiina ovat hakeneet mallia Neuvostoliiton valtiojohtoisesta mallista. (Metsä-Tokila 2001a, 133-142)

Neuvostoliiton korkein urheiluviranomainen oli liikunta- ja urheilukomitea, joka toimi Sosialististen neuvostotasavaltojen liiton ministerineuvoston suorassa alaisuudessa.

Liikunta- ja urheilukomitea oli sateenvarjo-organisaatio, jonka vastuulla oli kaikki urheiluun liittyvät valtakunnalliset kysymykset. Kussakin Neuvostotasavallassa toimi oma Liikunta- ja urheilukomitea ja ne toimivat tasavaltojen ministerineuvostojen sekä valtakunnan Liikunta- ja urheilukomitean alaisina. Myös piiri- ja aluetasoilla oli omat liikuntakomiteansa. (Metsä-Tokila 2001a, 136) Urheilukoulujärjestelmä oli siis hyvin organisoitua ja valtiollisesti johdettua.

Neuvostoliitossa urheilijoiden opinahjut ensimmäisen ja toisen asteen kouluissa jaettiin kolmeen tasoon. Ensimmäisen tason muodostivat lasten ja nuorten urheilukoulut sekä erikoistuneet nuorten urheilukoulut eli niin sanotut olympiareservikoulut. Nuorimpien lasten urheilukoulut toimivat kouluajan ulkopuolella ja niiden toiminta oli verrattavissa länsimaisiin urheiluseuroihin. Perusedellytyksenä oli myös normaalin koulutyön selvittäminen hyvin arvosanoin. Toisen tason muodostivat varsinaiset urheilupainotteiset koulut: urheilupainotteiset päiväkoulut, urheilutaitokoulut ja mestaritason urheilukoulut. Kolmas taso käsitti urheilijoille tarkoitettut sisäoppilaitokset. Sisäoppilaitoksissa opiskeltiin samat opintokokonaisuudet kuin muualla, mutta urheiltiin vielä enemmän. Urheilulliset vaatimukset olivat erittäin korkeat; oppilaiden edellytettiin kuuluvan maan parhaimmiston omaan lajissaan. Usein oppilaat valittiin koulumestaruuskisojen perusteella. (Metsä-Tokila 2001a, 142-155)

Urheilijoiden jatko-opintomahdollisuudet korkeakouluasteella liittyivät lähes ainoastaan liikunta-alaan. Korkeimman tason liikunnan ja urheilun asiantuntijoita koulutettiin liikuntainstituuteissa, kasvatustieteellisissä instituuteissa sekä yliopiston liikuntakasvatuksen tiedekunnissa. Kouluista valmistui liikunnan opettajia, valmentajia ja muita liikunta-alan asiantuntijoita. Urheilijoiden oli mahdollista opiskella korkeakouluissa myös osa-aikaisesti. Usein parhaimmille urheilijoille määrättiin myös valmennusvelvollisuus. (Metsä-Tokila 2001a, 155)

Neuvostoliiton hajottua on urheilukoulujärjestelmä Venäjällä kokenut muutamia uudistuksia, esimerkiksi osa valmennusryhmistä on tullut maksullisiksi. Järjestelmä on joutunut sopeutumaan uuteen aikaan, mutta pohjautuu kuitenkin paljolti vanhaan Neuvostojärjestelmään. (Metsä-Tokila 2001a, 158-162). Myös Kiina on hakenut mallia Neuvostoliiton urheilukoulujärjestelmästä. Kiinan urheilukoulujärjestelmä ei ole

kuitenkaan yhtä systemaattinen kuin entisen Neuvostoliiton, koska Maon aikana urheilukouluja ei kehitetty järjestelmällisesti. (Metsä-Tokila 2001a, 166)

3.6.2 Pohjoismainen malli: Ruotsi

Urheilun ja opiskelun yhdistäminen Ruotsissa perustuu varsin toimivaan urheilulukiojärjestelmään. Urheilulukiot jaetaan valtakunnallisiin ja alueellisiin ja paikallisiin lukioihin. Ruotsissa on varsin samanlainen tapa yhdistää urheilu ja opiskelu kuin Suomessa. Se perustuu kolmentasoiseen urheilulukiojärjestelmään. Ruotsin järjestelmä on myös suurin piirtein samanikäinen Suomen vastaavan kanssa, urheilulukiot vakinaistettiin 1982. Myös Ruotsissa, kuten Suomessakin, urheilun ja korkeakouluopiskelun yhdistämisessä ollaan vasta alkutaipaleella. (Metsä-Tokila 2001a, 175-220)

Vuonna 1982 vakinaistetut urheilulukiot olivat valtakunnallisia. Niiden rinnalle luotiin kuitenkin pian alueellisia ja paikallisia urheilulukioita, joiden ansiosta Ruotsin kolmentasoinen urheilujärjestelmä kattaa suuren osan nuorista lahjakkaista urheilijoista. Valtakunnallisten urheilulukioiden heikkoudeksi koettiin urheilulajien määrän rajallisuus sekä se, että oppilaat joutuivat usein muuttamaan pois paikkakunnaltaan. Valtakunnalliset urheilulukiot saavat tukea valtiolta, kunnilta, valtakunnan urheilujärjestöltä sekä lajiliitoilta. Alueelliset ja paikalliset urheilulukiot saavat tukensa kunnilta, niiltä lajiliitoilta, joiden laji ei ole edustettuna valtakunnallisessa urheilulukiossa, sekä seuroilta. Varsinkin joukkuelajien edustajat kannattavat alueellista ja paikallista vaihtoehtoa, sillä niihin pystytään keräämään lähiseudun lahjakkaat joukkuelajien edustajat harjoittelemaan ryhmässä. (Metsä-Tokila 2001a, 190-205)

1990-luvulla Ruotsin urheilulukiojärjestelmää muutettiin siten, että valtakunnallisten urheilulukioiden aloituspaikkoja vähennettiin runsaasti. Paikkoja vähennettiin erityisesti joukkuelajeilta. Valtakunnallisissa urheilulukioissa keskityttiin pääasiassa yksilölajien valtakunnallisen eliitin koulutukseen. Suurimmille joukkuelajeille suositeltiin tiiviimpää yhteistyötä alueellisten ja paikallisten urheilulukioiden kanssa. Seurojen osuus varsinkin paikallisissa urheilulukioissa on merkittävää. Joillakin paikkakunnilla seurat järjestävät valmennuksen kokonaisuudessaan. Valtakunnallisissa urheilulukioissa on edustettuina

noin kolmekymmentä eri urheilulajia, kun taas alueellisissa urheilulukioissa lajeja on vain 1-8. Paikallisissa urheilulukioissa vastaavasti on edustettuna lähes kaikki urheilulajit ja muuta urheiluun liittyvää toimintaa. (Metsä-Tokila 2001a, 194-205)

Systemaattista urheilun ja korkeakouluopintojen yhdistämisyjärjestelmää ei Ruotsissa vielä ole saatu aikaiseksi, vaikka muutamissa korkeakouluissa on tehty urheilijoille tarkoitettuja erikoisjärjestelyjä. Keskeisin urheilijoiden ongelma korkeakoulusektorille on opintotukijärjestelmä. Opiskelijan on pystyttävä etenemään opinnoissaan ennalta määrättyä tahtia, jotta voi saada opintotukea. (Metsä-Tokila 2001a, 208-219)

3.6.3 Yhdysvallat

Vuonna 1852 kisattiin Yhdysvalloissa ensimmäisen kerran yliopistojen kesken. Laji oli soutu. Opiskelijaurheilulla on siis pitkä historia Yhdysvalloissa, mutta aluksi toimintaa ylläpitivät opiskelijat itse. (Davenport 1985, 6-7). Paljon on muuttunut noista ajoista. Lähes jokaisessa maan lukiossa (high school) on oma urheiluohjelmansa, joihin osallistuu noin 40 prosenttia oppilaista. Kussakin osavaltiossa on lukioiden urheilutoimintaa valvova, säätelevä ja organisoiva taho. (Metsä-Tokila 2001a, 39-55). USA:ssa uskotaan yleisesti, että urheilija on myös muita parempi oppilas ja, että urheilu antaa mahdollisuuksia selvittää myös muilla elämän alueilla paremmin. Urheilussa menestymistä pidetään varmana tienä yliopistoihin ja jopa ammattilaisurheilijaksi. (Metsä-Tokila 2001a, 56)

Amerikkalaista koulujärjestelmää on jopa syytetty liiallisesta urheilun ihannoinnista, sillä useat koulut panostavat urheilutoimintaan todella paljon. Usein urheilusankarit saavatkin opinnoissaan erikoiskohtelua. He voivat jopa saada kurssimerkintöjä, joita eivät ansaitse, jotta saavat edustaa koulunsa urheilujoukkuetta. (Metsä-Tokila 2001a, 9-13, 39-61). Lukioissa rehtoreilla ja yliopistoissa johtokunnilla ja rehtoreilla on huomattava päätäntävalta siitä, miten paljon urheilutoimintaan panostetaan. Lähes jokaisessa lukiossa on oma urheiluohjelmansa ja sama koskee myös yliopistoja, joille urheilu saattaa jopa olla suuren luokan liiketoimintaa. Koulujen urheilutoiminta saa rahoitusta koulupiirin myöntämien varojen ja yliopiston budjetin lisäksi hyvin moninaisista lähteistä, kuten lahjoituksista, sponsorisopimuksista (esimerkiksi televisiointisopimukset), fanituotteiden

myynnistä, osallistumismaksuista ja pääsylipputuloista. Lukioilla voi olla yli 10 000 ja yliopistoilla jopa yli 100 000 katsojaa vetävä stadion. Yliopistourheilu on tärkeä osa yhteiskuntaa niin taloudellisesti kuin sosiaalisesti. (Metsä-Tokila 2001a, 47-50, 64-75). Yliopistot, ja koulut yleensäkin, käyttävät urheilua hyväkseen myös markkinoidessaan itseään potentiaalisille oppilaille. Yliopisto-opiskelu USA:ssa kuitenkin maksaa, joten monille köyhille nuorille urheilussa menestyminen ja stipendin saaminen on ainoa väylä yliopistoihin. Monilla yliopistoilla onkin erityinen rekrytointijärjestelmä, jolla seulotaan lahjakkaita urheilijoita omaan yliopistoon. (Metsä-Tokila 2001a, 79-89).

Koska kilpailulla, voittamisella ja kaupallisuudella on niin korostunut asema Yhdysvaltalaisessa koulu-urheilussa, on myös väärinkäytöksiä ja huijaamista ilmennyt. Niinpä koulujen toimintaa on ruvettu säätelemään erilaisilla säädöksillä ja laeilla. Niitä valvomaan on perustettu erilaisia elimiä ja järjestöjä, esimerkiksi Kansallinen yliopistojen urheilujärjestö. Niihin kuulumisen on periaatteessa vapaaehtoista kouluille, mutta käytännössä edellytys, jotta koulu voi osallistua kilpailutoimintaan. Ne valvovat koulujen toimintaa ja antavat tarvittaessa rangaistuksia. Lisäksi niiden tehtäviin kuuluu myös erilaisten mestaruuskilpailujen järjestäminen. Mestaruuskilpailuja varten koulut ovat jaettu eri kategorioihin koulun koon mukaan, jotta kilpailu olisi tasaväkisempää. (Metsä-Tokila 2001a, 39-41, 54-56, 67, 75-80, 84-87.)

Yliopistourheilu Yhdysvalloissa on kuitenkin ollut pitkään vain miesten harrastus, johon naisten on ollut vaikea päästä mukaan. Tähän tuli kuitenkin muutos vuonna 1972, jolloin astui voimaan laki Title IX. Se takasi naisille tasa-arvoisen aseman yliopistourheilussa miesten kanssa. Myös etniset vähemmistöt ovat kokeneet epätasa-arvoa. Viime vuosikymmenten aikana on kuitenkin tapahtunut selvää kehitystä varsinkin sukupuolten välisessä tasa-arvossa. (Lumpkin 1994, 330-331; Metsä-Tokila 2001a, 80-82.)

Urheilijoilla on nykyään loistavat mahdollisuudet USA:ssa yhdistää opiskelut ja urheilu. Itse asiassa kouluja on niin paljon, että lahjakkaimmilla on varaa, mistä valita. Täytyy kuitenkin muistaa, että usein kilpailu koulupaikoista on todella rajua. Yhdysvaltojen yliopistot ovat aina houkutteleet myös ulkomaisia urheilijoita oppilaikseen. Motiivina urheilijoilla on usein, urheilun ja opiskelun yhdistämisen lisäksi, rahakkaan

ammattilaisuran luominen Yhdysvalloissa. Opiskelijoita on tullut ympäri maailmaa. (Metsä-Tokila 2001, 82-84.)

3.6.4 Murrosmallit

Muutamissa muissakin maissa on yritetty jotenkin helpottaa urheilijoiden täyspainoisen harjoittelun ja koulunkäynnin yhdistämistä. Näitä maita Metsä-Tokila on asettanut ns. Murrosmallien ryhmään. Näissä maissa toiminta on marginaalista, vasta alkutekijöissään tai jotenkin muuten eroaa edellä mainituista malleista.

Iso-Britanniassa on herätty urheilijoiden koulutusasiaan vasta 1990-luvulla. Vuonna 1995 Iso-Britannian hallitus laati urheilu- ja liikuntapoliittisen ohjelman, joka sai nimekseen ”Sport – Raising the game”. Ohjelmassa painotettiin mm. huippu-urheiluun panostamisen lisäämistä, huippu-urheilun edistämistä korkeakouluissa sekä koululiikunnan lisäämistä ensimmäisen ja toisen asteen kouluissa. Vuonna 1996 päätti Iso-Britannian hallitus laajentaa erikoiskoulujärjestelmää, joka toimi aiemmin pääasiassa teknologian, matematiikan ja luonnontieteen aloilla, myös taiteisiin ja urheiluun. Kouluille ruvettiin myöntämään liikuntapainotteisen koulun statuksia. Liikuntapainotteisia kouluja oli vuosituhannen vaihteessa 33. Niiden tavoitteena on mm. vastata nuorten liikunnallisiin toiveisiin paremmin ja antaa paremmat harjoittelumahdollisuudet tuleville huippu-urheilijoille. Toiminta Iso-Britanniassa on kuitenkin vielä alkutekijöissään ja hakee vielä lopullista muotoaan. ”Sport – Raising the game” – ohjelman myötä myös urheilijoiden korkeakouluopintoihin on kuitenkin ruvettu panostamaan. Urheilijoille on myös luotu apurahajärjestelmä yliopistoihin sekä ehdotettu perustettavaksi joustavia opintoväyliä pidentämällä opiskeluaikaa. Englannissa on myös muutama lajiliitto herännyt urheilukoulujen tarpeeseen. Esimerkiksi jalkapallo- ja tennisliitto ovat perustaneet omat toisen asteen koulunsa, jossa lajien lahjakkuudet saavat koulutusta harjoittelun lomassa. (Metsä-Tokila 2001a, 91-112.)

Belgiassa urheilijoiden opinahjojen perustamisesta on keskusteltu useaan otteeseen. Keskustelua on vauhdittanut lahjakkaiden urheilijoiden siirtyminen opiskelemaan Yhdysvaltalaisiin yliopistoihin, mutta maahan ei ole saatu yhtenäistä urheilun ja koulutuksen yhdistävää järjestelmää. Belgian flaaminkielisessä osassa on kuitenkin

laadittu, osittain lajiliittojen painostuksen vaikutuksesta, ”topsport” -niminen urheilijoille suunnattu opintokokonaisuus toiselle asteelle. ”Topsport” –ohjelman puitteissa kouluilla on mahdollisuus järjestää 12 tuntia urheiluvalmennusta viikossa. Nuorille urheilijoille uudistus antoi lisäksi mahdollisuuden olla poissa 60 päivää kilpailujen ja leirien takia. Ensimmäiset ohjelmaan valitut lajit olivat: judo, tennis, lentopallo ja pyöräily. (Metsä-Tokila 2001a, 113-116)

Belgiassa on lisäksi yksi yliopisto, joka on ottanut asiakseen parantaa urheilijoiden koulutusmahdollisuuksia maassa. Vrien yliopistossa aloitettiin 1980-luvun lopulla ”topsport en studie” –ohjelma, jonka tavoitteena on tarjota vaihtoehto lupaaville ja jo kansainvälisen tason saavuttaneille urheilijoille yhdistää opinnot ja harjoittelu Belgiassa. Hanke on ollut menestyksekkäs, koska Yliopisto on ollut siihen hyvin sitoutunut. Menestystä puoltaa sekä urheilijoiden määrän kasvu että heidän opiskelumenestyksensä. Koulussa on rehtorin johdolla kehitetty toimintaa siten, että urheilijoille on annettu erivapauksia ja koulun tiloja soveltuvin osin heidän käyttöönsä. Vrien yliopisto on lisäksi perustanut opinto-ohjaajan toimen ja urheilutoiminnasta vastaavan komitean, jonka tehtävänä on rekrytoida urheilijoita, koordinoida toimintaa ja helpottaa yhteydenpitoa opiskelijoiden, heidän vanhempiensa, valmentajien ja koulun tiedekuntien välillä. Vrien yliopiston malli osoittaa, että yksikin koulu voi saada aikaan merkittäviä asioita urheilijoiden koulutus- ja urheilu-uran yhdistämisessä. (Metsä-Tokila 2001a, 116-120)

Kenia, entisenä Brittiläisen kansainyhteisön maana, on hyötynyt paljon englantilaisten avusta puhuttaessa urheilijoiden valmennuksesta ja kouluttamisesta. Keniassa on paljon englantilaisten lähetyssaarnaajien ja koulutettujen perustamia kouluja, joissa on opettanut ja valmentanut monia englantilaisia urheiluihmisiä. Koulut ovat etsineet aktiivisesti lahjakkaita urheilijoita, pääasiassa juoksijoita, koulujen oppilaisiksi. Kouluissa nuoret ovat saaneet koulutuksen lisäksi korkeatasoista valmennusta ja runsaasti kovaa kilpailua. Myös koulujen väliset kilpailut tarjoavat oppilaille laadukkaan kilpailutilanteen lisäksi oivia näyttöpaikkoja kyvyistään. Keniassa ei siis kuitenkaan ole koko maata kattavaa urheilukoulujärjestelmää, vaan muutamia erityisesti juoksijoiden valmennukseen keskittyneitä kouluja. Kenian maasto tarjoaa koulujen oppilaille oivat olosuhteet vaihtelevalle harjoittelulle. Maalla on myös hyvät suhteet Yhdysvaltoihin, jonka vuoksi

monet kenialaiset huippujuoksijat ovatkin päässeet opiskelemaan yhdysvaltalaisiin yliopistoihin. (Metsä-Tokila 2001a, 121-131)

4 URHEILIJAT JA KOULUTUS

4.1 Urheilijat ja koulutuksen tarve

Urheilijoiden opinahjojen tarvetta on perusteltu monella tavalla. Hallitsevana motiivina on ollut maan urheilumenestyksen turvaaminen kansainvälisessä kilpailussa. Ovathan tällaiset opinahjot hyvä paikka seuloa ja valmentaa lahjakkuuksia. Lisäksi omien oppilaitosten ja opintolinjojen perustamista urheilijoille on perusteltu valtion halulla turvata nuorille urheilijoille mahdollisuus hankkia itselleen koulutus, jotta siirtyminen työelämään urheilu-uran jälkeen helpottuisi. (Metsä-Tokila 2001a, 18). Tämä on ehdottoman tärkeää, sillä vain harvat pystyvät hankkimaan urheilulla niin paljon rahaa, että työelämään siirtymistä ei tarvita loppuelämän taloudelliseen turvaamiseen. (Vesterinen 1997)

Ammattialana urheileminen on Suomessa varsin pieni (OUTI-työryhmän muistio 2004). Suomen liikunta ja urheilu ry:n laatiman arvion mukaan Suomessa oli vuonna 1997 noin 400 suomalaista ammattiurheilijaa. Lisäksi noin 400 suomalaista urheili amatikseen ulkomailla. Näistä noin 800:sta vain pienen osan tulot olivat niin suuret, että he pystyvät elättämään itsensä ja perheensä urheilu-uran jälkeen. (Metsä-Tokila 2001a, 19). Nykyisin toimeentulonsa urheilusta saa Suomessa noin tuhat henkilöä, mutta suurimman osan tulot ovat edelleen niin pienet, että ne eivät riitä turvaamaan urheilu-uran jälkeistä elämää (OUTI-työryhmän muistio 2004).

Harvat urheilijat pystyvät hankkimaan ammatin itselleen urheilun (esimerkiksi valmentajina, kommentaattoreina tai urheilujohtajina) parista ilman koulutusta tai puutteellisella koulutuksella. Lisäksi urheilu-uran aikana ei kerry paljon työkokemusta, joka on monin paikoin jopa koulutusta tärkeämpää työpaikan saamisessa. Niinpä onkin hieman erikoista, että 1977 julkaistussa tutkimuksessa urheilijat itse totesivat urheilun edistäneen ammattielämään sijoittumista ja ammattiuralla etenemistä. (Vuolle 1977a, 125). Vuolteen tutkimuksessa oli kuitenkin tutkittu vuosina 1956-1972 huipulla olleita suomalaisurheilijoita. Joidenkin urheilijoiden kohdalla tämä on edelleen mahdollista, jopa todennäköistä, sillä onhan entisten urheilijoiden harjoittelukokemukselle käyttöä ainakin tulevaisuuden lupauksien kehittämisessä. Suurimmalle osalle työpaikan hankkiminen

urheilun parista on kuitenkin vaikeaa. Lisäksi uskomme, että vaadittava panostus ja harjoittelumäärä huippu-urheilussa ovat todennäköisesti moninkertaistuneet tähän päivään mennessä ja työkokemuksen arvostus työpaikan saamisessa on korostunut, mitkä ovat entisestään vaikeuttaneet urheilijoiden mahdollisuuksia työmarkkinoilla. Kun vielä huippu-urheilijoiden määrä on kasvanut huimasti, ei valmentajan tai kommentaattorin työtä yksinkertaisesti voi riittää kaikille.

Yhdysvalloissa tehdyn tutkimuksen mukaan ammattilaisurheilijat sijoittuvat urheilu-uransa jälkeen koulutustasoaan vastaaviin työtehtäviin. Ne urheilijat, jotka olivat hankkineet urheilun ohessa korkeakoulutuksen, pääsivät tehtäviin, joihin vaaditaan korkeakoulututkinto. Kun taas ne urheilijat, joilla ei korkeakoulututkintoa ollut, joutuivat tyytymään alhaisemman koulutustason työtehtäviin. (Metsä-Tokila 2001a, 21). Näin ollen on ehdottoman tärkeää, että urheilijoille taataan mahdollisuus hankkia koulutus niin, että he eivät joudu tekemään liian suuria kompromisseja kummallakaan uralla. Tällä tavalla mahdollistetaan heidän kilpailukykyisyytensä niin urheilukentillä kuin työmarkkinoillakin.

4.2 Urheilu- ja koulutusuran yhteensovittamisen ongelmia

Nuori urheilija joutuu elämässään tekemään paljon valintoja ja kestämään suuria odotuksia ja paineita niin urheilun kuin koulutuksenkin suhteen. Toisaalta hänen valmentajansa, joskus myös vanhempansa, toivovat nuoren panostavan urheiluun ja menestyvän siinä, mutta toisaalta he toivovat nuoren myös jatkavan opintojaan ja hankkimaan itselleen koulutuksen. Ideaalitalanteessa urheilija pystyy jatkamaan urheiluaan ja hankkimaan samalla itselleen koulutuksen. (Metsä-Tokila 2001a, 12). Usein tämä ei kuitenkaan ole mahdollista tai ainakaan kovin helppoa, sillä urheilun ja koulutuksen yhteensovittaminen ei ole ongelmatonta.

4.2.1 Ajan puute

Nuorella urheilijalla on monia ongelmia sovittaa yhteen urheilua ja opiskelua, mutta yksi suurimmista on ajan puute. Lähes kaikissa urheilua ja koulutusta tutkivissa tutkimuksissa urheilijat tuovat esiin aikapulan (Metsä-Tokila 2001a, 23). Erään tutkimuksen mukaan yksilöurheilijoista suurin osa (82%) harjoittelee enemmän kuin kerran päivässä ja puolet

kaksi tai useampia kertoja päivässä (URA-työryhmän muistio 1999). Myös oman kokemuksemme mukaan harjoittelu on täysipäiväistä työtä ja opiskelun tai työn takia väliin jääneet harjoitukset harmittavat.

Suomalaisen ja Telaman (1989) tutkimuksesta urheilulukiolaisten ajankäytöstä käy ilmi, että muihin nuoriin verrattuna urheilijoilla jää vähemmän aikaa muihin harrastuksiin, opiskeluun sekä viikonloppuna muuhun vapaa-aikaan. Toisaalta urheilulukiossa opiskelevalle urheilijalle tulee paljon enemmän harjoitustunteja kuin tavallisessa lukiossa opiskelevalle urheilijalle, joten jokainen voi miettiä, mikä itselleen on tärkeää. Vuositasolla urheilulukiolaiset käyttävät urheiluun 225 tuntia enemmän kuin urheilijat muissa lukioissa, joten urheilulukiolaiset ottavat kolmen- neljän vuoden aikana jopa kahden vuoden etumatkan harjoittelumäärissä muihin (Viitanen 1992).

Ajan puute heijastuu opiskeluun monella tavalla. Yleisin seuraus urheilijoilla on opiskeluajan venyminen, sillä esimerkiksi lukio-opinnot suoritetaan yleensä neljässä vuodessa. Opetushallituksen vuonna 1999 tekemän selvityksen mukaan urheilulukiolaisista vain hieman yli 30 % suorittaa lukion oppimäärän kolmessa vuodessa. (URA-työryhmän muistio 1999). Opintojen venyminen voi aiheuttaa sen, että opiskeleva urheilija menettää opintotukensa tai apurahansa, jotka ovat usein sidottu opintojen suorittamistahtiin. Ei ole myöskään harvinaista, että kilpailukausi ajoittuu kiireisimmän tenttikauden keskelle. (Metsä-Tokila 2001a, 23). Niinpä urheilijat joutuvat usein tyytymään heikompiin arvosanoihin, kuin mihin olisi edellytykset. Osa joutuu jopa muuttamaan opintosuunnitelmiaan: vaihtamaan alaa tai oppilaitosta tai jopa keskeyttämään opintonsa. (URA-työryhmän muistio 1999)

4.2.2 Poissaolot

Päivittäisen harjoittelun lisäksi muun muassa tiivis kilpailukalenteri, koti- ja ulkomaan harjoitus- ja kilpailumatkat vaikeuttavat urheilijoiden opiskelua merkittävästi. Nämä yhdistettynä oppilaitosten joustamattomuuteen opintojen suorittamisessa tekevät opiskelun urheilun ohessa joillekin urheilijoille lähes mahdottomaksi. (URA-työryhmän muistio 1999). Toisin sanoen, poissaolot aiheuttavat urheilijoille suuria opiskeluun liittyviä käytännön ongelmia (Metsä-Tokila 2001a, 23). Urheilijat kokevat, että opettajien asenne

urheiluun on periaatteessa positiivinen, mutta tämä ei aina näy käytännön asioissa, kuten tenttimistilaisuuksissa (URA-työryhmän muistio 1999).

4.2.3 Urheilulajien erityisvaatimukset

Huippu-urheilu asettaa harrastajalleen myös monia erityisvaatimuksia, jotka saattavat vaikeuttaa opiskelua. Esimerkiksi huippu-urheilun lajikohtaista valmennusta tai lajin vaatimia harjoitteluolosuhteita saattaa olla vain tietyillä paikkakunnilla. (URA-työryhmän muistio 1999). Tämä vaikuttaa monien urheilijoiden opiskeluun rajoittavasti ja/tai hidastavasti. Esimerkiksi opiskelualaa tai -paikkakuntaa valittaessa on urheilijoiden mietittävä, onko ko. paikkakunnalla mahdollisuuksia täysipainotteiseen harjoitteluun. Jos omaa lajiaan ei voi harrastaa siellä, missä haluaisi opiskella, on urheilijan usein tehtävä ikävä valinta jompaankumpaan suuntaa.

Myös joukkueurheilu asettaa harrastajalleen erityisvaatimuksia. URA-työryhmän opetusministeriölle tekemän selvityksen mukaan (1999) jääkiekon ja jalkapallon asiantuntijat painottivat, että joukkuelajien urheilijoilla opiskelua rajoittavat voimakkaasti joukkueen kiinteät ja kaikkia pelaajia sitovat aikataulut. Lisäksi sitovat aikataulut tulevat joukkueurheilussa voimakkaasti esiin yllättävänkin aikaisessa vaiheessa, noin 13-15 -vuotiaana, kun kilpaurheilun asema korostuu. Tämä ongelma on sitä suurempi, mitä korkeammalla tasolla pelaavassa joukkueessa on mukana. Toinen asiaan vahvasti vaikuttava tekijä on valmentajan asennoituminen opiskelun merkitykseen. Lisäksi muiden pelaajien aikaansaama sosiaalinen paine voi laskea opiskelumotivaatiota. (URA-työryhmän muistio 1999)

Ammattilaisurheilussa mukaan tulevat myös seurasiirtojen mukanaan tuomat paikkakunnan vaihdokset, jotka omalta osaltaan saattavat vaikeuttaa opiskelua. Myöskään opiskelumotivaatio ei ole ammattilaispelaajien keskuudessa paras mahdollinen. (URA-työryhmän muistio 1999)

4.2.4 Kokonaiskuormitus

Urheilu huipputasolla on todella vaativaa ja raskasta työtä; se kuormittaa elimistöä suunnattomasti ja vaatii aikaa myös palautumiseen. Ja kuten Suomalainen ja Telama

(1989) tutkimuksessaan totesivat, sitoutuvat urheilijat, kilpaurheilijaksi ryhtyessään, käyttämään paljon aikaa juuri harjoitteluun, lepoon ja kilpailemiseen. URA-työryhmän muistion (1999) mukaan urheilijan kokonaisuormitus onkin pyrittävä pitämään siedettävissä rajoissa, jotta menestystä voidaan odottaa. Vaikka aikaa opiskeluun löytyisikin, kasvaa opiskelun myötä kokonaisuormituksen määrä usein liian suureksi, jolloin urheilu-ura kärsii. Opiskelun tuomaa henkistä kuormitusta lisää vielä se, että urheilijoilla on usein voimakas kunnianhimo myös opiskelussa.

4.2.5 Tiedon, ohjauksen ja rahoituksen puute

Ura-työryhmän opetusministeriölle laatimasta muistiosta (1999) kävi ilmi, että opiskeluun on viime vuosina tullut uusia jousto- ja etäopiskelumahdollisuuksia, joista urheilijat eivät tunnu saavan riittävästi tietoa. Urheilijoiden tiedot peruskoulu- ja lukio-opintojen joustomahdollisuuksista ovat kohtuullisen hyvät, mutta siirryttäessä tästä opintovaiheesta eteenpäin ilmenee ongelmia. Urheilijoiden saama opinto-ohjaus on riittämätöntä. Ja kun tiedot joustavista opiskelumahdollisuuksista ovat puutteellisia, tuntuu opiskelu urheilun ohessa liian monimutkaiselta. Tämä johtaa usein opintojen keskeytymiseen peruskoulun tai lukion jälkeen. (URA-työryhmän muistio 1999)

Urheilijan opiskelua rajoittavat myös opintotuen ja opintojen suorituksen rajoitukset. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamiseen voi saada pääsääntöisesti tukea 55 kuukaudelle. Tuki-aikaan voi saada pidennystä enintään 9 kuukaudeksi, jos opinnot ovat pitkittyneet oman tai lähiomaisen sairauden tai vaikean elämäntilanteen vuoksi. Tämä tuottaa monille urheilijoille taloudellisia ongelmia, sillä urheilijoilla on usein vaikeuksia saada opinnot suoritettua em. ajassa, jolloin opintotuen saanti loppuu kesken opintoja. (URA-työryhmän muistio 1999). Merikoski-Siliuksen (2001) tekemästä kyselystä käy ilmi, että urheilijoilla ei ollut edes juurikaan tietoa tai kokemusta opintotukiajan pidennysmahdollisuudesta. Pidennystä olivat hakeneet (ja saaneet) vain lääketieteellisessä opiskelevat, joille pidennystä myönnetään laajemman tutkinnon takia. (Merikoski-Silius 2001)

Lisäksi joissakin oppilaitoksissa on rajoitettu opiskeluaika, joka myös tuottaa vaikeuksia urheilijoille. Yleensä opiskeluaajan suhteen on oppilaitoksissa mahdollista tosin joustaa,

mutta urheilijat eivät aina tunnu tietävän tästäkään mahdollisuudesta. (URA-työryhmän muistio 1999)

4.3 Urheilijalle suunnatut tukimahdollisuudet ja -toimenpiteet

Urheilijan on mahdollista Suomessa saada useita erilaisia tukia opiskeluunsa ja urheiluun. Osa tuista tulee valtiolta ja osa erilaisilta järjestöiltä.

4.3.1 Opintotuki

Jokaisen opiskelijan, myös urheilijoiden, on mahdollista hakea opintotukea, jota jakaa Kansaneläkelaitos (KELA). Tuki on tarkoitettu toimeentulon turvaamiseen, mutta voimme henkilökohtaisen kokemuksemme kautta todeta, että opintotuki ei yksistään riitä urheilevan opiskelijan elinkustannusten kattamiseksi, puhumattakaan erilaisten harjoitteluun ja urheiluun liittyvien kulujen maksamisesta. Tarvitaan lisäksi muuta rahallista tukea tai työn tekoa. Työn tekeminen opiskelun ja urheilun lomassa on kuitenkin yleensä lähes mahdotonta. Aika ei yksinkertaisesti riitä kaikkeen. Ja vaikka aikaa olisikin, muodostuu kokonaisrasitus urheilevalle opiskelijalle liian suureksi, jolloin urheilusuoritukset heikkenevät. (URA-työryhmän muistio 1999)

4.3.2 Urheilijoiden Ammatinedistämissäätiö

Urheilijoiden Ammatinedistämissäätiö on perustettu 1972. Sen tarkoituksena on edistää urheilijoiden ammattienvallinnan ja ammattiin valmistautumisen hyväksi tehtävää työtä sekä pyrkiä turvaamaan aktiiviuransa lopettaneiden urheilijoiden ammattitietoisuus. Säätiö jakaa opintoapurahoja ja avustuksia erityisesti niille edustusurheilijoille, joiden harjoittelu, erikoisleirit ja edustustehtävät vaikeuttavat opiskelua ja vähentävät heidän toimeentulomahdollisuuksiaan, samoin kuin niille kilpaurheilu-uransa lopettaneille, joiden ammattiin valmistuminen on siirtynyt urheilun takia. (URA-työryhmän muistio 1999)

Opetusministeriö on vuodesta 1973 lähtien jakanut säätiölle valtionavustusta, joka on vaihdellut 250 000 ja 1 000 000 markan välillä. Vuosien 1973-1997 välisenä aikana säätiö jakoi avustuksia noin 15,6 miljoonan markan edestä. Apurahan saajia on ollut vuosittain 80-130. Hakemuksia on kuitenkin ollut joka vuosi moninkertainen määrä. Käytännössä

apurahan saaminen edellyttää maajoukkue-edustusta ja vähintään 15 opintoviikon suorittamista lukuvuodessa. (URA-työryhmän muistio 1999). Tämä rajaa avustuksen ulkopuolelle kuitenkin erittäin suuren määrän huippu-urheilijoita, jotka panostavat urheilu-uraansa täysipainoisesti.

4.3.3 Valtion urheilija-apuraha

Valtion urheilija-apuraha -järjestelmä käynnistettiin vuonna 1995. Opetusministeriö jakaa Suomen Olympiakomitean esitysten pohjalta urheilija-apurahaa enintään 40:lle urheilijalle vuosittain. Vuonna 1999 apurahan suuruus oli 60 000 markkaa. (URA-työryhmän muistio 1999). Tämä järjestelmä kattaa kuitenkin vain urheilijoidemme aivan terävimmän kärjen.

4.3.4 Olympiakomitean valmennustuki

Suomen Olympiakomitea jakaa vuosittain olympiavalmennustukea noin 250:lle olympialajin urheilijalle. Vuonna 1999 tuki oli yhteensä noin 3 miljoonaa markkaa. Tuki on tarkoitettu korvaamaan urheilijalle aiheutuvia kuluja hänen valmennussuunnitelmansa toteuttamisesta, esimerkiksi harjoitus- ja leirimatkat, varusteet, vakuutukset ja terveydenhuolto. (URA-työryhmän muistio 1999). Myös tämä järjestelmä kattaa vain urheilijoidemme aivan terävimmän huipun.

4.3.5 Muita rahoitusmahdollisuuksia

Urheilijoita tukevat rahallisesti yleensä myös omat vanhemmat. Tämä tuki on kuitenkin pitkälti kiinni perheen taloudellisesta tilanteesta. Vanhempien tuen määrä voi vaihdella sadoista euroista aina kymmeneen tuhansiin euroihin riippuen urheilulajista. (URA-työryhmän muistio 1999)

Urheilijat voivat saada myös erilaisia palkkioita esimerkiksi kilpailuista, mainostilaisuuksista, välinevalmistajilta ja erilaisilta yrityksiltä. Yleensä palkkioiden saamisen edellytyksenä on kuitenkin urheilullinen menestys, joten useimmissa lajeissa palkkioita saadaan vasta urheilu-uran huipulla. (URA-työryhmän muistio 1999)

Urheilijalla on myös aina mahdollista hankkia henkilökohtaisia sponsoreita, jotka maksavat urheilusta aiheutuvia kuluja joko osittain tai kokonaan. Suuren sponsorisopimuksen saaminen edellyttää kuitenkin yleensä huipputuloksia urheilussa ja palstatilan saamista mediassa. Pienempiä sponsorisopimuksia on kuitenkin mahdollista saada alemmillakin urheilutasoilla. Nuorten urheilijoiden sponsorointi tapahtuu yleensä urheiluvarusteiden tai -välineiden muodossa tai pienten lähinnä paikallisten tukijoiden toimesta. (URA-työryhmän muistio 1999)

4.3.6 Muita urheilijoille suunnattuja tukitoimenpiteitä

Urheilijan elämän (esimerkiksi opiskelun) ja urheilu-uran yhteensovittamista tukevat monet tahot muutenkin kuin rahallisesti. Merkittävimpiä näistä tahoista ovat, perheen lisäksi, urheiluseurat, lajiliitot, Olympiakomitea. Tuen taso voi vaihdella kuitenkin olemattomasta todella merkittävään tukeen riippuen asuinpaikasta, seurasta, lajista ja valmentajista. (URA-työryhmän muistio 1999)

Urheiluseurojen kohdalla tuen taso vaihtelee varmasti eniten, sillä osaa urheiluseuroistamme kiinnostaa vain seuran urheilullinen menestys jo junioritasolla. Tämän olemme henkilökohtaisesti todenneet pelatessamme jääpalloa, jääkiekkoa ja jalkapalloa useita vuosia monissa eri seuroissa. Tämä on kuitenkin ymmärrettävää, sillä urheiluseurat ovat toiminnassaan hyvin heterogeenisiä. Niiden koko, taloudelliset resurssit, lajipohja, harrastus- ja kilpailutoiminnan volyyymi, ohjaajien ja valmentajien määrä, jne. vaihtelevat paljon. Nämä kaikki vaikuttavat urheiluseuran mahdollisuuksiin edistää kokonaisvaltaisesti urheilijan uraa ja elämää. Urheilu- ja koulutusuran yhdistämistä tukevat toimenpiteet ovat urheiluseuroissa siis varsin rajalliset. Usein ko. toimenpiteet tulevat esille ohjaus- ja valmennustoiminnan sisällöissä. Nämä toimenpiteet jäävät kuitenkin valitettavan usein taka-alalle viimeistään varsinaisen valmennusvaiheen alkaessa, lajista riippuen yleensä noin 13-vuoden iässä, kun voimavaroja suunnataan nopeaan ja tehokkaaseen tuloksen tekoon. Jotkut seurat kuitenkin järjestävät valmentajille ja seurajohdolle säännöllistä kokonaisvaltaiseen valmennukseen liittyvää sisäistä koulutusta, jonka myötä edellytykset auttaa urheilijoita myös ura- ja koulutuskysymyksissä paranevat. (URA-työryhmän muistio 1999)

Urheiluseurojen tulisikin panostaa lasten ja nuorten kokonaisvaltaiseen kehittämiseen ja kasvattamiseen paljon enemmän voimavaroja kuin nykyisin on tapana. Kasvattamista tulisi myös jatkaa paljon pitempään; lapsista ei tule aikuisia lihasten kasvaessa. Seurojen tulisi pyrkiä siihen, että lapsista kasvaa terveitä nuoria, joilla on elämänarvot kohdallaan. Tällaisilla nuorilla on paremmat valmiudet käsitellä elämän ja urheilu-uran mukanaan tuomia pettymyksiä, kuin pelkkään kilpailuun kasvatetuilla tehopakkausilla.

Toiminnan laajuudesta ja resursseista riippuen on eri lajiliitoilla hyvin vaihtelevat mahdollisuudet vaikuttaa seurojen toimintaan ja antamaan kasvatukseen. Lajiliittojen järjestämällä ohjaaja- ja valmentajakoulutuksella on kuitenkin tärkeä rooli, kun pyritään vaikuttamaan valmentajien asenteisiin ja siirtämään painopistettä kokonaisvaltaisemman valmennuksen suuntaan, jolloin otetaan huomioon urheilijan koko elämäntilanne ja uran vaihe. Lajiliitoilla on myös käytössään omat Nuori Suomi -ohjelmansa, joiden avulla seuroja ohjataan toimimaan kokonaisvaltaisemmin ohjaus- ja valmennustoiminnassaan. Ohjelmallisena tavoitteena on urheilijoiden kasvattaminen yhteiskuntakelpoisiksi kansalaisiksi. (URA-työryhmän muistio 1999)

Lajiliittojen toiminta on siis enemmänkin välillistä. Ne pyrkivät vaikuttamaan kouluttajiin, jotka sitten vaikuttavat lapsiin ja nuoriin. Näin lajiliitot omalta osaltaan tukevat urheilijoiden mahdollisuuksia hankkia koulutus ja/tai ammatti urheilu-uransa aikana.

Suomen Olympiakomitealla on meneillään useita toimia, jotka tukevat nuoria urheilijoitamme. Osana Huippu-urheilu 2000-luvulle –strategiaa Olympiakomitea vastaa myös suomalaisten huippu-urheilijoiden opiskelun ja elämänuran yhdistämisestä. Vuonna 1997 Olympiakomitea käynnisti nuoriso-ohjelmansa, jonka tavoitteena on tukea lahjakkaiden nuorten urheilijoiden uraa mm. luomalla mahdollisuuksia yhdistää harjoittelu ja opiskelu. Käytännössä tämä tarkoittaa toisen asteen urheilupainotteisten oppilaitosten toiminnan aktiivista seuranta ja kehittämistä, sekä korkeakouluasteen opintomahdollisuuksien urheilija- ja oppilaitoskohtaista kehittämistä. Toiminta on siis pitkälti koordinoimista ja tiedottamista. (URA-työryhmän muistio 1999)

Olympiakomitean nuoriso-ohjelmaan valitaan vuosittain myös noin 100 lahjakasta yksilölajien urheilijaa (17–23-vuotiasta), jotka saavat valmennustukea harjoitteluunsa,

sekä tarvittaessa henkilökohtaista valmennuksen ja opiskelun suunnittelukonsultointia. Jatko-opiskelujen osalta urheilijoiden kouluttautumisen tukeminen on käytännössä toistaiseksi edennyt vain henkilökohtaisella tasolla. (URA-työryhmän muistio 1999)

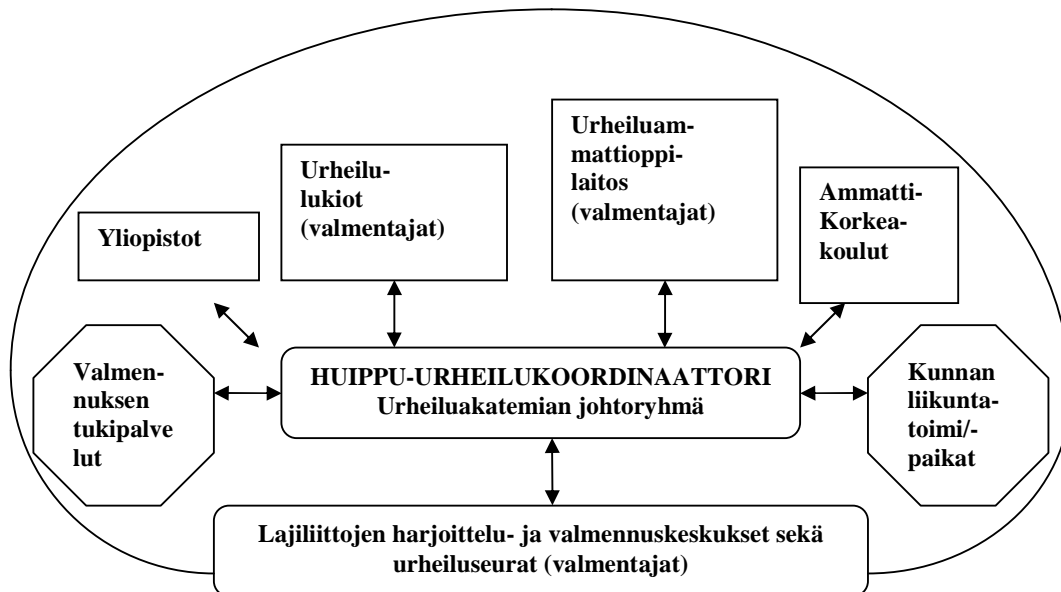
Lisäksi Olympiakomitea käynnisti 1998 naisprojektin, jonka tarkoituksena on edistää suomalaisen naisurheilun ja -urheilijoiden kehitystä maailman huipulle. Ohjelma koskee nuoria (16–25-vuotiaita) naisurheilijoita, jotka joutuvat kamppailemaan urheiluun panostamisen ja muun elämän välillä. Eri syistä johtuen tämän päivän huippu-urheilun edellyttämä valinta ammattimaiseen harjoitteluun siirtymisestä on nuorelle naisurheilijalle huomattavasti vaikeampi tehdä verrattuna miesurheilijoihin. (URA-työryhmän muistio 1999)

5 TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS

Tutkimuskohteeksi valittiin korkeakouluissa opiskelevat urheilijat, sillä opiskelun ja urheilun yhdistämistä korkea-asteella on Suomessa tutkittu vielä vähän. Tämän tutkimuksen empiirisen osion tavoitteena on tutkia, miten suomalainen urheiluakatemiajärjestelmä on lähtenyt liikkeelle ja kuinka opiskelevat urheilijat ovat siitä hyötynet.

Urheilussa pärjätäkseen on harjoittelun oltava erittäin tavoitteellista. Korkeakouluopinnot vaativat lukio-opintoihin nähden suurempaa panostusta ja näin ollen valintojen merkitys korostuu. Koska viime vuosina Suomen suuriin opiskelu- ja urheilukaupunkeihin on kehitetty yhteistyöverkostoja, niin kutsuttuja urheiluakatemiaita, joiden yhtenä keskeisenä tavoitteena on auttaa tavoitteellisesti valmentautuvia urheilijoita opiskelun ja urheilun yhdistämisessä korkea-asteella, halusimme tutkia näiden urheiluakatemioiden palveluita ja sitä, kuinka ne tavoittavat urheilijat.

KUVIO 2. Valtakunnallisen urheiluakatemian toimintamalli

6 TUTKIMUSONGELMAT

1 Urheiluakatemia palvelut

- 1.1 Käyttävätkö urheilijat urheiluakatemia tarjoamia palveluja?
- 1.2 Kuinka tärkeänä urheilijat pitävät urheiluakatemia tarjoamia palveluja?
- 1.3 Kuinka paljon urheiluakatemia on helpottanut urheilijoiden opiskelun ja urheilun yhdistämistä?
- 1.4 Onko eri muuttujien välillä eroa?
- 1.5 Onko eri muuttujien välillä yhteyttä?

2 Opiskelun ja urheilun yhdistäminen korkea-asteella

- 2.1 Millaiset tekijät ovat yhteydessä urheilijoiden opiskelupaikan valintaan?
- 2.2 Kuinka tyytyväisiä urheilijat ovat opintomenestykseensä korkea-asteen opintojen aikana?
- 2.3 Miten urheilu on ollut yhteydessä opintojen etenemiseen korkea-asteen opintojen aikana?
- 2.4 Kuinka tyytyväisiä urheilijat ovat urheilumenestykseensä korkea-asteen opintojen aikana?
- 2.5 Miten opiskelu on ollut yhteydessä urheilumenestykseen korkea-asteen opintojen aikana?
- 2.6 Miten urheilijat ovat onnistuneet yhdistämään opiskelun ja urheilun?
- 2.7 Onko eri muuttujien välillä eroa?
- 2.8 Onko eri muuttujien välillä yhteyttä?

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimuksen suunnittelu sai alkunsa syksyllä 2005 proseminaari-kurssilla kirjallisuuden kokoamisella. Tutkimuksen toteutustapaa suunniteltaessa ensimmäisenä toimenpiteenä oli tiedustella, löytyykö urheiluakatemioiden urheilijoista kattavaa yhteystietorekisteriä. Asian tiimoilta lähestyimme Suomen Olympiakomitean opintokoordinaattoria. Hänen selvitystensä mukaan eri urheiluakatemioiden oli hyvin vaihtelevasti saatavilla urheilijoiden yhteystietoja. Osa akatemioiden oli vasta kokoamassa yhtenäistä yhteystietorekisteriä.

7.1 Tutkimuksen kohdejoukon valinta, kyselyn laadinta ja aineiston keruu

Yhteistyössä Olympiakomitean kanssa lähetimme eri akatemioiden vastuuhenkilöille tiedustelun heidän kiinnostuksestaan osallistua tutkimukseen. Viideltä eri akatemialta saatiin myöntävä vastaus sekä urheilijoiden yhteystiedot. Tämän jälkeen Olympiakomitea tarjosi meille mahdollisuutta toteuttaa kysely internet-kyselynä sähköpostijärjestelmän kautta, minkä vuoksi postikyselyvaihtoehto hylättiin. Kysely toteutettiin verkkokyselynä Olympiakomitean käyttämän Webropol -järjestelmän avulla. Kyselyn toteuttamisesta vastasi Olympiakomitea.

Tutkimuksen kohdejoukoksi valittiin viiden urheiluakatemia (Keski-Suomen (KS-URA), Lapin, Oulun seudun (OSUA), Pääkaupunkiseudun (=URHEA) sekä Vaasan seudun urheiluakatemia (VSUA)) korkeakouluissa opiskelevat urheilijat.

Tutkimuksessa käytettävää kyselyä suunnitellessamme tutustuimme aikaisempiin tutkimuksiin, jotka käsittelivät urheilijan uraa (Vuolle) ja urheilulukiolaisten koulutus-, ammatti- ja urheilu-uran yhteensovittamista (Leivo 1999). Näissä tutkimuksissa käytetyt kyselyt eivät kuitenkaan sopineet meidän tutkimusasetelmaamme. Koska vastaavaa tutkimusta korkea-asteella opiskelevista urheilijoista ei aikaisemmin ole tehty, tutkimus suunniteltiin teoreettisen viitekehyksen perusteella. Käytetyt kysymykset on pääosin johdettu aiemmasta kirjallisuudesta ja muokattu sopimaan tämän tutkimuksen tavoitteisiin.

Kysely laadittiin yhteistyössä Suomen Olympiakomitean ja pääkaupunkiseudun urheiluakatemiaan (Urhea) kanssa. Laadittuamme itse ensimmäisen version kyselystä, lähetimme sen kyseisille tahoille tarkasteltavaksi, jonka jälkeen teimme pyydettyjä lisäyksiä ja muutoksia. Toinen versio, joka tutkimuksessa toteutettiin, sai hyväksynnän kaikilta tahoilta. Emme katsoneet pilottikyselyn suorittamista tarpeelliseksi, sillä kysely arvioitiin niin monen tahon kesken ja useaan kertaan. Yliopiston puolesta kyselyä arvioi ohjaajamme, Suomen Olympiakomitean puolesta opintokoordinaattori ja pääkaupunkiseudun urheiluakatemiaan puolesta mm. akatemian opintokoordinaattori. Pääkaupunkiseudun urheiluakatemia käsittelee kyselyämme myös omissa kokouksissaan, joihin osallistui eri oppilaitosten edustajia.

Tutkimuksessa käytetty kysely (LIITE 1.) koostui yhteensä 44 eri kysymyksestä. Kysely voidaan jakaa neljään osioon niiden käsittelemien aihealueiden perusteella. Ensimmäinen osio (kysymykset 1-11 ja 14-23) käsittelee vastaajien taustatietoja, niin siviilielämän, opiskelun kuin urheilu-urankin osalta. Toinen osio (kysymykset 24-27) käsittelee urheiluakatemioiden palveluita: niiden käyttöä, koettua tärkeyttä sekä sitä, kuinka paljon opiskelijat ovat kokeneet urheiluakatemiaan helpottaneen opiskelun ja urheilun yhdistämistä. Kyselyn kolmas osio (kysymykset 12, 13, 28-37 sekä 41-44) käsittelee urheilun ja opiskelun yhdistämistä ja menestymistä niissä, opiskelupaikkakunnan valintaa, opiskelun ja urheilun aiheuttamia valintoja ja ongelmia, harjoittelun määrää sekä urheilijoiden tavoitteita. Kyselyn neljäs osio käsittelee urheilijoiden toimeentuloa (kysymykset 38-40).

Aineisto kerättiin sähköpostijärjestelmän kautta siten, että sähköpostissa oli sekä saatekirje että linkki kyselyyn. Sähköpostikysely lähetettiin yhteensä 369 urheilijalle. Vastausaika kyselyyn oli kaksi viikkoa. Ensimmäisen viikon jälkeen lähetettiin muistutus sähköpostitse niille, jotka eivät vielä olleet vastanneet kyselyyn. Ennen kyselyn lähettämistä oli kadon ehkäisemiseksi pyydetty urheiluakatemioiden vastaavia tahoja muistuttamaan opiskelijoita tulevasta kyselystä. Kyselyyn vastasi 237 urheilijaa. Vastausprosentiksi muodostui täten 64 %, mitä voidaan pitää hyvänä. Vastanneista 35 (15 %) ei täyttänyt kyselyn vaatimia kriteerejä, joita olivat vastaajan kuuluminen urheiluakatemiaan ja se, että hän on korkea-asteen opiskelija. Hylätyiksi tulleista vastaajista 26 (11 %) ei opiskellut tällä hetkellä, kuusi (3 %) ei kuulunut mihinkään

urheiluakatemiaan tai opiskeli toisella asteella ja kolme (1 %) oli vastannut erittäin puutteellisesti taustatietoihin sekä jättänyt muihin kysymyksiin vastaamatta. Lopulliseen analyysiin osallistui näin ollen 55 % otoksesta, eli 202 (n) vastaajaa.

7.2 Aineiston kuvaus

Vastaajat olivat iältään suurimmaksi osaksi (81 %) alle 26-vuotiaita (LIITE 2.). Vastaajat olivat jakautuneet sukupuolittain hyvin tasaisesti, sillä vastaajista (n=202) 104 (51 %) oli naisia ja 98 (49 %) miehiä. Vastaajien ryhmittyminen viiteen eri urheiluakatemiaan ei sitä vastoin ollut yhtä tasaista, sillä yli puolet (n=106, 52 %) oli pääkaupunkiseudun urheiluakatemiasta. Tällainen ryhmittyminen on kuitenkin ymmärrettävää, sillä pääkaupunkiseudun urheiluakatemia on urheiluakatemoista selvästi suurin (TAULUKKO 1). Kilpailutasoltaan vastaajat olivat kansallisesti kovatasoista porukkaa, sillä yksilölajien miehistä 78 % ja naisista 77 % oli vähintään SM-mitalitasoa (LIITE 2.). Joukkuelajien urheilijoista vähintään kotimaisella pääsarjatasolla urheili miehistä 58 % ja naisista 85 % vastaajista (LIITE 2.).

TAULUKKO 1. Tutkimukseen vastanneet urheiluakatemia ja sukupuolen mukaan

Urheiluakatemit	Naiset		Miehet		Yhteensä	
	n	%	n	%	n	%
Keski-Suomi	19	49	20	51	39	100
Lappi	9	41	13	59	22	100
Oulun seutu	6	46	7	54	13	100
Pääkaupunkiseutu	60	57	46	43	106	100
Vaasa	10	48	11	52	21	100
Yhteensä	104	51	98	49	202	100

Vastaajista suurin osa oli ensimmäisen tai toisen vuoden opiskelijoita (55 %). Vastaajien jakautumista kyseisellä tavalla voidaan osaltaan selittää opintojen ja niissä esiintyvien ongelmien ajankohtaisuudella. Opiskelijat saattavat olla motivoituneempia vastaamaan opiskelua koskeviin kyselyihin opintojensa alkuvaiheessa. Lisäksi vastaajat olivat jakautuneet yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välillä siten, että 66 % opiskeli yliopistoissa ja 34 % ammattikorkeakouluissa. (TAULUKKO 2.)

TAULUKKO 2. Tutkimukseen vastanneet oppilaitoksen ja opiskeluvuoden mukaan

vastaajan opiskeluvuosi	Vastaajan oppilaitos		AMK		Yhteensä	
	Yliopisto					
	n	%	n	%	n	%
1.vuosi	33	26	22	34	55	100
2.vuosi	26	21	24	37	50	100
3.vuosi	16	13	7	11	23	100
4.vuosi	17	14	10	15	27	100
5.vuosi	10	8	0	0	10	100
6.vuosi tai enemmän	23	18	2	3	25	100
yhteensä	125	100	65	100	190	100

Lähes 4/5 tutkimukseen osallistuneista vastaajista (78 %) oli yksilölajien urheilijoita. Tarkkaa tietoa urheilulajien edustuksesta urheiluakatemioiden ei vielä tällä hetkellä ole, sillä yhtenäistä valtakunnallista rekisteriä urheiluakatemioiden urheilijoista ei ole vielä koottu. Aineiston perusteella näyttää kuitenkin siltä, että yksilölajien edustus on urheiluakatemioiden suurempaa kuin joukkuelajien edustus. (TAULUKKO 3.)

TAULUKKO 3. Tutkimukseen vastanneet lajitaustan ja sukupuolen mukaan

Lajitausta	n	Miehet		Naiset		Yhteensä %
		%	n	%	n	
Yksilölaji	86	88	72	69	158	100
Joukkuelaji	12	12	32	31	44	100
Yhteensä	98	100	104	100	202	100
Talvilaji	16	16	37	36	53	100
Kesälaji	82	84	67	64	149	100
Yhteensä	98	100	104	100	202	100

Eroja kuitenkin esiintyy urheiluakatemioiden välillä (TAULUKKO 4.), mikä saattaa kertoa urheilulajien asemasta kyseisillä paikkakunnilla sekä urheiluakatemioiden keskittymisestä tiettyihin urheilulajeihin. Lisäksi valmennuksella ja valmentajalla voidaan olettaa olevan suuri merkitys.

TAULUKKO 4. Vastaajien lajitausta urheiluakatemioiden

Urheiluakatemit	n	Yksilölaji		Joukkuelaji		Yhteensä
		%	n	%	N	
Keski-Suomi	38	97	1	3	39	100
Lappi	13	59	9	41	22	100
Oulun seutu	11	85	2	15	13	100
Pääkäupunkiseutu	77	73	29	27	106	100
Vaasa	18	86	3	14	21	100
Yhteensä	157	78	44	22	201	100

7.3 Tutkimusmenetelmän valinta

TAULUKKO 5. Tutkimuksessa käytetyt tutkimusmenetelmät

Menetelmä	Käyttötarkoitus
Frekvenssit, hajonnat, keskiarvot	Aineiston kuvailu
t-testi	Kahden eri ryhmän keskiarvojen eron merkitsevyyden mittaaminen
1-suuntainen varianssianalyysi	Useiden ryhmien keskiarvojen eron merkitsevyyden mittaaminen
Levenen varianssien yhtäsuuruustesti	Useiden varianssien yhtäsuuruuden testaus
LSD- monivertailutesti	Useiden ryhmien keskiarvojen eron mittaaminen
khi ² -testi	Muuttujien välisten yhteyksien mittaaminen
Spearmanin tulomomenttikorrelaatio tokerroin	Kahden muuttujan välisen lineaarisen yhteyden voimakkuuden mittaaminen
Faktorianalyysi	Urheiluakatemit, palveluiden koettujen tärkeyksien ryhmittäminen

8 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

Koska käytettävissämme ei ollut tarkoituksen mukaista valmista kyselyä/mittaria, laadittiin kysely teoreettisen viitekehyksen sekä aikaisempien tutkimusten pohjalta. Hyvän mittarin kehittelyprosessi on varsin pitkä prosessi, joka alkaa mittarin raakaversiolla. Ensimmäiseen mittariehdotukseen ei kuitenkaan tule tyytyä ilman, että joku muukin on saanut sitä tarkastella. Mittari pitäisi myös testata pilottitutkimuksella, jonka pohjalta tehdään korjauksia mittariin. (Metsä-Muuronen 2005, 58-59 & 64)

Tutkimuksen luotettavuutta on perinteisesti kuvattu kahdella termillä: validiteetilla ja reliabiliteetilla. Molemmat termit tarkoittavat luotettavuutta. Validiteetin keskeinen luotettavuussisältö on se, mitataanko sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Reliabiliteetti taas viittaa tutkimuksen toistettavuuteen. (Metsä-Muuronen 2005, 64-65) Reliaabelius ja validius muodostavat yhdessä mittarin kokonaisluotettavuuden. Huono reliaabelius alentaa myös mittarin kokonaisvalidiutta, mutta päinvastainen ei päde. Reliaabelius on riippumaton validiudesta. (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 1994, 89)

8.1 Validiteetti

Mittarin validiteetilla tarkoitetaan sen pätevyyttä eli sen hyvyyttä mitata juuri sitä, mitä sen on tarkoitus mitata - tarpeeksi kattavasti ja tehokkaasti. Mittaria on osattava käyttää oikeaan kohteeseen, oikealla tavalla ja jotta se tavoittaa kohteen, myös oikeaan aikaan. Lähtökohdiltaan virheellinen tutkimusasetelma vaikuttaa ratkaisevasti tutkimuksen kokonaisvaliditeettiin. Yksittäisen mittarin hyvä validiteetti onkin välttämätöntä tutkimuksen kokonaisvaliditeetin kannalta.

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on tärkeää, että tutkimus pyrkii mittaamaan juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Validiteetti voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen validiteettiin. Ulkoisella validiteetilla tarkoitetaan sitä, onko tehty tutkimus yleistettävissä ja mihin ryhmään.

Sisäisellä validiteetilla puolestaan tarkoitetaan tutkimuksen omaa luotettavuutta. (Metsämuuronen 2005, 57.) Jotta tutkimus olisi riittävän luotettava, ei siitä saisi löytyä systemaattisia virheitä. Tällä tarkoitetaan, ettei tutkittavat ole voineet ymmärtää

kyselylomaketta tai kysymyksiä väärin. (Vilka 2005, 161.). Tämän tutkimuksen kohdalla ulkoinen validiteetti on hyvä, koska vastaajien määrä oli riittävä suhteessa yleistettävään joukkoon. Metsämuurosen (2005, 585) mukaan ihmistieteissä kato voi olla 20-30 %. Tässä tutkimuksessa tutkittavien vastausprosentti oli 64 %. Tutkimuksen voidaan katsoa kattavan tutkittavan joukon melko hyvin, sillä yleistettävien joukon ei voida katsoa olevan kovin suuri (urheilevat korkeakouluopiskelijat). Tutkimuksen luotettavuutta pyrittiin lisäämään vielä poistamalla vastaajista 35 urheilijaa, jotka eivät täysin täyttäneet kohderyhmälle asetettuja kriteerejä.

Tutkimuksen sisäistä validiteettia tarkasteltaessa voidaan todeta, että kyselyssä oli joitakin vaikeasti ymmärrettäviä osioita. Kysely oli myös hyvin laaja, mikä saattoi vaikuttaa siihen, että vastaajat eivät jaksaneet keskittyä vastaamaan kaikkiin kysymyksiin huolellisesti. Kyselyn toteutuksen jälkeen onnistuneista mittareista muodostettiin ehjiä kokonaisuuksia vastaamaan tutkimusongelmiin. Näiltä osin tutkimuksen tuloksia voidaan pitää luotettavina.

Luotettavuuteen saattoi myös vaikuttaa tutkimuksen toteutustapa internetin kautta. Jokaisella oli mahdollisuus vastata kyselyyn missä vain ja milloin vain. Vaikka sähköpostissa pyrittiin informoimaan vastaajia mahdollisimman huolellisesti, toteutusta ei pystytty valvomaan eikä vastaajia voitu tutkimuksen toteutuksen aikana informoida epäselvien tilanteiden kohdalla. Jokainen vastaaja siis ymmärsi kysymykset omalla tavallaan.

Akatemioiden heterogeenisuus oli yksi tulosten tulkintaa vaikeuttanut asia. Erityisesti urheiluakatemioiden koot erosivat toisistaan paljon. Tutkimuksessa käytetty Urhea vs. muut asetelma auttoi akatemioiden välisen vertailun toteutusta. Jaettaessa kohderyhmä opiskeluvuoden mukaan selvisi, että enemmistö vastaajista oli ensimmäisen vuoden opiskelijoita. Erityisesti opiskelun ja urheilun yhdistämistä koskevissa kysymyksissä voidaan olettaa, että ensimmäisen vuoden opiskelijoilla ei vielä kyselyajankohtaan mennessä ollut riittävästi kokemusta mahdollisista ongelmista, jotka kyseiseen aihealueeseen kuuluvat.

Tutkimuksen kannalta tärkeitä validiteetin mittareita ovat käsitevaliditeetti ja kriteerivaliditeetti. Käsitevalidiudessa on kysymys yksittäisestä käsitteestä. (Metsämuuronen 2005, 65-66.) Tämän tutkimuksen kohdalla kyseeseen voisivat tulla opintotyytyväisyys ja tyytyväisyys urheilumenestykseen. Kriteerivalidiudella puolestaan verrataan mittarilla saatua arvoa toiseen arvoon, joka toimii validiuden mittarina. (Metsämuuronen 2005, 65-66.) Kriteerivalidiuden arviointi tutkimuksessamme on vaikeaa, sillä vastaavia tutkimuksia, joihin tuloksia voisi verrata, ei ole.

8.2 Reliabiliteetti

Mittauksen reliabiliteetti tarkoittaa mittaustuloksen toistettavuutta, ei-sattumanvaraisuutta. Satunnaisvirheitä voi syntyä monesta eri syystä. Vastaaja saattaa muistaa kysytyn asian väärin (esimerkiksi kysely – ja haastattelututkimuksissa), ymmärtää kysymyksen toisin, kuin tutkija sen oli tarkoittanut, merkitä vastauksen väärin tai tutkijalle itselleen saattaa tulla virhe merkityksensä tuloksia tietokoneelle. Vaikka korkea reliabiliteetti onkin tavoitteena, puutteellinen reliabiliteetti ei välttämättä mitätöi tutkimusta. Täten on tärkeää pyrkiä arvioimaan tutkimuksessa käytettyjen mittareiden reliabiliteettia, jolloin myös niiden vaikutuksia pystytään arvioimaan. Jos mittari on täysin reliaabeli, siihen eivät vaikuta satunnaisvirheet eivätkä olosuhteet. (Uusitalo 1991, 84)

Reliabiliteetissa erotetaan kaksi osatekijää: stabiliteetti ja konsistenssi. Stabiliteetissa on kysymys mittarin pysyvyydestä ajassa. Epästabiliissa mittarissa näkyvät olosuhteiden ja vastaajan mielialan ynnä muiden satunnaisvirheiden vaikutukset helposti. Mittarin pysyvyyttä voidaan tarkastella vertaamalla useampia ajallisesti peräkkäisiä mittauksia. Tällöin aikavälin pituus tulisi osata optimoida: Sen pitää olla tarpeeksi pitkä, jotta vastaaja ei muista vastauksiaan, mutta toisaalta niin lyhyt, ettei todellisia muutoksia asioissa ole ehtinyt tapahtua. Monissa tapauksissa tämä reliabiliteetin mittaustapa ei ole toteuttamiskelpoinen, sillä huono reliabiliteettikerroin voidaan usein helpommin selittää ajassa tapahtuneilla todellisilla muutoksilla kuin epästabiiililla mittarilla (Wright 1979, 47). Mittarin sisäisellä konsistenssilla eli yhtenäisyydellä tarkoitetaan sitä, että kun useista väittämistä koostuva mittari jaetaan keinotekoisesti kahteen osaan (joukkoon väittämiä), kumpikin osa mittaa samaa asiaa (Metsämuuronen 2005, 66-70).

Reliabiliteetti voidaan laskea periaatteessa kolmea eri tapaa käyttämällä: Rinnakkaismittauksella (samaan aikaan eri mittarilla), toistomittauksilla (eri aikaan samalla mittarilla), tai mittarin sisäisen konsistenssin eli yhtenäisyyden kautta (samaan aikaan samalla mittarilla).

Tässä tutkimuksessa reliabiliteettia mitattiin mittarin sisäisen konsistenssin kautta. *Mittarin sisäinen konsistenssi* perustuu siis mittarin puolittamiseen kahteen osaan split half-menetelmällä. Näiden kahden osan korrelaatio on reliabiliuden mitta. Mikäli mittarin kaikki osiot mittaavat samaa asiaa, eli ovat konsistentteja keskenään, ei ole väliä, kuinka puolitus muodostetaan. Tähän ajatukseen perustuu Cronbachin alfa. Reliabiliteetin laskeminen alfan avulla perustuu perinteisesti siihen, että jaetaan laskettavat muuttujat kahteen osaan, joiden välinen korrelaatio puhuu muuttujien välisestä yhtenäisyydestä. Alfa laskemista varten tarvitaan mittarin osioiden varianssit sekä koko mittarin varianssin sekä osioiden määrä. Yleisesti alfan arvoja ei pitäisi hyväksyä, mikäli ne jäävät alle 0.60. (Metsämuuronen 2005, 66-70). Tutkimuksen mittarit osoittautuivat tämän määritelmän perusteella luotettaviksi yhtä mittaria lukuun ottamatta (TAULUKKO 6.).

TAULUKKO 6. Mittareiden Cronbachin-alfakertoimet.

Mittari	Cronbachin α -kerroin
Palveluiden koettu tärkeys	.87
Terveyspalvelut	.86
Opiskelua tukevat palvelut	.74
Urheilu-uraa tukevat palvelut	.78
Valmentautumista tukevat palvelut	.69
Opiskelupaikkakunnan valinta	.57
Opiskelun ja urheilun yhdistäminen	.67

8.2.1 Palveluiden koetun tärkeyden mittari

Urheiluakatemiapalveluiden koettua tärkeyttä mittaavien kysymysten Cronbachin alfa-kerroin oli .87, joten osiot mittasivat johdonmukaisesti samaa asiaa. Minkään osion poisjättäminen ei olisi nostanut Cronbachin alfa-kerrointa.

Palveluiden koetusta tärkeydestä muodostui eksploratiivisen faktorianalyysin avulla neljä faktoria: Terveyspalvelufaktori, urheilu-uraa tukevien palveluiden faktori, opiskelua tukevien palveluiden faktori sekä valmentautumista tukevien palveluiden faktori.

Terveyspalveluiden koettua tärkeyttä mittaavien kysymysten kohdalla Cronbachin alfa-kertoimeksi muodostui .86, joten osiot mittasivat johdonmukaisesti samaa asiaa. Ravitsemuspalvelukysymyksen poisjättäminen olisi nostanut alfa-kerrointa, jolloin arvo olisi ollut .87.

Urheilu-uraa tukevien palveluiden koettua tärkeyttä mittaavien kysymysten kohdalla Cronbachin alfa-kertoimeksi muodostui .78, joten osiot mittasivat johdonmukaisesti samaa asiaa. Minkään osion poisjättäminen ei olisi nostanut alfa-kerrointa.

Opiskelua tukevien palveluiden koettua tärkeyttä mittaavien kysymysten kohdalla Cronbachin alfa-kertoimeksi muodostui .74, joten osiot mittasivat johdonmukaisesti samaa asiaa. Minkään osion poisjättäminen ei olisi nostanut alfa-kerrointa.

Valmentautumista tukevien palveluiden koettua tärkeyttä mittaavien kysymysten kohdalla Cronbachin alfa-kertoimeksi muodostui .69, joten osiot mittasivat johdonmukaisesti samaa asiaa. Minkään osion poisjättäminen ei olisi nostanut alfa-kerrointa.

8.2.2 Opiskelupaikan valintamittari

Opiskelupaikan valintaa koskevien kysymysten Cronbachin alfa-kerroin oli .57, joten osiot mittasivat kohtuullisen johdonmukaisesti samaa asiaa. Cronbachin alfa-kerrointa olisi nostanut opiskelualan kiinnostavuus-kysymyksen poisjättäminen. Tällöin alfa-kerroin olisi ollut .69.

8.2.3 Opintojen ja urheilun yhdistämisen mittari

Opintojen ja urheilun yhdistämistä mittaavien kysymysten Cronbachin alfa-kerroin oli .67, joten osiot mittasivat johdonmukaisesti samaa asiaa. Cronbachin alfa-kerrointa olisi nostanut urheiluakatemiaan vaikutusta mittaavan kysymyksen poisjättäminen. Tällöin Cronbachin alfa-kerroin olisi ollut .73.

9 TULOKSET

9.1 Urheiluakatemia

9.1.1 Urheiluakatemiapalvelut

Urheiluakatemiapalvelut tiivistettiin 14:sta muuttujasta neljään faktoriin niiden koetun tärkeyden perusteella (TAULUKKO 7.). Faktorien saamien latausten mukaan faktorit nimettiin siten, että ensimmäinen faktori nimettiin terveyspalvelufaktoriksi, toinen urheilu-uraa tukevien palveluiden faktoriksi, kolmas opiskelua tukevien palveluiden faktoriksi ja neljäs valmentautumista tukevien palveluiden faktoriksi. Faktorit selittävät urheiluakatemiapalveluiden koetun tärkeyden kokonaisvaihtelusta 57 %.

TAULUKKO 7. Urheiluakatemiapalveluiden koetun tärkeyden varimaxrotatoidut faktorit (n=191)

Muuttujat (palvelut)	I Faktori: Terveyspalvelut	II Faktori: Urheilu- uraa tukevat palvelut	III Faktori: Opiskelua tukevat palvelut	IV Faktori: Valmentautumista tukevat palvelut	h ²
Fysioterapia	.897	.194	.146	.144	.885
Lääkäri	.855	.196	.100	.106	.791
Hieroja	.643	.086	.172	.263	.520
Ravintoasiantuntija	.507	.343	.144	.262	.464
Mediayhteys	.103	.862	.144	.064	.779
Sponsoriyhteys	.271	.688	.179	.004	.578
Antidoping	.269	.547	.082	.265	.449
Toimisto	.045	.466	.021	.315	.319
Opinto-ohjaus	.068	.154	.871	.186	.821
Opintojen erityisjärjestelyt	.300	.071	.639	.029	.503
Uraohjaus	.071	.418	.478	.290	.492
Valmennus	.109	.112	.152	.680	.510
Testaus	.290	.131	.091	.570	.435
Psyykinen valmennus	.293	.411	.123	.456	.478
Ominaisarvo	2.646	2.335	1.583	1.458	8.022
Selitysosuus (%)	19	17	11	10	57

Ensimmäiseen faktoriin kuuluivat fysioterapia-, lääkäri-, hieroja- ja ravintoasiantuntijapalvelut. Faktori nimettiin *terveyspalvelufaktoriksi* siksi, että kaikki palvelut ovat tarkoitettu tukemaan urheilijan terveyttä ja yleistä hyvinvointia.

Toinen faktori sisälsi mediayhteys-, sponsoriyhteys-, antidoping- ja toimistopalvelut. Faktori nimettiin *urheilu-uraa tukevien palveluiden faktoriksi*, koska kyseiset palvelut eivät vaikuta jokapäiväiseen harjoitteluun, mutta ovat urheilijan taustalla tukemassa urheilu-uraa. Tähän faktoriin olisi voitu sisällyttää suuren latauksensa vuoksi myös uraohjaus- ja psyykkisen valmennuksen palvelut. Nämä palvelut voidaan käsittää myös urheilu-uran taustalla oleviksi tukipalveluiksi mutta tässä tutkimuksessa ne sisällytettiin toisiin faktoreihin, koska palvelut saivat niissä suuremman latauksen.

Kolmanteen faktoriin kuuluivat opintojen ohjaus-, opintojen erityisjärjestely- ja uraohjauspalvelut. Tämä faktori nimettiin *opiskelua tukevien palveluiden faktoriksi*, koska kyseiset palvelut ovat enemmän yhteydessä opiskeluun liittyviin järjestelyihin ja päätöksiin.

Neljäs faktori sai nimekseen *valmentautumista tukevien palveluiden faktori*, koska se muodostui valmennus- testaus- ja psyykkisen valmennuksen palveluista. Nämä palvelut ovat kaikki urheilijan valmentautumista ja kilpailemista tukevia palveluja ja ovat mukana jokapäiväisessä valmentautumisessa.

9.1.2 Urheiluakatemiapalveluiden käyttö

Urheiluakatemiapalveluiden käyttöä mitattiin kysymällä, ovatko urheilijat käyttäneet kyseistä palvelua korkea-asteen opintojen aikana (vastausvaihtoehdot kyllä=1, ei=2). Urheiluakatemioiden käytetyimmät palvelut löytyivät valmentautumista tukevien palveluiden ja opiskelua tukevien palveluiden faktoreista. Yksi käytetyimmistä oli myös hierontapalvelu, joka kuului terveyspalveluihin. Palveluista käytetyin oli valmennuspalvelu. Urheilijoista 33 % ilmoitti käyttäneensä valmennuspalvelua. Seuraavaksi käytetyimpiä palveluita olivat hieronta- (26 %), testaus- (25 %), opintojen ohjaus- (21 %) ja opintojen erityisjärjestelypalvelu (22 %).

Eri muuttujien välistä yhteyttä palveluiden käyttöön tutkittiin χ^2 -testin avulla. Testi osoitti, että sukupuolella oli yhteyttä ($p=.010$) ainoastaan antidopingpalvelun käyttöön. Miehet olivat ainoita palvelun käyttäjiä ($n=6$).

Oppilaitoksella huomattiin olevan yhteyttä opiskelua tukevien ja urheilu-uraa tukevien palveluiden käyttöön. Khiin neliö -testi osoitti oppilaitoksella olevan tilastollisesti erittäin merkitsevästi yhteyttä opintojen ohjauspalvelun käyttöön ($p=.000$). Tilastollisesti merkitsevä yhteys oppilaitoksella oli opintojen erityisjärjestelypalvelun käyttöön ($p=.002$). Tilastollisesti melkein merkitsevä yhteys oppilaitoksella oli uraohjauspalvelun ($p=.034$) ja antidopingpalvelun ($p=.029$) käyttöön. Ammattikorkeakouluissa opiskelevat urheilijat olivat käyttäneet kaikkia edellä mainittuja palveluita yliopistossa opiskelevia urheilijoita enemmän.

TAULUKKO 8. Palveluiden käyttö (%) oppilaitoksittain

Palvelu	Yliopisto	AMK	Khiin neliötesti, df=1
Fysioterapia	11,2	21,5	3,64
Lääkäri	15,2	13,8	0,06
Hieroja	26,4	26,2	0,00
Ravintoasiantuntija	1,6	0,0	1,05
Mediayhteys	2,4	0,0	1,59
Sponsoriyhteys	5,6	0,0	3,78
Antidoping	0,8	6,2	4,78
Toimisto	16,0	12,3	0,46
Opinto-ohjaus	11,2	38,5	19,48
Opintojen erityisjärjestely	16,0	35,4	9,18
Uraohjaus	1,6	7,7	4,47
Valmennus	29,6	40,0	2,09
Testaus	22,4	30,8	1,59
Psyykkinen valmennus	4,8	4,6	0,00
n/oppilaitos	125	65	

Urheiluakatemiassa todettiin olevan tilastollisesti erittäin merkitsevä yhteys opintojen erityisjärjestely-, opintojen ohjaus-, uraohjaus-, valmennus-, testaus-, psyykkisen valmennuksen-, lääkäri-, fysioterapia-, hieronta- ja toimistopalvelun käyttöön ($p<.001$) (TAULUKKO 9.).

TAULUKKO 9. Palveluiden käyttö (%) urheiluakatemiaittain

Palvelu	Urheiluakatemia					Vaasan seutu (n=21)	Khiin neliötesti, (df=4)
	Keski- Suomi (n=39)	Lappi (n=22)	Oulun seutu (n=13)	Pääkaupunkiseutu (n=105)			
Fysioterapia	12,8	40,9	7,7	8,6	38,1	23,06	
Lääkäri	38,5	4,5	0,0	10,5	9,5	23,82	
Hieroja	59,0	59,1	15,4	3,8	52,4	68,91	
Ravintoasiantuntija	0,0	4,5	0,0	2,9	0,0	2,61	
Mediayhteys	0,0	0,0	0,0	2,9	4,8	2,72	
Sponsoriyhteys	0,0	0,0	7,7	5,7	0,0	5,17	
Antidoping	0,0	0,0	30,8	1,0	4,8	38,07	
Toimisto	38,5	9,1	7,7	2,9	38,1	39,98	
Opinto-ohjaus	10,3	36,4	69,2	10,5	52,4	42,78	
Opintojen erityisjärjestely	10,3	36,4	30,8	17,1	52,4	18,77	
Uraohjaus	0,0	4,5	7,7	1,0	23,8	26,10	
Valmennus	17,9	59,1	46,2	21,9	81,0	39,47	
Testaus	48,7	59,1	53,8	1,9	47,6	65,81	
Psyykinen valmennus	0,0	0,0	0,0	1,0	38,1	61,71	

Urheiluakatemiavertailua jatkettiin siten, että pääkaupunkiseudun urheiluakatemiaa verrattiin muihin urheiluakatemiaihin. Khiin neliö -testi osoitti, että sillä, onko pääkaupunkiseudun akatemian vai jonkun muun akatemian urheilija, oli tilastollisesti erittäin merkitsevä yhteys opintojen ohjaus- valmennus-, testaus-, hieronta- ja toimistopalvelun käyttöön ($p=.000$). Fysioterapiapalvelun käyttöön löytyi tilastollisesti merkitsevä yhteys ($p=.003$) ja uraohjaus- ($p=.021$) ja psyykkisen valmennuksen ($p=.011$) palvelun käyttöön melkein merkitsevä yhteys. Muiden urheiluakatemioiden urheilijat olivat käyttäneet aktiivisemmin kyseisiä urheiluakatemian palveluita kuin pääkaupunkiseudun akatemian urheilijat.

Yksilö- ja joukkuelajien välisessä vertailussa khiin neliö- testi osoitti, että urheilulajilla on yhteyttä terveystalveluiden käyttöön.. Tilastollisesti merkitsevä yhteys löytyi testaus- ($p=.005$) ja hierontapalvelun ($p=.003$) käyttöön, kun taas lääkäripalvelun kohdalla yhteys oli melkein merkitsevä ($p=.035$). Yksilölajien urheilijat olivat käyttäneet kyseisiä palveluita joukkuelajien urheilijoita enemmän. Sillä, onko urheilija kesä- vai talvilajin edustaja, ei havaittu olevan yhteyttä palveluiden käyttöön.

9.1.3 Urheiluakatemiapalveluiden koettu tärkeys

Akatemiapalveluiden käytön lisäksi tutkittiin myös sitä, miten tärkeäksi urheilijat kokivat kyseiset palvelut. Urheiluakatemiapalveluiden koettua tärkeyttä mitattiin viisiportaisella Likert-asteikolla (ei lainkaan tärkeä - erittäin tärkeä). Tärkeimmiksi palveluiksi urheilijat kokivat fysioterapia-, hieronta-, lääkäri- ja opintojen erityisjärjestelypalvelut. Urheilijoista 63 % koki sekä fysioterapia- että hierontapalvelun tärkeäksi tai erittäin tärkeäksi. Lääkäripalvelun kohdalla prosenttiosuus oli 58 % ja opintojen erityisjärjestelypalvelun kohdalla 52 %. Kokonaisuutena terveyspalvelut koettiin siis tärkeimmiksi palveluiksi.

Sukupuolten, oppilaitosten sekä talvi- ja kesälajin urheilijoiden välillä ei löytynyt tilastollisesti merkitseviä eroja urheiluakatemiapalveluiden tärkeyden kokemisessa. Muuttujien välisiä eroja tutkittiin t-testillä.

Yksilölajien urheilijat kokivat testauspalvelun tärkeämmäksi (Yksilölajit ($ka=3,07$) ja joukkuelajit ($ka=2,55$); $p=.020$) kuin joukkuelajien urheilijat. Ero oli tilastollisesti melkein merkitsevä (TAULUKKO 10.).

TAULUKKO 10. Urheilulajin yhteys testauspalvelun koettuun tärkeyteen

Vastaajan urheilulaji	n	ka	kh	t-arvo	p-arvo
Yksilölaji	154	3,07	1,31	2,38	.020*
Joukkuelaji	44	2,55	1,28		

Urheiluakatemioiden välisiä eroja ja niiden tilastollista merkitsevyyttä mitattiin yksisuuntaisella varianssianalyysillä. Tutkimuksessa käytettiin LSD-parivertailutestiä, joka osoitti, että opintojen erityisjärjestelypalvelun kohdalla urheiluakatemioiden välillä oli tilastollisesti erittäin merkitsevä ero ($F=5,24$; $df=4, 197$; $p=.000$). (TAULUKKO 11.)

TAULUKKO 11. Urheiluakatemiaan yhteys opintojen erityisjärjestelypalvelun koettuun tärkeyteen

Urheiluakatemia	n	ka	kh	var.anal. F, df, p	LSD-testi
(R1) Keski-Suomi	38	2,47	1,06	F=5,24	R1<R2**, R4*** ja R5**
(R2) Lappi	22	3,59	1,50		
(R3) Oulun seutu	13	3,31	1,32	df= 4, 197 p=.000	
(R4) Pääkaupunkiseutu	104	3,62	1,44		
(R5) Vaasan seutu	21	3,62	1,40		
Yhteensä	198	3,37	1,43		

Lisäksi mediayhteys- ($p=.039$) ja sponsoriyhteyspalvelun ($p=.023$) kohdalla löytyi melkein merkitsevä ero. Näiden kahden urheilu-uraa tukevan palvelun kohdalla ero saattaa johtua siitä, että mediayhteyspalvelun käyttäjistä kolme neljästä ja sponsoriyhteyspalvelun käyttäjistä kuusi seitsemästä oli pääkaupunkiseudun urheiluakatemiasta. Vähäisestä käytöstä voidaan päätellä, että kyseisiä palveluita ei kaikista urheiluakatemiasta löydy. Tämä saattaa selittää osaltaan myös sen, miksi urheilu-uraa tukevien palveluiden koettu tärkeys on keskiarvoltaan suurempaa pääkaupunkiseudun urheiluakatemiaan urheilijoilla.

Kun akatemiaa verrattiin faktoreissa suurimman latauksen saaneeseen palveluun, osoitti yksisuuntainen varianssianalyysi, että urheiluakatemioiden välillä oli tilastollisesti melkein merkitsevä ero ($F=2,58$; $df=4$, 194; $p=.039$). LSD-parivertailutestin avulla havaittiin, että pääkaupunkiseudun urheiluakatemiaan urheilijat kokivat urheilu-uraa tukevat palvelut tärkeämmäksi kuin Keski-Suomen ja Lapin urheiluakatemioiden urheilijat. Sama tulos saatiin myös vertailemalla urheiluakatemiaa koko faktoriin. Pääkaupunkiseudun urheiluakatemia vastaan muut urheiluakatemioiden -asetelmalla löydettiin tilastollisesti merkitsevä ero myös t-testillä ($p=.005$). (TAULUKKO 12.)

TAULUKKO 12. Urheiluakatemiaan yhteys urheilu-uraa tukevien palveluiden kokemiseen

Urheiluakatemia	n	ka	kh	var.anal. F, df, p	LSD-testi
(R1) Keski-Suomi	38	2,18	1,11		
(R2) Lappi	22	2,10	1,23	F=2,58	
(R3) Oulun seutu	13	2,08	1,19	df=4, 194	R4>R1* ja R2*
(R4) Pääkaupunkiseutu	102	2,71	1,18	p=.039	
(R5) Vaasan seutu	20	2,60	1,19		
Yhteensä	195	2,48	1,19		

Kun verrattiin muuttujia kokonaisuun faktoreihin, löytyi t-testillä pääkaupunkiseudun urheiluakatemiaan ja muiden urheiluakatemioiden välillä tilastollisesti melkein merkitsevä ero valmentautumista tukevien palveluiden kohdalla ($p=.018$). Pääkaupunkiseudun akatemiaan urheilijat kokivat tämän faktorin palvelut vähemmän tärkeäksi kuin muiden akatemioiden urheilijat. Muiden muuttujaparien välisestä vertailusta ei löytynyt tilastollisesti merkitseviä eroja.

Kun verrattiin pääkaupunkiseudun akatemiaan ja muiden akatemioiden välisiä eroja palveluiden koetussa tärkeydessä havaittiin, että pääkaupunkiseudun akatemiaan urheilijat kokivat tärkeämmäksi mediayhteydet (ka: URHEA (2,71) ja muut (2,22); $p=.005$) ja sponsoriyhteydet (URHEA (ka=3,13) ja muut (ka=2,55); $p=.002$) kuin muiden akatemioiden urheilijat. Ero oli tilastollisesti merkitsevä. Opintojen erityisjärjestelyjen (URHEA (ka=3,62) ja muut (ka=3,13); $p=.015$) sekä testauspalvelun (URHEA (ka=2,77) ja muut (ka=3,16); $p=.038$) kohdalla löytyi tilastollisesti melkein merkitsevä ero. Pääkaupunkiseudun akatemiaan urheilijat kokivat opintojen erityisjärjestelypalvelun tärkeämmäksi kuin muiden akatemioiden urheilijat, kun taas muiden akatemioiden urheilijat kokivat testauspalvelun tärkeämmäksi kuin pääkaupunkiseudun akatemiaan urheilijat. (TAULUKKO 13.)

TAULUKKO 13. Urheiluakatemiaan yhteys opintojen erityisjärjestelypalvelun koettuun tärkeyteen

Urheiluakatemia	n	ka	kh	t-arvo	p-arvo
Pääkaupunkiseutu	104	3,62	1,44		
Muutakatemit	95	3,13	1,38	2,45	.015*

TAULUKKO 14. Urheiluakatemiaan yhteys testauspalvelun koettuun tärkeyteen

Urheiluakatemia	n	Ka	kh	t-arvo	p-arvo
Pääkaupunkiseutu	104	2,77	1,29	2,10	.038*
Muut akatemia	94	3,16	1,34		

TAULUKKO 15. Urheiluakatemiaan yhteys mediayhteyspalvelun koettuun tärkeyteen

Urheiluakatemia	n	Ka	kh	t-arvo	p-arvo
Pääkaupunkiseutu	102	2,71	1,18	2,87	.005**
Muut akatemia	94	2,22	1,17		

TAULUKKO 16. Urheiluakatemiaan yhteys sponsoriyhteyspalvelun koettuun tärkeyteen

Urheiluakatemia	n	Ka	kh	t-arvo	p-arvo
Pääkaupunkiseutu	104	3,13	1,22	3,13	.002**
Muut akatemia	92	2,55	1,33		

9.1.4 Urheiluakatemiaan vaikutus urheilun ja opiskelun yhdistämiseen

Urheiluakatemiaan vaikutusta urheilun ja opintojen yhdistämisessä mitattiin viisiportaisella Likert-asteikolla (ei lainkaan - erittäin paljon). Urheilijoilta kysyttiin, miten paljon urheiluakatemia on helpottanut urheilun ja opintojen yhdistämistä. Vastaajista 30 % koki, että urheiluakatemia ei ollut helpottanut urheilun ja opintojen yhdistämistä lainkaan. Vastaajista 40 % koki urheiluakatemiaan helpottaneen jonkin verran yhdistämistä. Urheilijoista 17 % koki urheiluakatemiaan vaikutuksen merkittäväksi (paljon tai erittäin paljon). Kaikki eivät pystyneet kuvailemaan urheiluakatemiaan vaikutusta sillä 13 % vastasi kohtaan - ei osaa sanoa. (TAULUKKO 17.)

TAULUKKO 17. Miten urheiluakatemia on helpottanut urheilun ja opintojen yhdistämistä?

	Keski-Suomi	Lappi	Oulun seutu	Pääkaupunkiseutu	Vaasan seutu
Ei lainkaan	33	14	23	39	0
Jonkin verran	44	41	54	36	43
Ei osaa sanoa	10	9	0	18	9
Paljon/erittäin paljon	13	36	23	7	48
		100%	100%	100%	100%
Yhteensä	100% (n=39)	(n=22)	(n=13)	(n=106)	(n=21)

Sukupuolten, oppilaitosten, yksilö- ja joukkuelajien urheilijoiden ja talvi- ja kesälajien urheilijoiden välillä ei löytynyt tilastollisesti merkitseviä eroja urheiluakatemian vaikutuksen kokemisessa (TAULUKKO 18.).

TAULUKKO 18. Miten urheiluakatemia on helpottanut urheilun ja opintojen yhdistämistä?

	Miehet	Naiset	Yliopisto	AMK	Yksilölajit	Joukkuelajit	Talvilajit	Kesälajit
Ei lainkaan	29	32	34	23	30	32	34	29
Jonkin verran	41	39	37	46	40	36	40	40
Ei osaa sanoa	11	15	19	2	13	16	15	13
Paljon/erittäin paljon	19	14	10	29	17	16	11	18
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Yhteensä	(n=98)	(n=104)	(n=125)	(n=65)	(n=158)	(n=44)	(n=53)	(n=149)

Vaikka ammattikorkeakouluissa opiskelevat urheilijat ($k_a=2,42$) kokivat urheiluakatemian vaikutuksen keskiarvoltaan selvästi korkeammaksi kuin yliopistoissa opiskelevat urheilijat ($k_a=2,08$), ei ero ollut kuitenkaan tilastollisesti merkitsevä ($p=.051$) (TAULUKKO 19.).

TAULUKKO 19. Miten urheiluakatemia on helpottanut urheilun ja opintojen yhdistämistä? (keskiarvot)

	n	Keskiarvo
Miehet	98	2,26
Naiset	104	2,17
Yliopisto	125	2,08
AMK	65	2,42
Yksilölajit	158	2,22
Joukkuelajit	44	2,20
Talvilajit	53	2,06
Kesälajit	149	2,27

Yksisuuntaisella varianssianalyysillä verrattiin urheiluakatemian vaikutuksen kokemista opiskelun ja urheilun yhdistämisessä eri urheiluakatemioiden välillä. Vertailussa löytyi tilastollisesti erittäin merkitsevän ero ($F=8,53$; $df=4$, 196; $p=.000$). LSD-parivertailutestillä havaittiin, että Vaasan seudun urheiluakatemian urheilijat kokivat urheiluakatemian helpottaneen opiskelun ja urheilun yhdistämistä enemmän kuin Keski-Suomen ja pääkaupunkiseudun urheiluakatemioiden urheilijat. Lisäksi Lapin urheiluakatemian urheilijat kokivat urheiluakatemian vaikutuksen voimakkaammaksi kuin pääkaupunkiseudun urheiluakatemian ja Keski-Suomen urheiluakatemian urheilijat. (TAULUKKO 20.)

TAULUKKO 20. Urheiluakatemian vaikutus opiskelun ja urheilun yhdistämiseen (varianssianalyysi, LSD-testi)

Urheiluakatemia	N	ka	kh	F, df, p	LSD-testi
(R1) Keski-Suomi	39	2,05	1,05		
(R2) Lappi	22	2,73	1,20	$F= 8,53$	$R1 < R5^{***}$ ja $R2^*$
(R3) Oulun seutu	13	2,31	1,25	$df= 4, 196$	$R2 > R4^{**}$
(R4) Pääkaupunkiseutu	106	1,95	0,96	$p= .000$	$R4 < R5^{***}$
(R5) Vaasan seutu	21	3,29	1,27		
Yhteensä	201	2,22	1,14		

Vertailtaessa sitä, miten opiskelijat kokevat urheiluakatemian helpottaneen opiskelun ja urheilun yhdistämistä, löytyi pääkaupunkiseudun akatemian ja muiden akatemioiden välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero. Muiden akatemioiden urheilijat kokivat

urheiluakatemiaa helpottaneen yhdistämistä enemmän kuin pääkaupunkiseudun akatemian urheilijat. (TAULUKKO 21.)

TAULUKKO 21. Urheiluakatemiaa yhteys opiskelun ja urheilun yhdistämiseen pääkaupunkiseudun ja muiden akatemioiden välillä (t-testi)?

Urheiluakatemia	n	ka	kh	t-arvo	p-arvo
Pääkaupunkiseutu	106	1,95	0,96	3,47	0.001***
Muutakatemit	96	2,50	1,25		

9.2 Urheilun ja opiskelun yhdistäminen

9.2.1 Opiskelupaikan valinta

Opiskelupaikan valintaan vaikuttivat eniten opintoalan kiinnostavuus ja harjoitusolosuhteet kyseisellä paikkakunnalla. Vastaajista 67 % koki opintoalan kiinnostavuuden ja 61 % harjoitusolosuhteiden vaikuttaneen paljon tai erittäin paljon valintaan. Myös opiskelupaikan sijainti koettiin tärkeäksi, sillä 47 % vastaajista koki sen vaikuttaneen paljon tai erittäin paljon valintaan. Vähiten valintaan vaikuttivat urheiluakatemiaa sijainti kyseisellä paikkakunnalla, valmentajan mielipide sekä se, että urheilija ei saanut muuta opiskelupaikkaa. Sen, että ei ollut saanut muuta opiskelupaikkaa, koki 73 % vastaajista vaikuttaneen valintaan vähän tai erittäin vähän. Tuloksesta voidaan päätellä, että suurin osa vastaajista on saanut haluamansa opiskelupaikan. Urheiluakatemiaa sijainnilla kyseisellä paikkakunnalla 65 % ja valmentajan mielipiteellä 69 % koki olleen vähän tai erittäin vähän vaikutusta valintaan. (LIITE 3.)

Muuttujien välisiä eroja tutkittiin t-testillä. Naiset (ka=4,03) kokivat opintoalan kiinnostavuuden vaikuttaneen opiskelupaikan valintaan miehiä (ka=3,61) enemmän (p=0.027). Joukkuelajien urheilijat kokivat sekä seuran/joukkueen että urheilukavereiden vaikuttaneen opiskelupaikkakunnan valintaan yksilölajien urheilijoita enemmän (p<.001). Oppilaitosten välillä merkitseviä eroja ei löytynyt.

Opiskelupaikkakunnan valintaan liittyviä tekijöitä vertailtiin myös eri urheiluakatemioiden kesken. Eroja eri akatemioiden välillä ja niiden tilastollista merkitsevyyttä tutkittiin yksisuuntaisella varianssianalyysillä. Ryhmien välillä löytyi

tilastollisesti melkein merkitsevä ero opiskelupaikan sijainnin kohdalla ($F=2,53$; $df=4$, 196 ; $p=.042$). LSD-parivertailutestillä havaittiin, että Keski-Suomen urheiluakatemiaan urheilijoilla opiskelupaikan sijainnin vaikutus opiskelupaikkakunnan valintaan oli vähäisempi kuin Oulun seudun ja pääkaupunkiseudun urheiluakatemioiden urheilijoilla. (TAULUKKO 22.)

TAULUKKO 22. Opiskelupaikan sijainnin vaikutus opiskelupaikkakunnan valintaan urheiluakatemioiden mukaan (varianssianalyysi, LSD-testi)

Urheiluakatemia	n	ka	kh	var.anal. F, df, p	LSD-testi
(R1) Keski-Suomi	38	2,53	1,39		
(R2) Lappi	22	2,73	1,52	$F= 2,53$	
(R3) Oulun seutu	13	3,77	1,48	$df= 4, 196$	$R3^*$ ja $R4^*>R1$
(R4) Pääkaupunkiseutu	104	3,20	1,60	$p= .042$	
(R5) Vaasan seutu	20	2,70	1,53		
Yhteensä	197	3,01	1,56		

T-testillä tutkittiin pääkaupunkiseudun akatemian ja muiden akatemioiden välisiä eroja ja havaittiin, että pääkaupunkiseudun akatemian opiskelijat kokivat seuran/joukkueen ja urheilukavereiden vaikuttavan enemmän opiskelupaikkakunnan valintaan kuin muiden akatemioiden opiskelijat. Keskiarvoero oli molemmissa tapauksissa tilastollisesti melkein merkitsevä ($p<.05$). (TAULUKOT 23 & 24.)

TAULUKKO 23. Kuinka paljon seura/joukkue vaikuttaa opiskelupaikkakunnan valintaan Urhean ja muiden akatemioiden välillä?

Urheiluakatemia	n	ka	kh	t-arvo	p-arvo
Pääkaupunkiseutu	105	2,81	1,68	2,54	.012*
Muutakatemit	96	2,24	1,51		

TAULUKKO 24. Kuinka paljon urheilukaverit vaikuttavat opiskelupaikkakunnan valintaan Urhean ja muiden akatemioiden välillä?

Urheiluakatemia	n	ka	kh	t-arvo	p-arvo
Pääkaupunkiseutu	105	2,93	1,58	2,07	.040*
Muutakatemit	96	2,50	1,39		

9.2.2 Urheilijoiden tyytyväisyys opintomenestykseen korkea-asteen opintojen aikana sekä urheilun vaikutukset opintoihin

Urheiluakatemioiden urheilijoista 77 % oli tyytyväisiä (65,3 %) tai erittäin tyytyväisiä (11,4 %) opintomenestykseensä korkea-asteella, vaikka 61 % koki urheilun vaikuttaneen hidastavasti opintoihinsa. Opintotyytyväisyyttä mitattaessa ei löytynyt muuttujien välisessä vertailussa tilastollisesti merkitseviä keskiarvojen eroja. Myöskään urheiluakatemioiden välisessä vertailussa ei löytynyt tilastollisesti merkitsevää eroa keskiarvojen välillä.

Naisissa oli selvästi enemmän opintomenestykseensä tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä kuin miehissä, mutta keskiarvojen välinen ero ei ollut kuitenkaan tilastollisesti merkitsevä ($p=.127$). Myös ammattikorkeakouluissa (83 %) oli selvästi enemmän opintomenestykseensä tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä urheilijoita kuin yliopistoissa (74 %), mutta tässäkin muuttujaparissa ei keskiarvojen välinen ero ollut tilastollisesti merkitsevä ($p=.347$). (TAULUKKO 25.)

TAULUKKO 25. Tyytyväisyys opintomenestykseen korkea-asteella

Opintotyytyväisyys asteen opintojen aikana	korkea-		Miehet	%	Naiset	%
	Kaikki	%				
Erittäin tyytymätön	3	1,5	2	2,0	1	1,0
Tyytymätön	31	15,3	19	19,4	12	11,5
Ei osaa sanoa	12	5,9	6	6,1	6	5,8
Tyytyväinen	132	65,3	61	62,2	71	68,3
Erittäin tyytyväinen	23	11,4	10	10,2	13	12,5
Ei vastannut	1	0,5	0	0,0	1	1,0
Yhteensä	202	100	98	100	104	100

Vaikkakin urheilijat olivat pääosin tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä opintomenestykseensä korkea-asteella, koki suurin osa (61 %) urheilun vaikuttaneen opintoihin hidastavasti tai erittäin hidastavasti. Kuitenkin melkein neljännes urheilijoista koki urheilun vaikuttaneen opintoihin edistävästi (21,8 %) tai erittäin edistävästi (2,0 %). Vastaajista 15,3 prosenttia oli vastannut ei osaa sanoa -kohtaan. Urheilun vaikutukset opintoihin oli koettu eri ryhmissä siten, että tilastollisesti merkitseviä eroja ei niiden välillä löytynyt. (TAULUKKO 26.)

TAULUKKO 26. Urheilun vaikutus opintoihin korkea-asteella

Urheilun vaikutus opintoihin korkea-asteella	Kaikki %		Miehet %		Naiset %	
Erittäin hidastavasti	19	9,4	11	11,2	8	7,7
Hidastavasti	104	51,5	54	55,1	50	48,1
Ei osaa sanoa	31	15,3	15	15,3	16	15,4
Edistävästi	44	21,8	17	17,3	27	26,0
Erittäin edistävästi	4	2,0	1	1,0	3	2,9
Yhteensä	202	100	98	100	104	100

9.2.3 Tyytyväisyys urheilumenestykseen korkea-asteen opintojen aikana

Kaikista vastaajista 64 % oli tyytyväisiä (54 %) tai erittäin tyytyväisiä (10 %) urheilumenestykseensä korkea-asteen opintojen aikana. Naisten, ammattikorkeakouluissa opiskelevien urheilijoiden ja joukkuelajien urheilijoiden joukossa oli urheilumenestykseensä tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä enemmän kuin miesten, yliopistossa opiskelevien urheilijoiden tai yksilölajien urheilijoiden keskuudessa. (TAULUKKO 27.)

TAULUKKO 27. Tyytyväisyys urheilumenestykseen korkea-asteella

Urheilutyytyväisyys korkea-asteella	Kaikki %		Miehet %		Naiset %	
Erittäin tyytymätön	9	4,5	6	6,1	3	2,9
Tyytymätön	48	23,8	24	24,5	24	23,1
Ei osaa sanoa	15	7,4	9	9,2	6	5,8
Tyytyväinen	109	54,0	49	50,0	60	57,7
Erittäin tyytyväinen	20	9,9	9	9,2	11	10,6
Ei vastannut	1	0,5	1	1,0	0	0,0
Yhteensä	202	100	98	100	104	100

Ryhmiä välisessä keskiarvojen erojen vertailussa ei löytynyt tilastollisesti merkitseviä eroja muiden, kuin yksilö- ja joukkuelajien urheilijoiden välisessä vertailussa. Joukkuelajien urheilijoiden keskiarvo (3,86) oli tilastollisesti erittäin merkitsevästi korkeampi ($p < .001$) kuin yksilölajien urheilijoiden keskiarvo (3,29). Akatemioiden välisessä vertailussa ei löytynyt keskiarvojen välillä tilastollisesti merkitsevää eroa. (TAULUKKO 28.)

TAULUKKO 28. Urheilulajin yhteys urheilutyytyväisyyteen korkea-asteen opintojen aikana

Urheilulaji	n	ka	kh	t-arvo	p-arvo
Yksilölaji	157	3,29	1,09		
Joukkuelaji	44	3,86	0,98	-3,37	.001***

9.2.4 Opintojen vaikutukset urheiluun korkea-asteen opintojen aikana

Suuri osa urheilijoista (44 %) ei osannut sanoa mielipidettään opintojen vaikutuksista urheiluun. Vastausvaihtoehtona ei ollut ei vaikutusta –vaihtoehtoa. Urheilijoista 24 % koki opintojen vaikutukset urheiluun erittäin hidastavaksi tai hidastavaksi, kun taas 32 % koki ne edistävaksi tai erittäin edistävaksi. Ryhmien välillä ei löytynyt tilastollisesti merkitseviä keskiarvoeroja. (TAULUKKO 29.)

TAULUKKO 29. Opintojen vaikutus urheiluun korkea-asteella

Opintojen vaikutus urheiluun korkea-asteella	Kaikki		Miehet		Naiset	
		%		%		%
Erittäin hidastavasti	5	2,5	5	5,1	0	0,0
Hidastavasti	43	21,3	25	25,5	18	17,3
Ei osaa sanoa	89	44,1	34	34,7	55	52,9
Edistävasti	62	30,7	32	32,7	30	28,8
Erittäin edistävasti	2	1,0	1	1,0	1	1,0
Ei vastannut	1	0,5	1	1,0	0	0,0
Yhteensä	202	100	98	100	104	100

9.2.5 Opiskelun ja urheilun yhdistäminen korkea-asteen opintojen aikana

Suurin osa urheilijoista (59 %) koki onnistuneensa yhdistämään opiskelun ja urheilun hyvin tai kiitettävästi. Ainostaan 11 % vastaajista koki yhdistämisen onnistuneen huonosti tai välttävästi. Naiset (ka=3,7) kokivat onnistuneensa paremmin opiskelun ja urheilun yhdistämisessä kuin miehet (ka=3,5). Ero ei ollut kuitenkaan tilastollisesti merkitsevä. Miehistä noin kolmannes ja naisista neljännes koki yhdistämisen onnistuneen tyydyttävästi. Naisista yli puolet (52 %) koki onnistuneensa yhdistämisessä hyvin, kun taas miehistä vain hieman yli kolmannes koki onnistuneensa hyvin. Oppilaitosten välillä ei löytynyt tilastollisesti merkitsevää keskiarvojen eroa. Yliopistoissa opiskelevista urheilijoista 15 % koki yhdistämisen onnistuneen huonosti tai välttävästi, kun taas

ammattikorkeakoulujen urheilijoiden vastaava luku oli 6 %. Yliopistourheilijoista 17 % oli kuitenkin vastannut kokeneensa yhdistämisen onnistuneen kiitettävästi, kun taas ammattikorkeakoulujen urheilijat (9 %) kokivat kiitettävää onnistumista huomattavasti vähemmän. Joukkuelajien urheilijat (ka=3,8) kokivat onnistuneensa yhdistämisessä hieman yksilölajien urheilijoita (ka=3,5) paremmin, mutta ero ei kuitenkaan ollut tilastollisesti merkitsevä. Yksilölajien urheilijoista 14 % koki onnistuneensa yhdistämisessä huonosti tai välttävästi, kun taas joukkuelajien urheilijoista vastaava määrä oli vain 2 %. Kaikkien ryhmien välisiä eroja tutkittiin t-testillä. (TAULUKKO 30. & LIITE 3.)

TAULUKKO 30. Miten on onnistunut yhdistämään opiskelun ja urheilun?

	Kaikki	Miehet	Naiset	Yliopisto	AMK	Yksilölajit	Joukkuelajit
Huonosti	3,0	4,1	1,9	4,0	1,5	3,8	0,0
Välttävästi	8,4	10,2	6,7	11,2	4,6	10,1	2,3
Tyydyttävästi	28,2	32,7	24,0	24,0	38,5	26,6	34,1
Hyvin	45,0	36,7	52,9	42,4	46,2	44,9	45,5
Kiitettävästi	14,4	15,3	13,5	16,8	9,2	13,3	18,2
Ei vastannut	1,0	1,0	1,0	1,6	0,0	1,3	0,0
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Yhteensä	(n=202)	(n=98)	(n=104)	(n=125)	(n=65)	(n=158)	(n=44)

Urheiluakatemiaan yhteyttä opiskelun ja urheilun yhdistämiseen tutkittiin yksisuuntaisella varianssianalyysillä. LSD-parivertailutestillä ei kuitenkaan löytynyt tilastollisesti merkitseviä keskiarvojen eroja. Suurin osa urheilijoista koki akatemiasta riippumatta onnistuneensa yhdistämisessä hyvin tai kiitettävästi.

Pääkaupunkiseudun urheiluakatemiaan ja muiden urheiluakatemioiden välistä eroa tutkittiin t-testillä. Muuttujien välillä ei havaittu tilastollisesti merkitsevää eroa. (TAULUKKO 31.)

TAULUKKO 31. Miten on onnistunut yhdistämään opiskelun ja urheilun?

	Keski-Suomi	Lappi	Oulun seutu	Pääkaupunkiseutu	Vaasan seutu
Huonosti	0,0	4,5	0,0	4,7	0,0
Välttävästi	12,8	9,1	7,7	6,6	9,5
Tyydyttävästi	23,1	27,3	23,1	33,0	14,3
Hyvin	48,7	40,9	61,5	38,7	66,7
Kiitettävästi	15,4	13,6	7,7	16,0	9,5
Ei vastannut	0,0	4,5	0,0	0,9	0,0
		100%	100%		100%
Yhteensä	100% (n=39)	(n=22)	(n=13)	100% (n=106)	(n=21)

10 POHDINTA

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten korkeakouluissa opiskelevat urheiluakatemioiden urheilijat käyttävät urheiluakatemian palveluita, kuinka tärkeiksi he palvelut kokevat sekä miten urheiluakatemia on onnistunut helpottamaan opintojen ja urheilun yhdistämistä. Lisäksi tavoitteena oli selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat urheilijoiden opiskelupaikkakunnan valintaan, kuinka tyytyväisiä he ovat menestykseensä opinnoissa ja urheilussa korkea-asteen opintojen aikana, miten urheilu ja opiskelu ovat yhteydessä toisiinsa sekä miten urheilijat ovat kokeneet onnistuneensa korkea-asteen opintojen ja urheilun yhdistämisessä.

10.1 Urheiluakatemiapalvelut

10.1.1 Faktorit

Urheiluakatemioiden palveluista muodostui neljä faktoria niiden koetun tärkeyden perusteella. Palvelut jakautuivat faktoreihin selkeästi niiden luonteen perusteella, joten faktorit oli helppo nimetä. Ainoastaan kaksi palvelua olisi sopinut useampaan kuin yhteen faktoriin (uraohjauspalvelu ja psyykkisen valmennuksen palvelu). Palveluiden jakaminen faktoreihin helpotti palveluiden käytön ja koetun tärkeyden tulkintaa sekä muuttujien välistä vertailua.

Palveluista muodostui palveluiden luonteiden perusteella neljä faktoria, jotka olivat terveystalvelfaktori, urheilu-uraa tukevien palveluiden faktori, opiskelua tukevien palveluiden faktori ja valmentautumista tukevien palveluiden faktori. Ensimmäiseen faktoriin latautuivat palvelut, jotka olivat luonteeltaan urheilijan terveyttä tukevia ja edistäviä. Toiseen faktoriin lukeutuivat urheilu-uraa tukevat palvelut, jotka eivät koskeneet urheilijan valmentautumista. Kolmas faktori muodostui opiskelua ja elämänuraa tukevista palveluista, joiden tehtävänä on helpottaa opiskelua ja ammattiin hakeutumista. Neljänteen faktoriin latautuivat selkeästi urheilijan valmentautumista tukevat palvelut. Uskomme, että muodostuneet faktorit ovat tulevaisuudessa hyvänä tukena urheiluakatemiapalveluiden kehitystyössä sekä hyvänä apuna jatkotutkimuksissa, jotka käsittelevät urheiluakatemioiden toimintaa.

10.1.2 Palveluiden käyttö

Urheiluakatemian käytetyimmät palvelut sijoittuivat valmentautumista tukevien palveluiden sekä opiskelua tukevien palveluiden faktoreihin. Näyttää siltä, että kyseisten palveluiden saatavuus kaikissa urheiluakatemioiden on tällä hetkellä hyvä ja urheiluakatemioiden panostus niihin helpoiten toteutettavissa tämänhetkisten resurssien puitteissa. Suunniteltaessa akatemiapalveluiden painopistettä tulisi ottaa huomioon opiskelevan urheilijan tarpeet. Esimerkiksi opintoja tukevia palveluita käytetään, koska urheilun ja opintojen yhdistäminen todennäköisesti tuottaa vaikeuksia eikä vain siitä syystä, että palvelu on olemassa.

Urheilijat käyttävät eniten valmennuspalvelua, koska sitä on ilmeisesti saatavilla kaikista akatemioiden. Palvelu tukee urheilijoiden perustarvetta, eli systemaattista ja tavoitteellista valmentautumista. Yksilö- ja joukkuelajien välillä löytyi valmennuspalveluiden koetussa tärkeydessä eroja, mikä voidaan suurelta osin selittää sillä, että joukkuelajien edustajat saavat kyseiset palvelut käyttöönsä omien joukkueidensa taholta. Niinpä valmentautumista tukevien palveluiden tarjontaa tulisi kohdentaa niitä erityisesti tarvitseville yksilölajien urheilijoille, joilla ei valmennustilanne ole riittävän hyvä ulkopuolisten tahojen puolesta. Valmentautumista tukevien palveluiden tarjontaa ja urheiluakatemian roolia niiden järjestämisessä tulisi mielestämme miettiä uudelleen. Onko urheiluakatemian rooli olla taho, joka järjestää valmentautumista tukevia palveluja vai taho, joka tukee urheilijaa opintojen suorittamisessa.

Myös muiden kuin valmennuspalvelun käyttöön vaikutti mielestämme todennäköisesti se, että erityisesti joukkuelajien urheilijoilla on mahdollisuus saada seurojensa kautta osa palveluista (myös osalla yksilölajien urheilijoista). Uskomme, että tähän myös vaikuttaa olennaisesti se, millä tasolla urheilija urheilee.

Tutkimuksemme osoitti, että palveluiden käyttö on suhteellisen vähäistä. Uskomme, että opiskelevat urheilijat eivät ole vielä ehtineet sisäistämään urheiluakatemiajärjestelmän mahdollisuuksia, koska urheiluakatemioiden ovat vielä suhteellisen uusia, palvelut ovat kehitysvaiheessa sekä tiedotus osittain puutteellista. Urheiluakatemioiden sisäinen työnjako on vielä epäselvä. Jokaisessa akatemiassa toimitaan oman mallin mukaisesti pienellä joukolla. Mielestämme olisi tärkeää miettiä, kenen tehtävä on informoida ja

järjestää opiskelijalle tarjottavia palveluita. Kuuluuko vastuu opintokoordinaattorille vai tarvitaanko tähän tehtävään erillinen henkilö.

Palveluiden heterogeenisuus akatemioiden välillä vaikuttaa tuloksiin. Huomattavaa on, että palveluiden saatavuus ei selitä niiden tärkeyttä. Palvelua, joka on jo saatavilla, ei osata arvostaa.

10.1.3 Koettu tärkeys

Tärkeimpinä palveluina koettiin terveystalvelut: Terveystalveluita oli käytetty vähemmän kuin valmennus ja testauspalvelua, mutta ne koettiin tärkeämmiksi kuin valmentautumista tukevat palvelut. Tämä selittyy mielestämme sillä, että urheilijat saavat valmennusta muilta tahoilta, jotka varmasti myös järjestävät testausmahdollisuudetkin. Opintojen erityisjärjestelypalvelu koettiin tärkeäksi, koska harjoittelu ja kilpaileminen vievät paljon aikaa. Ajan puute asettaa opintojen suorittamiselle rajoituksia, jolloin opintoja tukevat palvelut korostuvat.

Urheiluakatemiapalveluiden koetussa tärkeydessä löytyi ryhmien väliltä merkittäviä eroja. Erot yksilö- ja joukkuelajien välillä muodostuivat valmennus ja testauspalvelun koetussa tärkeydessä, minkä uskomme johtuvan siitä, että joukkuelajien urheilijoille tarjotaan näitä palveluita omien joukkueidensa taholta. Vertailu akatemioiden välillä osoitti sen, että Keski-Suomen akatemiassa opintojen erityisjärjestelypalvelu koettiin vähemmän tärkeämmäksi kuin Lapissa, pääkaupunkiseudulla ja Vaasan seudulla. Tätä eroa voidaan kenties selittää osiltaan sillä, että Keski-Suomen urheiluakatemiaiset ovat suurimmaksi osaksi itsenäiseen työskentelyyn tottuneemmista ryhmistä, eivätkä näin ollen tarvitse niin paljon erityisjärjestelyjä. Suurin osa Keski-Suomen urheiluakatemiaisista oli yksilölajin urheilijoita ja opiskeli yliopistossa.

Tätä havaintoa ei kuitenkaan tue se, että verrattaessa pääkaupunkiseudun urheiluakatemiaa muihin akatemioihin kävi ilmi, että pääkaupunkiseudulla opintojen erityisjärjestelyt koettiin tärkeämmäksi kuin muissa akatemioissa, vaikka pääkaupunkiseudun urheilijoista suuri osa on yksilölajin urheilijoita ja yliopisto-opiskelijoita. Pääkaupunkiseudun

tapauksessa oppilaitosten hajanaisuus ja yhtenäisyyden puuttuminen sekä suuri opiskelijoiden määrä voivat mielestämme selittää eroa.

Pääkaupunkiseudulla koettiin urheilu-uraa tukevat palvelut tärkeämmäksi kuin muissa urheiluakatemioiden. Tämä ero johtuu mielestämme pääasiassa siitä, että muissa akatemioiden ei vastaavia palveluita juurikaan löydy. Eroa voi osaltaan selittää myös pääkaupunkiseudun erityisasema ja sen korostunut asema sponsoriyhteyksien ja median kohdalla. Valmentautumista tukevat palvelut koettiin vähemmän tärkeäksi pääkaupunkiseudulla kuin muissa akatemioiden. Uskomme, että tämä ero johtuu osaltaan harjoitusolosuhteista. Pääkaupunkiseudulla urheiluseurojen määrä ja niiden paremmat resurssit aiheuttavat urheilijoiden kannalta hyvän kilpailutilanteen, jossa heillä on valittavanaan useampia vaihtoehtoja.

10.1.4 Urheiluakatemioiden vaikutukset urheilun ja opiskelun yhdistämiseen

Vastaajista suurin osa ei kokenut urheiluakatemioiden vaikuttaneen merkittävästi opiskelun ja urheilun yhdistämiseen. Urheiluakatemioiden rooli ei ole vielä selkiytynyt urheilijoiden opiskelijoille. Opiskelijat eivät välttämättä tiedä kaikkia palveluita ja avustuksia, joihin heillä olisi mahdollisuus. Lisäksi urheiluakatemioiden sisällä roolit ovat vielä epäselviä. Akatemioiden tulisi panostaa opiskelijoiden sekä yleiseen että henkilökohtaiseen informointiin. Akatemioiden (verkostojen) hajanaisuus aiheuttaa opiskelijoille hämmennystä ja epätietoisuutta, jolloin kokonaiskuva jää epäselväksi.

Vaasan seudun ja Lapin urheiluakatemioiden urheilijat kokivat vaikutuksen paljon voimakkaammaksi kuin pääkaupunkiseudun ja keski-suomen akatemioiden urheilijat. Lapin ja Vaasan seudun urheiluakatemioiden toiminta on organisoidumpaa ja keskitetymppää kuin muissa akatemioiden. Lisäksi niissä on vähemmän urheilijoita ja urheilulajeja sekä tiukemmat pääsykriteerit. Näin ollen urheilijoiden avustaminen on helpompaa ja henkilökohtaisempaa.

10.2 Opiskelun ja urheilun yhdistäminen korkea-asteella

10.2.1 Opiskelupaikan valinta

Opiskelu koetaan urheilijoiden keskuudessa niin tärkeäksi, ettei sen valinnassa tehdä kompromisseja urheilun suhteen, vaan opiskelupaikkaa valittaessa tärkeimmäksi asiaksi nousee opiskelualan kiinnostavuus. Mielestämme tämä kertoo siitä, että opiskelijat eivät koe tärkeäksi pelkästään sitä, että opiskellaan ja valmistutaan ammattiin. Erittäin tärkeäksi koetaan myös se, että tulevaisuuden ammatti saadaan alalta, joka on mielekäs. Mikäli opiskelu on mielekästä, onnistuu opiskelun ja urheilun yhdistäminen paremmin. Naiset kokevat opiskelualan kiinnostavuuden tärkeämmäksi opiskelupaikkaa valittaessa kuin miehet. Naiset lopettavat tutkitusti urheilu-uransa aikaisemmin tai panostavat siihen opiskeluaikanaan vähemmän kuin miehet: perheen perustaminen, oman työuran luominen ennen sitä jne. (Cruz, Boixadós, Torregrosa & Valiente 2004)

Tosin harjoitusolosuhteet koetaan myös tärkeiksi, mikä kertoo siitä, että urheilu-uraa ei haluta tässä vaiheessa vielä lopettaa. Opiskelupaikan valintaa tehtäessä kiinnitetään huomiota siihen, että lajin harrastaminen paikkakunnalla on mahdollista ja että olosuhteet eivät ole esteenä sille. Hyvien harjoitusolosuhteiden vallitessa on helpompaa ottaa myös opiskelu huomioon, koska laadukas harjoittelu on mahdollista opiskelupaikkakunnalla, eikä olosuhteita näin ollen tarvitse lähteä hakemaan muualta.

Hyvät harjoitusolosuhteet vaikuttavat luultavasti myös siihen, että opiskelupaikkakunnan sijainti on koettu tärkeäksi valintaan vaikuttavaksi tekijäksi. Myös kodin läheisyys saattaa olla tärkeä tekijä urheilijalle, kun puhutaan opintojen aloittamisesta ja sen mukanaan tuomasta suuresta elämänmuutoksesta. Mielenkiintoista on havaita, että Keski-Suomen urheiluakatemian urheilijat kokivat opiskelupaikan sijainnin vähemmän tärkeänä kuin Oulun seudun ja pääkaupunkiseudun urheiluakatemian urheilijat. Mielestämme tulokseen saattaa vaikuttaa se, että uskomme Keski-Suomessa olevan prosentuaalisesti enemmän ulkopaikkakuntalaisia opiskelijoita, kuin pääkaupunkiseudulla ja Oulun seudulla. Näin ollen Keski-Suomen urheiluakatemian vastaajissa saattaa olla enemmän opiskelijoita, joille opiskelupaikan sijainti ei ole ollut niin merkittävässä asemassa. Toinen tulokseen vaikuttava tekijä saattaa olla Liikuntatieteellisen tiedekunnan sijaitseminen Jyväskylässä. Koska liikuntatieteitä ei voi opiskella muualla, hakeutuu Jyväskylään paljon

ulkopaikkakuntalaisia opiskelevia urheilijoita, joista moni kuuluu Keski-Suomen urheiluakatemiaan.

10.2.2 Urheilijoiden tyytyväisyys opintomenestykseen korkea-asteen opintojen aikana sekä urheilun vaikutukset opintoihin

Urheilijat ovat tyytyväisiä opintomenestykseensä, vaikka suurin osa kokeekin urheilun vaikuttaneen hidastavasti opintoihinsa. Tämä herättää kysymyksen, ovatko urheilijoiden tavoitteet opinnoissa epäselvät vai ovatko tavoitteet asetettu opintojen suhteen alhaisiksi urheilu-uran vuoksi?

Kysyttäessä urheilun vaikutuksista opintoihin, vastaajista 15,3 % oli vastannut kohtaan -ei osaa sanoa. Koska vastausvaihtoehto oli skaalan keskellä, voidaan myös otaksua, että kyseinen kohta voidaan tulkita siten, että urheilulla ei ole ollut vaikutusta opintomenestykseen. Mielestämme on yllättävää, että urheilijat kokevat olevansa tyytyväisiä opintomenestykseensä, vaikka urheilun koetaan vaikuttaneen hidastavasti opintoihin. Uskomme, että urheilijoiden urheilu-uran aikaiset tavoitteet opiskelussa ovat asetettu niin mataliksi, että niiden saavuttaminen on mahdollista. Urheilijat pitävät tässä vaiheessa urheilu-uraa tärkeämpänä kuin opiskelua ja ammattiin valmistumista. Nämä ilmiöt voidaan mielestämme yleistää, koska muuttujien välisessä vertailussa ei löytynyt tilastollisesti merkitseviä eroja.

10.2.3 Tyytyväisyys urheilumenestykseen korkea-asteen opintojen aikana sekä opintojen vaikutukset urheilumenestykseen

Urheilijat ovat tyytyväisiä myös urheilumenestykseensä opintojensa aikana. Joukkuelajien urheilijat ovat tyytyväisempiä urheilumenestykseensä kuin yksilölajien edustajat. Joukkueurheilijoiden menestys on kuitenkin sidottu myös itse joukkueen menestykseen, kun taas yksilölajien urheilijoiden menestyksestä vastaa urheilija itse. Näin ollen joukkuelajin urheilijan urheilumenestys voi olla hyvä, vaikka oma panos jäisikin pienemmäksi. Yksilölajin urheilijan heikentyneet tulokset näkyvät konkreettisemmin. Ero voi johtua myös siitä, että yksilölajin urheilijoille on kehittynyt voimakkaampi itsekritiikki, jolloin tuloksiin suhtaudutaan kriittisemmin.

Mielenkiintoista oli huomata, että urheilijat kokivat opintojen vaikutukset urheiluun enemmän edistävänä kuin hidastavana. Huomattavaa oli myös se, että peräti 44 % urheilijoista ei osannut sanoa mielipidettään opintojen vaikutuksista urheiluun. Koska vastausvaihtoehto oli skaalan keskellä, voidaan myös otaksua, että kyseinen kohta voidaan tulkita siten, että osa vastaajista ei kokenut opinnoilla olleen hidastavaa eikä edistävää vaikutusta. Mielestämme on yllättävää, että urheilijat eivät koe opintojen hidastaneen urheilu-uraansa tai heikentäneen urheilumenestystä. Tavoitteellinen harjoittelu ja kilpaileminen urheilussa on aikaa vievää ja raskasta, jolloin kaiken muun voimavaroja kuluttavan ja aikaa vievän tekemisen, kuten opiskelun, luulisi hidastavan kehittymistä ja heikentävän menestymistä. Mielestämme tämäkin havainto tukee aikaisemmin esiin tullutta johtopäätöstä urheilijoiden alhaisista tavoitteista opiskelussa.

10.2.4 Opiskelun ja urheilun yhdistäminen korkea-asteen opintojen aikana

Suurin osa urheilijoista on tyytyväisiä siihen, miten ovat onnistuneet yhdistämään opintonsa ja urheilun. Tulosten perusteella voidaan päätellä, että opiskelun ja urheilun yhdistäminen onnistuu korkea-asteella, vaikka kansallista, valtiollisesti ohjattua järjestelmää ei Suomessa vielä ole. Voidaan otaksua, että oppilaitokset suhtautuvat urheilijoihin yleisesti positiivisesti ja ovat valmiita joustamaan opintojen suhteen. Mielenkiintoista on kuitenkin se, että yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välillä ei löytynyt eroja, vaikka yliopistojärjestelmä Suomessa on joustamattomampi. Ammattikorkeakouluissa suhtautuminen urheilijoihin ja heidän opintojensa helpottamiseen on koulukohtaisempaa. Yliopistojen urheilijoissa oli prosentuaalisesti enemmän niitä, jotka kokivat onnistuneensa urheilun ja opintojen yhdistämisessä kiitettävästi ja niitä, jotka olivat onnistuneet huonosti tai välttävästi. Näyttää siltä, että yliopistoissa skaala on suurempi.

Myöskään akatemioiden väliltä ei merkitseviä eroja löytynyt, mikä osoittaa sen, että urheilijoiden opiskelun ja urheilun yhdistäminen on tällä hetkellä Suomessa urheiluakatemiasta riippumatonta.

10.3 Jatkotutkimusehdotukset

Tutkimuksemme aihe on niin laaja ja ajankohtainen, että siitä riittää tutkittavaa. Opiskelun ja urheilun yhdistämistä korkea-asteella ei ole vielä Suomessa tutkittu kovinkaan paljon, vaikka aihe on mielestämme erittäin tärkeä. Tutkimuksemme aineisto olisi mahdollistanut aiheen tarkastelun paljon laajemmin tai yksityiskohtaisemmin, mutta koko aineiston läpikäyminen ei ollut tutkijoille tässä vaiheessa mahdollista. Seuraavassa esittelemme muutamia mieleemme tulleita jatkotutkimusehdotuksia, joiden katsomme olevan aiheellisia kehitettäessä urheilijoiden urheilu-uran ja opiskelu-uran yhteensovittamista. Osaan näistä kysymyksistä löytyisi vastaukset myös tutkimuksemme aineistosta.

Yhtenä jatkotutkimusaiheen johdatteluna voisi esittää kysymyksen, onko urheilumenestyksellä yhteyttä urheilun ja opiskelun yhdistämisen kokemiseen. Kokevatko hyvin menestyneet urheilijat onnistuneensa paremmin näiden asioiden yhdistämisessä kuin huonommin menestyneet? Menestyksellä on suora yhteys erilaisiin tukiin ja sponsoroinnin suuruuteen. Vaikuttaako taloudellinen tilanne siihen, kuinka tyytyväinen urheilija on urheilumenestykseensä ja opiskelumenestykseensä sekä näiden yhdistämiseen?

Mielenkiintoista olisi myös tutkia, miten lajitausta vaikuttaa siihen, kuinka paljon kokee urheiluakatemiasta olleen hyötyä opiskelun ja urheilun yhdistämisessä. Onko eri lajien välillä eroja ja mistä mahdolliset erot johtuvat? Vaikuttaako lajin arvostus suomessa ja kyseisellä paikkakunnalla urheilijan akatemiaan suhtautumiseen ja akatemian palvelualltiuteen?

Mielestämme olisi myös tarpeellista verrata suomalaisten urheilijoiden opiskelu- ja urheilutavoitteita muiden maiden urheilijoiden tavoitteisiin. Eroavatko suomalaisten tavoitteet muiden maiden urheilijoiden tavoitteista? Mielenkiintoista olisi myös selvittää, miten suomalaisten urheilevien opiskelijoiden tavoitteet suhteutuvat opiskelun ja urheilun välillä. Vaikuttaako tavoitteiden asettamiseen menestys urheilussa?

Hyödyllistä olisi ottaa tutkimukseen mukaan vertailunäkökulma, jonka tavoitteena olisi tutkia urheiluakatemioiden organisointia ja toimintaa erilaisilla paikkakunnilla. Mistä johtuu, että pääkaupunkiseudun urheilijat kokevat akatemian vaikutukset vähäisemmiksi

kuin muiden akatemioiden urheilijat. Onko mahdollista, että tällainen urheiluakatemia on helpommin toteutettavissa pienemmällä paikkakunnalla?

Lisäksi olisi tärkeää ulottaa tutkimus koskemaan kaikkia suomalaisia urheiluakatemiaita, jotta saataisiin selkeä kuva koko Suomen osalta. Ehdottoman tärkeäksi koemme sen, että urheiluakatemiatoiminnan tutkimusta jatkettaisiin myös tulevina vuosina, jotta toimintaa olisi helpompi kehittää. Tällainen tutkimus olisi mielestämme syytä tehdä uudestaan lähivuosina, jotta selviäisi, onko urheiluakatemiatoiminta kehittynyt, ja ovatko urheilijoiden mielipiteet muuttuneet.

LÄHTEET

- Alfermann, D. 2000. Causes and Consequences of Sport Career Termination: International Perspective. Teoksessa Lavallee, D. & Wylleman, P. (toim.) Career Transitions in Sport. Morgantown: Fitness Information Tecnology. 45-58.
- Alkula, T., Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. 1994. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Juva: WSOY.
- Brettschneider, W-D. 1999. Risks and Opportunities: Adolescents in Top-Level Sport – Growing Up with the Pressures of School and Training. European Physical Education Review 5 (2), 121-133.
- Conzelmann, A. & Nagel, S. 2003. Professional Careers of the German Olympic Athletes. International Review for the Sociology of Sport 38 (3), 259-280.
- Cruz, J., Boixadós, M., Torregrosa, M. & Valiente, M. 2004. Elite Athletes' Image of Retirement: The Way to Relocation in Sport. Psychology of Sport and Exercise 1 (5), 34-43.
- Davenport, J. 1985. From crew to commercialism - The paradox of sport in higher education. Teoksessa D. Chu, J. O. Segrave & B. J. Becker (toim.) Sport and higher education. Champaign, Illinois: Human kinetics publishers, Inc., 5-16.
- Feng, J. J. 2005. Patterns of Career Involvement of Elite Chinese Athletes. University of Jyväskylä. LIKES-Research Reportson Sports and Health 169.
- Heikkala, J. & Vuolle, P. 1990. Suomalaisen huippu-urheilijan maailmankuvasta ja huippu-urheilun ideologiasta. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitoksen tutkimuksia nro 50.
- Heinilä, K. 1982. The Totalization Process in International Sport. University of Jyväskylä. Department of Sociology and Planning for Physical Culture. Research reports 23.
- Huippu-urheilu pohjoismaissa: Selvitys Suomen, Ruotsin, Norjan ja Tanskan liikuntapolitiikasta, huippu-urheilujärjestelmästä sekä urheilun rahoituksesta. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004: 21. Helsinki: Opetusministeriö.
- Huippu-urheilutyöryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004: 22. Helsinki: Opetusministeriö.

- Hämäläinen, J. 1988. Urheilijoiden ammatillisen koulutuksen kokeilu. *Liikuntakasvatus* 53 (3), 13-14.
- Kantola, H. 1988a. Huippu-urheilun kehitysnäkymät. Teoksessa Kantola, H. (toim.) *Suomalainen valmennusoppi 1*. Jyväskylä: Suomen Olympiakomitea. 22-26.
- Kantola, H. 1988b. Liikuntakulttuuri yhteiskunnan osa-alueena. Teoksessa Kantola, H. (toim.) *Suomalainen valmennusoppi 1*. Jyväskylä: Suomen Olympiakomitea. 12-14
- Kantola, H. 1988c. Urheilijan ura. Teoksessa Kantola, H. (toim.) *Suomalainen valmennusoppi 1*. Jyväskylä: Suomen Olympiakomitea. 104-110.
- Karvonen, L. Suomela, K. 1996. Urheilulukiolaisen koulutus, ammatti ja urheilu-ura – urheilulukion seurantatutkimus. *Liikuntapedagogiikan pro gradu -tutkielma*. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos.
- Kujala, A. 1991. Urheilijan uraan kuuluu myös opiskeluissa menestyminen. *Valmennus & kunto* 1991 (7), 42-43.
- Lavallee, D. 2000. Theoretical Perspectives on Career Transitions in Sport. Teoksessa Lavallee, D. & Wylleman, P. (toim.) *Career Transitions in Sport*. Morgantown: Fitness Information Technology. 1-27.
- Liukkonen, J. 2004. Urheilijan psyykkisten ominaisuuksien analysointi. Teoksessa Mero, A. (toim.) *Urheiluvalmennus*. Jyväskylä: Gummerus. 235-239.
- Lumpkin, A. 1994. *Physical education and sport*. St. Louis, Missouri: Mosby -- Year Book, Inc.
- Luoma, E. 1991. Urheilulukiot tulleet jäädäkseen. *Opettaja* 86 (23), 12-13.
- Lämsä, J. & Vuolle, P. 2000. Totalisaatio ja Suomen huippu-urheilumenestys vuosina 1966-1998. *Liikunta ja tiede* 37 (6), 33-40.
- Mayocchi, L. 2000. Transferable Skills for Career Change. Teoksessa Lavallee, D. & Wylleman, P. (toim.) *Career Transitions in Sport*. Morgantown: Fitness Information Technology. 95-110.
- Metsämuuronen, J. 2005. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Metsä-Tokila, T. 2001a. Koulussa ja kentällä -vertaileva tutkimus huipulle tähtäävän urheilun ja koulutuksen yhdistämisestä. Turun yliopisto. Koulutussosiologian tutkimuskeskuksen raportti 55. Turku: Painosalama OY.

- Metsä-Tokila, T. 2001b. Urheilija ja opiskelu: Kiireinen tie kahdessa maailmassa. *Liikunta ja tiede* 38 (3-4), 53-57.
- Patriksson, G. 1987. Elitidrott och utbildning, en internationell översikt. *Idrottspedagogiska rapporter* 27. Mölndal: Institutioner för pedagogik. Göteborgs universitet.
- Patriksson, G. 1989. Combination of Elite Sport and Upper Secondary Education. Results from a Swedish Evaluation. *International Journal of Physical Education* 26 (2), 23-25.
- Patriksson, G. 1995. Elite Sports Career. Invited paper presented at the “International Congress in Sports Medicine and Social Science in Athletics”. University of Göteborg: sport pedagogical reports 48.
- Pelkonen, R. 1998. Meidän Märsky. Hämeenlinna: Pelquin Kustannus.
- Riordan, J. 1980. Soviet Sport. Background to the Olympics. Oxford: Basil Blackwell Publisher.
- Rigauer, B. 1981. Sport and Work. New York: Columbia University Press.
- Suomalainen, M. & Telama, R. 1989. Urheilulukiolaisen ajankäyttö. *Liikunta ja tiede* 26 (5), 236-241.
- Uros 2000 – Urheiluopistostrategia. 1993. Opetusministeriö & Urheiluopistojen yhdistys ry.
- Uusitalo, H. 1991. Tiede, tutkimus ja tutkielma – Johdatus tutkielman maailmaan. Juva: WSOY.
- Vainio, E. 2001. Naisenergialla urheiluopisto. Loviisa: Itä-Uudenmaan paino OY.
- Viitanen, M. 1992. Urheilulukiolainen opiskelee urheilijana. *Liikunta ja tiede* 29 (6), 18-19.
- Vilkkä, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Tammi.
- Vuento, S. & Vuolle, P. 1987. Onko elämää urheilu-uran jälkeen? *Liikunta ja tiede* 24 (6-7), 282-283.
- Vuolle, P. 1977a. Suomalaisen huippu-urheilijan elämänura; perustietoja vuosina 1952-1972 huipulla olleiden suomalaisten urheilijoiden urheilu-urasta, sosiaalisesta taustasta, koulutuksesta, ammatista ja yhteiskunnallisesta osallistumisesta. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan ja Kansanterveyden Edistämissäätöön Tutkimuslaitos. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 17.

- Vuolle, P. 1977b. Urheilu elämänsisältönä. Menestyneiden urheilijoiden elämänura kilpailuvuosina. Jyväskylän yliopisto. Studies in Sport, Physical education and health 10.
- Vuolle, P. 1978. Sport as Life Content of Successful Finnish Amateur Athletes. Jyväskylä University. Research Institute of Physical Culture and Health. reports of Physical Culture and Health 21.
- Vuolle, P. 1987. Huippu-urheilijan koulutus ja ammattiura. Liikunta ja tiede 24 (3), 146-151.
- Vuolle, P. 2001. Jääkiekkoilijan elämäntaival. Liikunnan kehittämiskeskus. Jyväskylän yliopisto.
- Vuolle, P. & Feng, J. J. 1997. Kiinalaisten ja suomalaisten huippu-urheilijoiden elämänurat. Liikunta ja tiede 34 (1), 38-41.
- Wright, S. R. 1979. Quantitative Methods and Statistics - A Guide to Social Research. Beverly Hills London: Sage Publications.

MUITA LÄHTEITÄ

Suomen Olympiakomitea. 2006. (Viitattu 23.11.2006). Huippu-urheilusta työelämään.

Saatavilla www-muodossa:

<URL:http://www.noc.fi/valmennuksen_tukitoiminta/urheilu_ja_opiskelu/adecco-yhteisty/>

Merikoski-Silius, T. 2001. (Viitattu 25.3.2006). Opintotuki ja korkea-asteen opinnot

huippu-urheilijan näkökulmasta –selvitys Suomen Olympiakomitean

tukiurheilijoiden kokemuksista. Henkilökohtainen tiedonanto 22.2.2006.

Merikoski-Silius, T. 2005. (Viitattu 25.3.2006). Urheilun ja opiskelun yhdistäminen

Suomessa: Urheiluoppilaitoksista urheiluakatemioiden. Saatavilla www-

muodossa: <URL:http://www.noc.fi/mp/db/file_library/x/IMG/18690/file/urheiluoppilaitoksista-urheiluakatemioiden.doc>.

Opiskelevien urheilijoiden taloudellista tilannetta selvittämän työryhmän (OUTI-

työryhmä) muistio opetusministeriölle. 2004. (Viitattu 25.3.2006).

Saatavilla www-muodossa:

<URL:<http://www.minedu.fi/julkaisut/liikunta/2004/tr17/tr17.pdf>>.

Sorainen (Harkimo) –keskusteluohjelma –MTV3. 24.3.2006. Mika Myllylän haastattelu.

URA-työryhmän muistio opetusministeriölle. 1999. (Viitattu 25.3.2006). Saatavilla www-

muodossa: <URL: <http://www.minedu.fi/julkaisut/ura.html>>.

Urheiluakatemit osana suomalaista huippu-urheilujärjestelmää. 2007. Suomen

Olympiakomitean nimeämän työryhmän esitys urheiluakatemioiden osana

suomalaista huippu-urheilujärjestelmää. Esitetty 19.4.2007 kansallisilla

urheiluakatemiapäivillä Rovaniemen urheiluopistolla.

Vesterinen, K. 1997. Ammattimainen urheilu ja aatteellinen toiminta määriteltävä.

Liikunnan ja urheilun maailma 1997 (7). Saatavilla www-muodossa:

<URL:http://www.slu.fi/verkkolehti/artikkeli/?ARTIKKELI_NUM=26574>.

LIITTEET

LIITE 1.

16.1.2007

Hyvä akatemiaurheilija

Suomen Olympiakomitea yhdessä urheiluakatemioiden ja Jyväskylän Yliopiston Liikunta- ja Terveystieteellisen tiedekunnan Liikuntatieteiden laitoksen kanssa tekee kehittämis- ja tutkimustyötä urheilun ja opiskelun yhdistämisestä ja urheiluakatemiatoiminnasta Suomessa.

Tämän tekstin jatkeena on linkki kyselyyn, johon toivomme Sinun vastaavan. Kysely on suunnattu erityisesti korkea-asteella opiskeleville urheilijoille sekä myös urheilijoille, jotka ovat tällä hetkellä työelämässä tai urheilevat täysipäiväisesti. Kyselyn tarkoituksena on saada tietoa erityisesti toisen asteen ohittaneiden urheilijoiden kokemuksista, ongelmista ja tarpeista koskien opiskelun ja urheilun yhdistämistä. Vastauksia käytetään urheiluakatemiatoiminnan kehittämiseen sekä pro gradu-tutkielman aineistona. Vastauksesi on erittäin tärkeä!!

Kysely on jaettu neljään eri osioon (A-D). Suurimpaan osaan kysymyksistä vastataan valitsemalla sopiva vaihtoehto. Osaan kysymyksistä voit merkitä useamman vaihtoehdon. Mukana on myös muutama avoin kysymys. Vastaa jokaiseen kysymykseen huolellisesti. Vastaamiseen menee vain n.10-15 minuuttia. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti Jyväskylän Yliopistossa eikä kenenkään yksittäisen urheilijan tietoja ei anneta julkisuuteen. Vain tilastollisesti saadut tutkimuksen kokonaistulokset julkaistaan.

Vastaathan mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään 26.1.2007! Mikäli linkin avaamisessa ilmenee ongelmia, ota yhteyttä tuula.puputti@noc.fi.

Kiitos ajastasi ja vaivannäöstä jo etukäteen!

Suomen Olympiakomitea

Asko Härkönen, kehityspäällikkö ja Tuuli Merikoski-Silius,
opintokoordinaattori sekä liikuntatieteiden opiskelijat Tomi Gröhn ja Tomi-Pekka Riihivuori

http://www.webropol.com/p.aspx?t=1&l=124129_b084454ece9a41c6

LIITE 1 (1)

Urheilijat, opiskelu ja urheiluakatemi

A TAUSTATIETOJA

1) Ikä

- 16-20
- 21-25
- 26-30
- 31-35
- yli 35 vuotta

2) Sukupuoli

- mies
- nainen

3) Siviilisäät

- naimaton
- avoliitossa
- naimisissa
- eronnut

B TIETOJA OPINNOISTA

4) Aikaisemmat opintosi (ylin suorittamasi tutkinto tähän mennessä)

- ylioppilastutkinto
- toisen asteen ammatillinen tutkinto
- korkea-asteen tutkinto

5) Opiskeletko tällä hetkellä? Monesko opiskeluvuosi sinulla on meneillään?

- 1. vuosi
- 2. vuosi
- 3. vuosi
- 4. vuosi
- 5. vuosi
- 6. vuosi tai enemmän
- En opiskele tällä hetkellä

LIITE 1 (2)

6) Opintosuorituskertymäsi tällä hetkellä

Opintoviikkoa

Opintopistettä

7) Arvioitu valmistumisvuosi

- 2007
 2008
 2009
 2010
 2011
 2012 tai myöhemmin

8) Opiskelupaikkakuntasi

- Helsinki
 Espoo
 Vantaa
 Jyväskylä
 Oulu
 Rovaniemi
 Vaasa
 Muu, mikä?

9) Urheiluakatemia, johon kuulut?

- Keski-Suomen urheiluakatemia
 Lapin urheiluakatemia
 Ouluseutu urheiluakatemia, OSUA
 Pääkaupunkiseudun urheiluakatemia, URHEA
 Vaasan seudun urheiluakatemia
 Joensuun urheiluakatemia
 Pohjois-Savon urheiluakatemia
 Joku muu, mikä

10) Oppilaitos, missä opiskelet tällä hetkellä

LIITE 1 (3)

11) Opiskelualue

- Humanistinen ja kasvatusala
 Kulttuuriala
 Liikunta-ala
 Sosiaali- ja terveysala
 Liiketalous
 Yhteiskuntatieteet
 Matkailu- ja ravitsemisala
 Luonnonvara- ja ympäristöala
 Tekniikka ja liikenne
 Sotilas-, pelastus- ja suojeleuala
 Joku muu, mikä?

12) Kuinka paljon seuraavat asiat vaikuttivat opiskelupaikkakuntasi valintaan?

(1=erittäin paljon, 2=paljon, 3=jonkin verran, 4=ei lainkaan, 5=en osaa sanoa)

	1	2	3	4	5
Opintoalan kiinnostavuus	☐	☐	☐	☐	☐
En saanut muuta opiskelupaikkaa	☐	☐	☐	☐	☐
Läheinen sijainti	☐	☐	☐	☐	☐
Urheiluakatemia kyseisellä paikkakunnalla	☐	☐	☐	☐	☐
Valmentajan mielipide	☐	☐	☐	☐	☐
Valmentajan läheisyys	☐	☐	☐	☐	☐
Harjoitusolosuhteet	☐	☐	☐	☐	☐
Urheiluseura/joukkue	☐	☐	☐	☐	☐
Urheilukaverit	☐	☐	☐	☐	☐

13) Jos opiskelupaikkakuntasi valintaan edellämainittujen lisäksi vaikutti jokin muu tekijä, kerro lyhyesti millä tavalla ja kuinka paljon kyseinen asia vaikutti.

LIITE 1 (4)

C TIETOJA URHEILU-URASTA

14) Lajisi

- Alppiihito
- Ammunta
- Ampumahiihto
- Freestylehiihto
- Golf
- Jalkapallo
- Jääkiekko
- Judo
- Koripallo
- Lentopallo
- Lumilautailu
- Maastohiihto
- Melonta
- Mäkihyppy
- Nyrkkeily
- Paini
- Painonnosto
- Pikaluistelu
- Purjehdus
- Ratsastus
- Salibandy
- Soutu
- Squash
- Sulkapallo
- Suunnistus
- Taekwondo
- Taitoluistelu
- Tennis
- Uimahyppy
- Uinti
- Voimistelu, rytminen
- Voimistelu, teline
- Yhdistetty
- Vleisurheilu
- Muu, mikä?

LIITE 1 (5)

Vain yksilölajien urheilijoille**15) Millä tasolla kilpailet lajissasi tällä hetkellä? (Merkitse vain yksi, ylin taso)**

- Olympia- ja MM-kisaedustus
- EM- ja PM-kisaedustus
- Maajoukkueryhmä
- SM-mitalitaso
- Muu kansallinen taso
- En kilpaile
- Muu, mikä?

Vain joukkuelajien urheilijoille**16) Millä tasolla kilpailet lajissasi tällä hetkellä? (Merkitse vain yksi, ylin taso)**

- Maajoukkue-edustus
- Kotimainen pääsarjatase
- Kotimainen 1-divisioonataso
- Muu kansallinen taso
- En kilpaile
- Muu, mikä?

17) Paras urheilsaavutuksesi korkea-asteen opintojen aikana? (Jos olet juuri aloittanut opintosi korkea-asteella, merkitse paras saavutuksesi viimeisen 12 kuukauden aikana)

	1-3	4-8	9-16	Muu	En osallistunut
Olympiakisat	☐	☐	☐	☐	☐
MM-kisat	☐	☐	☐	☐	☐
Nuorten MM-kisat	☐	☐	☐	☐	☐
EM-kisat	☐	☐	☐	☐	☐
Nuorten EM-kisat	☐	☐	☐	☐	☐
Maailmancup	☐	☐	☐	☐	☐
PM-kisat	☐	☐	☐	☐	☐
Nuorten PM-kisat	☐	☐	☐	☐	☐
SM-kisat/SM-sarja	☐	☐	☐	☐	☐
Nuorten SM-kisat/SM-sarja	☐	☐	☐	☐	☐

18) Halutessasi täsmennä edellistä (vuosi, laji, sarja)

LIITE 1 (6)

19) Maaotteluiden määrä eri ikäluokissa

	Ei maaotteluita	1-10	11-20	21-50	51-100	Yli 100
Alle 16-vuotiaat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Alle 18-vuotiaat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Alle 20-vuotiaat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Alle 22-vuotiaat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aikuisten maaottelut	☐	☐	☐	☐	☐	☐

20) Valmentajatilanteesi

Minulla on

- henkilökohtainen valmentaja
- valmentaja seuran puolesta
- valmentaja urheilukatemian puolesta
- harjoittelu-/valmennuskeskusvalmentaja
- Muu, mikä
- Minulla ei ole valmentajaa

21) Valmennustiimiini kuuluu valmentajan/valmentajien lisäksi

- psyykkisen valmennuksen asiantuntija
- fysioterapeutti
- hieroja
- lääkäri
- ravintoasiantuntija
- muu, mikä
- valmennustiimiini ei kuulu muita

22) Kuinka monta tuntia harjoittelet keskimäärin viikossa harjoituskaudella?

- alle 10 tuntia
- 11-15 tuntia
- 16-20 tuntia
- 21-25 tuntia
- yli 26 tuntia

23) Kuinka usein henkilökohtainen tai joku muu valmentaja seuraa harjoitteluasi?

- Joka harjoituksessa
- 75% harjoituksista
- puolet harjoituksista
- 25% harjoituksista
- Harvemmin
- Ei koskaan

LIITE 1 (7)

24) Oletko käyttänyt seuraavia urheiluakatemia palveluja?

	Kyllä	En
Opintojen erityisjärjestelyt	☐	☐
Opintojen ohjaus	☐	☐
Uraohjaus	☐	☐
Valmennus	☐	☐
Testauspalvelut	☐	☐
Psyykkisen valmennuksen palvelut	☐	☐
Lääkäripalvelut	☐	☐
Fysioterapiapalvelut	☐	☐
Hierontapalvelut	☐	☐
Ravintoasiantuntijapalvelut	☐	☐
Tuki mediatyhteisissä	☐	☐
Tuki sponsoriyhteisissä	☐	☐
Antidopingtyö	☐	☐
Toimistopalvelut	☐	☐

D URHEILUN JA OPISKELUN YHDISTÄMINEN

25) Kuinka tärkeitä urheiluakatemia palvelut ovat sinulle? (vastaa, vaikka et olisi käyttänyt näitä palveluja)
(1=erittäin tärkeä, 2=tärkeä, 3=jonkin verran tärkeä, 4=ei lainkaan tärkeä, 5=en osaa sanoa)

	1	2	3	4	5
Opintojen erityisjärjestelyt	☐	☐	☐	☐	☐
Opintojen ohjaus	☐	☐	☐	☐	☐
Uraohjaus	☐	☐	☐	☐	☐
Valmennus	☐	☐	☐	☐	☐
Testauspalvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Psyykkisen valmennuksen palvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Lääkäripalvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Fysioterapiapalvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Hierontapalvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Ravintoasiantuntijapalvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Tuki mediatyhteisissä	☐	☐	☐	☐	☐
Tuki sponsoriyhteisissä	☐	☐	☐	☐	☐
Antidopingtyö	☐	☐	☐	☐	☐
Toimistopalvelut	☐	☐	☐	☐	☐

26) Onko jotain palveluja, joita tarvitsisit, mutta joita urheiluakatemia ei tarjoa, mitä?

LIITE 1 (8)

27) Miten koet urheiluakatemiaa helpottaneen urheilun ja opiskelun yhdistämistä?

- Erittäin paljon
- Paljon
- Jonkin verran
- Ei lainkaan
- En osaa sanoa

28) Oletko ollut tyytyväinen opintomenestykseesi korkea-asteen opintojen aikana?

- Erittäin tyytyväinen
- Tyytyväinen
- Tyytymätön
- Erittäin tyytymätön
- En osaa sanoa

29) Miten urheilu on vaikuttanut opintoihisi?

- Erittäin edistävästi
- Edistävästi
- Hidastavasti
- Erittäin hidastavasti
- En osaa sanoa

30) Minkälaisia valintoja olet tehnyt opinnoissasi urheilun vuoksi?

- Muuttamaan toiselle paikkakunnalle, mistä mihin?
- Vaihdtamaan opiskelualaa
- Valitsemaan toissijaisen opiskelualan
- Hidastamaan opintojen etenemistä
- Siirtämään /korvaamaan tenttejä, tehtäviä tai kursseja
- Keskeyttämään opinnot
- Jotain muuta, mitä?

31) Millaisia ongelmia olet kohdannut opinnoissasi urheilun vuoksi?

- Toistuvien poissaolojen kohdistuminen tietylle ajanjaksolle
- Tenteissä epäonnistuminen
- Ajan puute
- Väsymys
- Kurssilta poistaminen
- Taloudelliset ongelmat
- Jotain muuta, mitä?

LIITE 1 (9)

32) Millaisia vaikutuksia urheilulla on ollut opintoihisi?

(1=täysin samaa mieltä, 2=jonkin verran samaa mieltä, 3=jonkin verran eri mieltä, 4=täysin eri mieltä, 5=en osaa sanoa)

	1	2	3	4	5
Parantanut paineensietokykyä	☐	☐	☐	☐	☐
Parantanut keskittymiskykyä	☐	☐	☐	☐	☐
Parantanut ryhmätyötaitoja	☐	☐	☐	☐	☐
Parantanut itseohjautuvuutta	☐	☐	☐	☐	☐
Parantanut ajankäytönhallintaa	☐	☐	☐	☐	☐
Opettanut suunnitelmallisuutta	☐	☐	☐	☐	☐
Opettanut asettamaan realistisia tavoitteita	☐	☐	☐	☐	☐
Opettanut käytännön tietoa, jota olen pystynyt hyödyntämään opiskeluissa	☐	☐	☐	☐	☐

33) Kuinka tyytyväinen olet urheilumenestykseesi korkea-asteen opintojen aikana?

- Erittäin tyytyväinen
- Tyytyväinen
- Tyytymätön
- Erittäin tyytymätön
- En osaa sanoa

34) Miten opiskelu on vaikuttanut urheilumenestykseesi?

- Erittäin edistävästi
- Edistävästi
- Haitallisesti
- Erittäin haitallisesti
- En osaa sanoa

35) Minkälaisia valintoja olet joutunut tekemään urheilussa opintojesi vuoksi?

- Muuttamaan toiselle paikkakunnalle, mistä mihin?
- Vaihtamaan seuraa
- Vaihtamaan valmentajaa
- Tyytymään heikompiin harjoitusolosuhteisiin
- Vähentämään harjoitusmääriä
- Pidentämään harjoitusmatkoja
- Vähentämään tai luopumaan harjoitusleireistä tai kilpailumatkoista
- Jotain muita, mitä?

36) Millaisia ongelmia olet kohdannut valmentautumisessasi opintojesi vuoksi?

- Ylirasitustila
- Ajanpuute
- Väsymys
- Motivaation puute
- Harjoitusten tai kilpailujen jättäminen väliin opintojen päällekkäisyyksien vuoksi
- Urheilumenestyksen heikkeneminen
- Jotain muuta, mitä?

LIITE 1 (10)

37) Millä tavalla opintosi ovat vaikuttaneet urheilu-uraasi?

(1=täysin samaa mieltä, 2=jonkin verran samaa mieltä, 3=jonkin verran eri mieltä, 4=täysin eri mieltä, 5=en osaa sanoa)

	1	2	3	4	5
Parantanut paineensietokykyä	☐	☐	☐	☐	☐
Parantanut keskittymiskykyä	☐	☐	☐	☐	☐
Opettanut ryhmäytötaitoja	☐	☐	☐	☐	☐
Opettanut itseohjautuvuutta	☐	☐	☐	☐	☐
Opettanut ajankäytönhallintaa	☐	☐	☐	☐	☐
Parantanut suunnitelmallisuutta	☐	☐	☐	☐	☐
Opettanut asetamaan realistisia tavoitteita	☐	☐	☐	☐	☐
Opettanut käytännön tietoja, joita olen pystynyt hyödyntämään urheilussa	☐	☐	☐	☐	☐

38) Pääasiallinen toimeentulosi?

Merkitse kaksi tärkeintä

- opintotuki
- palkkatyö lukuvuoden aikana
- palkkatyö kesä- ja muina loma-aikoina
- urheilusta saadut ansiot
- yhteistyökumppanit
- vanhemmat/perhe
- muu, mikä?

39) Arvio edellämainittujen + muiden mahdollisten toimeentulolähteiden prosenttiosuuksista? Esim. opintotuki 50%, perhe 30%, sponsorit 20%.. jne

40) Onko Sinulle myönnetty Urheilijoiden Ammattienedistämistätiön (URAn) opiskeluapurahaa

- Kyllä, minulle on myönnetty apuraha vuosina
- Olen hakenut, mutta minulle ei ole myönnetty apurahaa
- En ole hakenut, mutta olen tietoinen URAn opiskeluapurahasta
- En ole tietoinen URAn opiskeluapurahasta

41) Mitkä ovat tavoitteesi urheilussa opintojen aikana?

- Kansainvälinen arvokisamenestys (Olympia-, MM- ja EM-, maailmancupmenestys)
- Ammatillaisuus
- Kansallinen menestys (SM-mitali)
- Kilpailuharrastuksen säilyminen opintojen ajan
- Jokin muu, mikä?

LIITE 1 (11)

42) Mitkä ovat tavoitteesi urheilussa opintojen jälkeen?

- Kansainvälinen arvokisamenestys (Olympia-, MM-, EM-, maailmacupmenestys)
- Ammattilaisuus
- Kansallinen menestys (SM-mitali)
- Kilpailuharrastuksen säilyminen
- Jokin muu, mikä?

43) Miten olet mielestäsi onnistunut yhdistämään opintosi urheiluun?

- Kiittävästi
- Hyvin
- Tyydyttävästi
- Välttävästi
- Huonosti
- En osaa sanoa

44) Ideoita/palautetta urheiluakatemioiden ja muiden tukipalvelujen kehittämiseksi?

LIITE 2.

TAULUKKO 1. Vastaajien ikäjakauma

Vastaajan ikä	n	%
16-20	29	14
21-25	135	67
26-30	32	16
31-35	4	2
>35	1	1
yhteensä	201	100

TAULUKKO 2. Tutkimukseen vastanneiden yksilölajien urheilijoiden kilpailutaso sukupuolen mukaan

Lajitaso Yksilölaji	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	n	%	n	%	n	%
Olympia- ja MM- kisaedustus	19	22	9	13	28	100
EM- ja PM-kisaedustus	12	14	10	14	22	100
Maajoukkuaryhmä	15	17	12	17	27	100
SM-mitalitaso	21	24	25	35	46	100
Muu kansallinen taso	18	21	12	17	30	100
Ei kilpaile	1	1	2	3	3	100
Joku muu	0	0	2	3	2	100
Yhteensä	86	100	72	100	158	100

TAULUKKO 3. Tutkimukseen vastanneiden joukkuelajien urheilijoiden kilpailutaso sukupuolen mukaan

Lajitaso Joukkuelaji	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	n	%	n	%	n	%
Maajoukkue-edustus	3	25	20	63	23	100
Kotimainen pääsarjataso	4	33	7	22	11	100
Kotimainen 1.divisioonataso	2	17	1	3	3	100
Ei kilpaile	1	8	2	6	3	100
Joku muu	2	17	2	6	4	100
Yhteensä	12	100	32	100	44	100

LIITE 3.

TAULUKKO 1. Miten on onnistunut yhdistämään opiskelun ja urheilun (keskiarvot)

	n	ka
Kaikki	200	3,6
Miehet	97	3,5
Naiset	103	3,7
Yliopisto	123	3,6
AMK	65	3,6
Keski-Suomi	39	3,7
Lappi	21	3,5
Oulun seutu	13	3,7
Pääkaupunkiseutu	105	3,6
Vaasan seutu	21	3,8
Yksilölajit	156	3,5
Joukkuelajit	44	3,8
Talvilajit	52	3,7
Kesälajit	148	3,6

TAULUKKO 2. Opiskelupaikkakunnan valintaan vaikuttaneet asiat (n=202)

	Erittäin vähän	Vähän	Ei osaa sanoa	Paljon	Erittäin paljon	Ei vastannut	Yhteensä
Opintoalan kiinnostavuus	5,0	20,8	5,9	21,8	45,0	1,5	100
Ainoa opiskelupaikka	59,4	13,9	6,4	6,4	11,9	2,0	100
Opiskelupaikan läheinen sijainti	24,3	21,8	5,4	22,8	23,8	2,0	100
Urheiluakatemia paikkakunnalla	44,1	21,3	7,4	12,9	10,9	3,5	100
Valmentajan mielipide	47,5	21,3	8,4	9,4	11,4	2,0	100
Valmentajan läheisyys	39,1	17,3	7,9	17,8	16,3	1,5	100
Harjoitusolosuhteet	11,9	18,8	6,9	24,8	36,6	1,0	100
Urheiluseura/-joukkue	41,1	17,8	8,9	9,4	22,3	0,5	100
Urheilukaverit	29,7	24,3	5,4	23,8	16,3	0,5	100